Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

श्रीहेमचन्द्राचार्यग्रन्थावली नं० १२

अर्हम्

श्वेताम्बरपण्डितश्रीलक्ष्मीधररचितः

श्रीतिलकमञ्जरीकथासारः

श्रीमत्पन्यासश्रीनीतिविजयोपदिष्ट 'चाणस्मा' वास्तव्य 'शा. गणेश सांकलचन्द,' इत्येतस्य द्रव्यसहाय्येन
पत्तनस्थश्रीहेमचन्द्राचार्यसभायाः सेक्रेटरी 'शा. लहेरुचन्द भोगिलाल' इत्यनेन प्रकाशितः

श्रावकपण्डितवीरचन्द्र-प्रभुदासाभ्यां च संशोधितः

अहम्मदाबादे 'पांचकुवा' प्रत्यासन्न 'सत्यविजय' मुद्रणयन्त्राधिपतिना 'शा. साकलचन्द हरिलालेन मुद्रितः

संवत् १९७५. वीर संवत् २४४५. सन १९१९.

मूल्यम् रु. ०-८-०.

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

श्री हेमचन्द्राचार्य ग्रन्थावली. मु. पाटण (उ. गुजरात.)

प्रसिद्धिं प्राप्ताः

१ दोधकवृत्तिः	०—३—०
२ न्यायावतारः [वृत्तिटिप्पनसहितः]	०—८—०
३ सिद्धदूतकाव्यम् (योग विषयकम्)	०—२—०
४ वसुदेवहिण्डीसारः (पत्राकारे)	०—२—०
५ वेदाङ्कुशः (,,)	०—६—०
६ नयस्तववृत्तिः	०—३—०
७ काव्यमनोहरम्	०—१२—०
८, ९, १०, ११ मण्डन ग्रन्थ संग्रहः भा० १	
१२ तिलकमञ्जरीकथासारः [पत्राकारे]	०—८—०

मुद्रायन्त्रे.

१ बृहद् महार्णवन्यासः
२ धर्मपरीक्षा.
३ चतुर्विंशतिप्रबन्धः
४ अनेकान्तवादप्रवेशः
५ काव्यमण्डनम्
६ जीवाऽनुशासनम्
७ प्राकृतव्याकरणम्
८ तिलकमञ्जरीकथासारांश (ગુજરાતીમાં)
९ प्रथम कर्मग्रन्थ (વિવેચન સહિત)

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ॐ

अर्हम्

श्वेताम्बरश्रावकपण्डितश्रीलक्ष्मीधरराचितः

श्रीतिलकमञ्जरीकथासारः ॥

वन्दारुवासवोत्तंसस्रंसिमन्दारदामभिः । त्रिसन्ध्यरचिताभ्यर्चां वीरपादद्वयीं नुमः ॥ १ ॥
सद्वर्णा विबुधस्तुत्या सालङ्कारा लसत्पदा । द्वेधाऽपि जायतां देवी प्रसन्ना मे सरस्वती ॥ २ ॥
न स्तुमः सज्जनं, नैव निन्दामो दुर्जनं जनम्; । नैवमेव स्वरूपं तौ सुधाक्ष्वेडाविवोज्झतः ॥ ३ ॥
इदं तिलकमञ्जर्याः कथासङ्ग्रहकारण[क]म् । क्रियते सारमस्माभिरल्पाल्पन्यस्तवर्णनम् ॥ ४ ॥
अस्मिन् दृब्धास्त एवार्थास्त एव ननु वाचकाः । गुम्फविज्ञानमात्रेण मम तुष्यन्तु सज्जनाः ॥ ५ ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अस्त्ययोध्यापुरीशुभ्रसौधपद्धतिभियया । सौन्दर्यनिर्जिता नित्यं माहेन्द्रीपूर्विहस्यते. ॥ ६ ॥
तस्यामग्विधूवक्त्रचन्द्राकालघनोदयः । मेघवाहननामाभूदेकच्छत्रमहीपतिः. ॥ ७ ॥
लावण्यसुधया सृष्टभवप्लुष्टमनोभवा । बभूव भूपतेस्तस्य प्रेयसी मदिरावती. ॥ ८ ॥
सम्पन्नेऽपि यथाकामं विषयग्रामजे सुखे, । न तयोः सन्ततिर्जज्ञे; दूनमेतावता मनः. ॥ ९ ॥
आरूढौ भद्रशालाख्यमथ प्रासादमेकदा, । अपाच्या मुनिमायान्तं वियता तावपश्यताम्, ॥ १० ॥
उपवीतजटाजूटवल्कलाषाढधारिणम् । द्योतयन्तं दिवं दीप्त्या विद्याधरकुलोद्भवम्. ॥ ११ ॥
प्रत्युद्गम्य कृतार्घेण राज्ञा दत्ते स्वविष्टरे । निविष्टो मदिरावत्याप्य नीते. रचिताञ्जलौ ॥ १२ ॥
राजन्यथ सुखासीने सर्वस्वमपि यच्छति, । निःस्पृहस्तं निराकृत्य मुनिर्वक्ति स्म भूपतिम्—॥ १३ ॥
" रमणीया पुरी केयं ? को वा पुण्याकृतिर्भवान् ? । किं ते गोत्रमियं का वा ? म्लानिर्वा भवतः कथम् ? ॥१४॥
अस्याः कपोलपाली च किमित्यश्रुजलाविला । हिमक्लिष्टतमीकान्तमण्डलाकृतिमश्नुते ? ॥ १५ ॥
बाष्पोष्मधूसरच्छायो दधात्यस्याः कुतोऽधरः । वह्निज्वालादरश्लिष्टलवलीपल्लवश्रियम् ? ॥ १६ ॥
पुत्रिकेव स्थिता हैमी महीपतिमहानसे । कथं वानुकलं धूमध्यामतामवलम्बते ? " ॥ १७ ॥
दशनांशुपयःपूरैर्वदनस्थां सरस्वतीम् । स्नपयन्नथ भूपालः प्रत्युवाच तपोधनम्—॥ १८ ॥
" पुर्ययोध्याभिधा मूर्द्धचूडारत्नमियं भुवः, । कियद्भारतभोक्ताहमैक्ष्वाको मेघवाहनः, ॥ १९ ॥
प्रेमपात्रं ममेयं च कलत्रं मदिरावती. । कायविच्छायताहेतुरेकैव निरपत्यता. ॥ २० ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

एषैव कुरुते गाढमस्या अपि तनुं तनुम्. । हेतुर्विशेषतस्त्वेष लोचनाम्बुविमोचने,–॥ २१ ॥
प्रातरद्य मयाश्रावि बन्दिनेदमुदीरितम्,–। "तवोदेत्युदयायार्को नृपाराधय देवताम्." ॥ २२ ॥
[विपदिव विरता विभावरी, नृप ! निरपायमुपास्व देवताः । उदयति भुवनोदयाय ते कुलमिव मण्डलमुष्णदीधितेः.]
(अपरवक्त्रं छन्दः)
देवताराधनार्थं च वने चेतः कृतं मया, । इयमाह–'मयापीदं कृत्य, मित्यूढनिश्चया ॥ २३ ॥
मां निषेधपरं बुध्वा धौताञ्जनमलीमसम् । घनमेषा सृजत्यश्रु; तदिमामनुशासय. " ॥ २४ ॥
ततः समाधिमाधाय पुनराख्यन्मुनिर्नृपम्–। "अलं खेदकरैः क्लेशैर्वनवासकृतैस्तव, ॥ २५ ॥
निजमन्दिर एव त्वं भूपालकुलदेवताम् । नियम्य करणग्रामं राजलक्ष्मीं प्रसादय. ॥ २६ ॥
गृहाणेमां च सर्वार्थसम्पादनपटीयसीम् । वन्द्यां विद्याधरेन्द्राणां त्वं विद्यामपराजिताम्, ॥ २७ ॥
इयं चिन्तामाणिप्रख्या प्रभावातिशयान्विता । जपनीया त्वया भक्त्या त्रिः कृत्वा देवतार्चनम्." ॥ २८ ॥
सम्यगालोक्य पार्श्वाणि, कृत्वा रक्षां नृपात्मनोः, । विद्यावर्णावलीं कर्णे नीचैरयं वितीर्णवान्. ॥ २९ ॥
" अनुजानीहि, गन्तास्मि जम्बूद्वीपत्रिवर्त्तिषु । तीर्थेषु, पुष्करद्वीपादिहायातं मयाऽधुना." ॥ ३० ॥
इत्युक्त्वा जपता विद्यां नभःसञ्चारकारिणीं । उत्पेते सहसा तेन विहायो [१]गवलप्रभम्. ॥ ३१ ॥
मणिस्तम्भप्रभाजालैरासूत्रितसुरायुधम् । राज्ञाऽपि कारितं तुङ्गमुद्याने देवतागृहम्. ॥ ३२ ॥

१ महिष.

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

मुक्ता शैलमयी मूर्तिर्मणिश्रेणीविभूषिता । क्षीरोददुहितुर्देव्यास्तदन्तश्च प्रतिष्ठिता. ॥ ३३ ॥
कृतत्रिःसवनो धौते वसानः सितवाससी । देव्यास्त्रिसन्ध्यमभ्यर्चां चक्रे, विद्यां जजाप च. ॥ ३४ ॥

कृतायां पूर्वसेवायामेकदाऽथ महीपतिः । निरयाय पुरः सायं तरवारिलतासखः. ॥ ३५ ॥
बाह्यारामशिरोरत्नमादितीर्थतया श्रुतम् । अगाच्छक्रावताराख्यं सिद्धायतनमुत्तमम्. ॥ ३६ ॥

अथ शक्रेण साकेतपुरारम्भे निवेशितम् । श्रीयुगादिप्रभुं नत्वा, सम्मुखीनमुपस्थितम्, ॥ ३७ ॥
प्रविशन्नेव तद्द्वारेऽपश्यद्वैमानिकं सुरम् । दिव्यालङ्कारसम्भार–भासुरीकृतदिङ्मुखम्, ॥ ३८ ॥
म्लानदामादिभिश्चिन्हैः सूचितच्यवनक्षणम्, । अभ्यासगे विनाशेऽपि स्फारस्फुरिततेजसम्. ॥३९॥ (त्रिभिर्विशेषकम्)
'दिव्योऽयमिति' मन्वानो मुक्तकौक्षेयकस्ततः । चक्रे मधुरया वाचा स्वागतं विहिताञ्जलिः. ॥ ४० ॥
देवोऽप्युवाच भूपालं " लक्षणैश्चक्रवर्त्तिनाम् । मध्यमो लोकपालस्त्वमपृष्टोप्यवसीयसे. ॥ ४१ ॥
पुरा हरेः पुरोऽश्रावि वर्ण्यमानः सुरैर्भवान् । यथा–"सर्वगुणो राजा भारते मेघवाहनः. " ॥ ४२ ॥
ज्वलनप्रभनामानं सुरं सौधर्मवासिनम् । विद्धि मामादितीर्थेशसेवायै समुपागतम्. ॥ ४३ ॥
नन्दीश्वराभिधं द्वीपमितो गन्ताऽस्मि, तत्र मे । परं मित्रं सुमालीति प्रेमपात्रं हरेः सुरः. ॥ ४४ ॥
स्वयंप्रभाख्यया देव्या जिनायतनसन्ततेः । श्रियं द्रष्टुं समानीतो रमते तत्र सम्प्रति. ॥ ४५ ॥
पुरी रतिविशालेति तस्य तत्रास्ति, साद्य मे । सहायैर्गलितच्छाया दृष्टा; तत्सन्निधावपि ॥ ४६ ॥
अप्रवृत्तोत्सवं दूरम्लानवक्त्रपरिच्छदम् । शुष्कचन्दनमालौघं तन्मन्दिरमपीक्षितम्. ॥ ४७ ॥

For Private and Personal Use Only

अभावो नचिराद्भावी नूनं तस्य, नहीदृशाम् । प्रकृतीनां विपर्यासा जायन्ते स्वर्गिणोऽन्यथा. ॥ ४८ ॥
भाविदिव्यर्द्धिविरहक्लिष्टं नष्टशुभक्रियम् । तस्योपदेशदानेन मया कृतयं मनः सुखि. ॥ ४९ ॥
नीत्वा विभावरीं तत्र, विभाते विनिवृत्त्य च, । कुशलानुष्ठितिः कार्या, ममाप्यायुर्यतस्तनु. ॥ ५० ॥
मय्यनुग्रहबुद्ध्या त्वं हारं चन्द्रातपाभिधम् । दुरितानोकहद्रोणीकुठारमुररीकुरु. ॥ ५१ ॥
किलैष मथनस्यान्ते क्षीरोदेन हरेर्गृहम् । आश्रयन्त्यै श्रिये दत्तः कण्ठकाण्डस्य मण्डनम्, ॥ ५२ ॥
जयन्तजन्मनि प्रीत्या, पुलोमदुहितुस्तया । उपनीतश्चिरं चक्रे तयापि स्तनमण्डले, ॥ ५३ ॥
ततः प्रियङ्गुसुन्दर्या मत्प्रियायाः समर्पितः । सखीप्रेम्णा, तयाऽप्येष प्रमोदाद्विधृतश्चिरम्. ॥ ५४ ॥
अथ त्वागच्छता धर्मे तां नियुज्य सुकर्मणि । कण्ठे कृत्वा मयानीतस्तद्वियोगविनोदनम्. ॥ ५५ ॥
प्रथमप्रार्थनाभङ्गो न विधेयोऽधुना मम, । यद्दूरीभूत एवायमनाप्तेऽपि त्वयाऽधुना. ॥ ५६ ॥
मनुजेष्वाप्तसम्भूते कदाचिच्च करोत्यसौ । दृष्टेरिष्टां सुधासृष्टिं, सृष्टो येन ममेष्टया, ॥ ५७ ॥
देव्याः प्रियङ्गुसुन्दर्याः सञ्जाते मानुजे भवे. । यद्वाऽवलोकितः कुर्यादेष पुण्यक्रियोद्यमम्. ॥ ५८ ॥
भवतापि भवत्येवमुपकारः कृतो महान् " । इत्युक्त्वा सोऽर्पयामास हारं स्वात्कण्ठकन्दलात्. ॥ ५९ ॥
परोपकारव्यसनी ततीकृत्य करद्वयीं । जग्राह तं महीशोऽपि. सोऽपि देवस्तिरोदधे. ॥ ६० ॥
प्रविश्याथ चिरं स्तुत्वा युगादिपुरुषोत्तमम्, । गेहं जगाम, चक्रे च श्रियः सायन्तनार्चनम्. ॥ ६१ ॥
जगाद च–" भवद्भक्तेरनुभावोऽयमीदृशाम् । स्वर्गिणामपि यद्यान्ति मादृशा माननीयताम्. ॥ ६२ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तद्दत्तोऽपि न मे स्पर्शं हारोऽयं तावकोऽर्हति " । इत्यूचिवांश्चकारासुं देव्याः पदयुगाश्रयम्. ॥ ६३ ॥
अत्रान्तरे मुखज्वालाविद्युद्दण्डातिडामरः, । कपालमालां बिभ्राणो बलाकावलिविभ्रमाम्, ॥ ६४ ॥
स्फुलिङ्गपिङ्गलस्फूर्जत्ताराखद्योतदीपितः, । नानावर्णोरगश्रेणिशक्रायुधविभूषणः, ॥ ६५ ॥
भीमाट्टहासविस्पष्टगर्जितोर्जितचेष्टितः, । सितदन्तप्रभावारिधाराधोरणिवन्धुरः, ॥ ६६ ॥
श्यामदेहप्रभाभारच्छन्नां निर्धूतकर्त्तिकाम् । दधानो दक्षिणे पाणौ निशाकरकलामिव, ॥ ६७ ॥
निरायातशिराजालः, व्यालमालातिसङ्कुलः, । प्रादुर्बभूव वेतालो जलकाल इवापरः. ॥ ६८ ॥ (पञ्चभिः कुलकम्)
दृशा क्रमानुसारिण्या नखाग्रादाशिखं नृपः । विलोक्य, सस्मितं वाचा तमुवाच सुधीरया,–॥ ६९ ॥
" तव भीमाट्टहासेन जनितं नः कुतूहलम् !। विहस्यते वदैतत्किं महाभागासमञ्जसम् ? " ॥ ७० ॥
सोऽवोचत्,–" न किमप्यन्यत्, त्वदीयैव नृप ! क्रिया, । यदत्र मामतिक्रम्य प्रारब्धाराधना श्रियः. ॥ ७१ ॥
अहं हि सविधस्थायी नित्यमस्याः सदोऽग्रणीः, । मयि क्लृप्तोपचाराणां फलन्तीहितसिद्धयः. " ॥ ७२ ॥
अथोवाच महीपालः,–" तवैवेयं प्रमत्तता, । यज्जानतापि नास्माकमियमावेदिता स्थितिः. ॥ ७३ ॥
असमाप्तेऽधुना कल्पे पूजनीयो न कश्चनः । विवक्षितफलापेक्षामूरीकृत्येति निर्णयः. ॥ ७४ ॥
अर्थित्वं यदि पूज्यस्य भोज्येन, तदयं बलिः, । अस्मात् खाद यथाकाममाश्रित्यात्रैव कोणकम्. " ॥ ७५ ॥
" स जगादामिषाहारा वयं व्याघ्रा इवानिशम् । सहामहे न हीदृक्षं सुरास्तोत्रं द्विजा इव. ॥ ७६ ॥
आस्तां तावदिदं–दत्ताः कोटिशः समितस्त्वया, । तासु भूपतयोऽनेके कृतान्तातिथयः कृताः. ॥ ७७ ॥

For Private and Personal Use Only

न्यस्तचित्रलिपिन्यासं विश्वलक्षणलक्षितम् । पितृतर्प्पणपात्रं मे कपालं किञ्चिदर्प्पय." ॥ ७८ ॥
महीभुजाऽप्यथावादि-" सङ्गृहीतं न तन्मया, । यतो-न वेद्मि भावीदमुपयोगि भवादृशाम्. ॥ ७९ ॥
तदर्वाग् प्रतीक्षस्व. न क्षमश्चेद्विलम्बितुम् , । शिरस्तदा ममैवेदं गृहाण, यदि सद्गुणम्." ॥ ८० ॥
कर्णवर्त्ती कपालस्य करस्थस्याथ कर्त्तिकाम् । घृष्ट्वोपनेतुमारब्धो नृपायासौ प्रमोदवान्. ॥ ८१ ॥
आस्तां दिव्यास्त्र 'मित्युक्त्वा', नृपोऽपि स्फुरितप्रभम् । निजं निस्त्रिंशमादाय स्कन्धपीठे न्यपातयत्. ॥ ८२ ॥
अर्द्धविकृत्ते कण्ठे च भुजो रुद्ध इव स्थितः, । समत्सरोऽथ जग्राह कृपाणं सव्यपाणिना. ॥ ८३ ॥
व्यापारयंश्च यत्नेन, मूर्च्छया तुच्छचेतनः, । हाहारवं सुरस्त्रीणां सुश्राव श्रुतिपेशलम्. ॥ ८४ ॥
चक्षुस्तदनुसारेण क्षिपन्नम्बुजमध्यगाम् । श्रियं भामण्डलच्छत्रामपश्यत्सपरिच्छदाम्. ॥ ८५ ॥
उद्यद्भिभीषिकाशङ्कः प्राकृतामिव योषितम् । पप्रच्छ तां " शुभे! का त्वं ? किमर्थं वा समागता ? " ॥ ८६ ॥
सोवाच-"भूरिभूपालवृन्दवन्द्यपदाम्बुजा । लक्ष्मीरहं, तव स्वार्थसम्पत्त्यर्थमिवागता. ॥ ८७ ॥
किमिष्टं ब्रूहि ते कृत्यम् ? " अथोवाच नतो नृपः,-। " कुरु मह्यौ करौ, येन कुर्वे रक्षःपतेः प्रियम्." ॥ ८८ ॥
तद्वाचा विस्मिता देवी प्रत्युवाच-" न वेत्सि मे । स्वरूपं भूप!, मत्पार्श्वं सौम्य एव हि सेवते. ॥ ८९ ॥
नायं नक्तंचरः, किन्तु मम दौवारिकाऽग्रणीः । यक्षो महोदरोऽनेन तव सत्त्वं परीक्षितम्. ॥ ९० ॥
वदाभीष्टमहं तुष्टावष्टम्भेन तवामुना, । जगत्त्रयीगतं वस्तु सद्यः सम्पादयामि ते ". ॥ ९१ ॥
भूपोऽभ्यधात्-" प्रसादात्ते कङ्कणक्वाणसुन्दरैः । सुरदारैः सुरेन्द्रोऽपि चामरैर्वीज्यते दिवि, ॥ ९२ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

किं चास्थिशकलं शङ्खश्चन्दनं नागचूसितम्, । सकलङ्कश्च शीतांशुर्वन्द्यास्ते त्वत्परिग्रहात्. ॥ ९३ ॥
किन्त्वेतदेव याचे,-ऽहमिक्ष्वाकुकुलभूभुजाम् । यथा न पश्चिमो जाये, देवी च मदिरावती ॥ ९४ ॥
यथा वीरप्रसूशब्दं नचिरादेव विन्दते, । तथा देवि ! विधेहीति." प्रसन्ना श्रीरथाब्रवीत्,-॥ ९५ ॥
" तवाशेषधराधीशप्राणप्रियपुरन्ध्रिभिः । विधीयमानशुद्धान्तवधूपदयुगार्चनः, ॥ ९६ ॥
निखातविजयस्तम्भश्चतुरर्णवसन्निधौ, । खेचराधिपभूपालसाम्राज्यपदपालकः, ॥ ९७ ॥
भविष्यत्यचिरात्पुत्रः, " इत्युदीर्य पुनर्नृपम् । जगाद-"योऽयं भक्त्या मे पूजायै कल्पितस्त्वया ॥ ९८ ॥
हारश्चन्द्रातपो नाम त्वदभ्युदयहेतवे, । स तस्यैव मया दत्तो, रक्षणीयोऽतियत्नतः, ॥ ९९ ॥
अर्पणीयश्च भूषार्थं स्वाङ्गजस्यैव यौवने, । विशेषात्सविधेर्धेयो दुर्गारण्यरणादिषु. ॥ १०० ॥
अनुजानीहि मामस्माद् गत्वा नन्दीश्वरादिषु, । भूयस्तत्रैव यातव्यं मया पद्माभिधे ह्रदे. ॥ १०१ ॥
गत्वाधुना राज्यधुरां भवानप्यधितिष्ठतु. " । इत्युक्त्वा, स्वाङ्गुलीयं च दत्वा बालारुणाभिधम्, ॥ १०२ ॥
तिरोदधे झगित्येव. नृपोऽपि कुशतल्पगः । ध्यायन् हारप्रभावादि तां निनाय विभावरीम् ॥ १०३ ॥
प्रभातावश्यकं कृत्वा देवतागृहवेदिकाम् । अध्यासामास, पौराश्च समागत्यानतिं विधुः. ॥ १०४ ॥
तेषामथोपविष्टानां वृत्तान्तादगमार्थिनाम् । श्रियः स्वस्थानयानान्तं व्याजहार निशागतम्. ॥ १०५ ॥
नन्दितस्तैरथादिक्षद्रत्नाध्यक्षं महोदधिम्-। " हारोऽयमर्च्यो भवता प्रधानमणिसन्निधौ, ॥ १०६ ॥
अङ्गुलीयमिदं प्राप्यं वज्रायुधचमूपतेः । गतस्य दुष्टसामन्तशिक्षायै दक्षिणापथम्, ॥ १०७ ॥

For Private and Personal Use Only

वाच्यो विजयवेगाख्यस्तत्सखश्च, यथा–' त्वया । निशायुद्धेषु संरोधे धार्यं वज्रायुधान्तिके ". ॥ १०८ ॥
तेन चाङ्गीकृतादेशः समुत्थाय निजालयम् । जगामानेकदेवार्चाव्यग्रराज्ञीपरिग्रहम् ॥ १०९ ॥
दण्डोऽङ्कुष्टभुजाकुम्भविद्याः कर्णपिशाचिकाम् । प्रश्नं कारयितुं जुष्टनैमित्तिककदम्बकम्. ॥ ११० ॥
यथाविधि कृतस्नानस्तत्र वारपुरन्ध्रिभिः । कृतावतारणस्तस्थौ क्षणं प्रणयिभिः सह. ॥ १११ ॥
' चैत्येषु यामः ' इत्युक्त्वा निषादिप्रगुणीकृताम् । वशामारुह्य सच्छत्रचामरः सपरिच्छदः ॥ ११२ ॥
ययौ शक्रावतारे,ऽथ कृतपूजः पुरीस्थिताम् । चैत्यावलीं नमस्कृत्य बभ्राम पुरि कौतुकात्. ॥ ११३ ॥ युग्मम्
निपीयमानलावण्यो लोचनैः पुरयोषिताम् । समाससाद मध्याह्ने भूयो राजनिकेतनम्. ॥ ११४ ॥
पट्टमध्यास्य धौताङ्घ्रिः क्षालयित्वा मुखाम्बुजम् । कृतकतिचिद्दण्डूषो ययावाहारमण्डपम्, ॥ ११५ ॥
भुक्त्वा चान्ते सताम्बूलो रम्यहर्म्यशिरःस्थिताम् । आरुह्य दन्तवलभीं क्रीडाभिरनयद्दिनम्. ॥ ११६ ॥
रवावस्ताद्रिपर्यस्ते कृतसन्ध्यासुरार्चनः । सारशृङ्गारनेपथ्यः प्रास्थितास्थानमण्डपम्, ॥ ११७ ॥
राजलोकं च सम्भाष्य, विसर्जितसभाजनः । वेत्रधारीभिरुक्ताध्वा शुद्धान्तमगमत्ततः. ॥ ११८ ॥
ज्योत्स्नावदातनेपथ्यां सज्जमाङ्गल्यधारिणीम् । तत्र स्मेरमुखच्छायां ददर्श मदिरावतीम्. ॥ ११९ ॥
दृष्ट्वा च विकसद्दृष्टिकृतप्रत्युद्गमस्तया । निवेश्य वामपार्श्वे तां निविष्टः कनकासने. ॥ १२० ॥
कृतावतारणः स्थित्वा नर्मालापैरथ क्षणम्, । सखीजनेषु सव्याजं निर्यातेषु निकेतनात् ॥ १२१ ॥
सानुरागं समालोक्य, संश्लिष्य, परिचुम्ब्य च, । तां निनाय नृपः शय्यां, सुष्वाप सहितस्तया. ॥ १२२ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

निशाशेषेऽथ सोऽपश्यत्स्वप्ने स्तन्यं सुरद्विपम् । पिबन्तं मदिरावत्या गौर्या इव गणाधिपम्. ॥ १२३ ॥
माङ्गल्यातोद्यनादेन विनिद्रो मदिरावतीम् । प्रमोदपुलकच्छन्नां चक्रे च स्वप्नशंसनात्. ॥ १२४ ॥
क्षणं स्थित्वा ययौ राजा. स्नाता साऽपि ऋतुक्षणे । गर्भं बभार वर्षान्ते मूर्त्तिस्तेजो रवेरिव. ॥ १२५ ॥
ऐषीदुपचिते गर्भे श्रव्यदिव्यकथाश्रुतिम् । कुलाचलभुवि क्रीडामस्त्रसंहतिसन्निधिम् ॥. १२६ ॥
पूर्णेषु नवमासेषु सातिरेकेषु सा सुतम् । असूत शुभवेलायां सर्वसम्पन्नलक्षणम्. ॥ १२७ ॥
दत्त्वा सान्तोषिकं दानं पुत्रजन्मनिवेदिने । नृपोऽपि सूतिकागारमगादारब्धमङ्गलम्. ॥ १२८ ॥
नान्दीघोषैर्जयध्वानैर्वेदोद्गारैः सुरा अपि । कणकण्डूयनं चक्रुः पूर्णकर्णास्तदा ध्रुवम्. ॥ १२९ ॥
चक्रिचिह्नं सुतं दृष्ट्वा तुष्टो मोचितबन्धनः । षष्ठीजागरणे वृत्ते, सम्प्राप्ते दशमेऽहनि ॥ १३० ॥
पुरीजिनालयेष्वर्चां कृत्वा, दत्वाऽर्थिने धनम्, । 'हरिवाहन' इत्यस्य नाम स्वामानुगं व्यधात्. ॥ १३१ ॥
धात्रीकृतोपचारस्य क्रीडतः शिशुभिः सह । स्थितस्यान्तःपुरे तस्य वर्षपञ्चतयी गता. ॥ १३२ ॥
षष्ठे च वत्सरे पूजां कृत्वा विद्यागुरोर्नृपः । उपनिन्ये सुतं चित्रकृतनेपथ्यसम्पदम्. ॥ १३३ ॥
पारगं सर्वविद्यानां षोडशे हायने गते । आनिनायातिभूयस्या विभूत्या निजमन्दिरम्. ॥ १३४ ॥
विधाय मङ्गलं चास्य पुरो बहिरकारयत् । अदभ्रतोरणस्तम्भं कुमारभवनं महत्. ॥ १३५ ॥
यौवराज्याभिषेकं च कर्त्तुकामोऽस्य तत्समम् । अन्वियेष चरैरुर्व्यां तत्सहायं नृपात्मजम्. ॥ १३६ ॥
एकदा च सभासीनं सेवितं राजसूनुभिः । प्रविश्य भूलुठज्जानुः प्रतिहारी व्यजिज्ञपत्—॥ १३७ ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

" वज्रायुधस्य सन्मित्रमागतो दक्षिणापथात् । आस्ते विजयवेगाख्यो देव ! द्वारि तवोत्सुकः. " ॥ १३८ ॥
स्मृत्वाङ्गुलीयं तद्वृत्तं जिज्ञासुरवनीपतिः । " प्रवेशयेति " तामाह, सा प्रणम्य विनिययौ. ॥ १३९ ॥
क्षणेन द्वारविन्यस्तलोचनोऽनुचरान्वितम् । अद्राक्षीद्विजयवेगं प्रविशन्तं नराधिपः. ॥ १४० ॥
दृष्ट्वा कृतस्मितो दूरात् तं नमन्तं समीपतः । दापितासनमप्राक्षीत् " कुशलं वाहिनीपतेः ? " ॥ १४१ ॥
स उवाच नतः " क्षेमं देव ! त्वत्पदचिन्तनात्, । पश्चाज्ञप्रणतिं ब्रूते मन्मुखात्पृतनापतिः. ॥ १४२ ॥
भीमादयोऽपि सद्भक्त्या भूपालकुलसम्भवाः । उत्तंसयन्ति देवस्य क्रमाब्जनखचन्द्रिकाम्. " ॥ १४३ ॥
इत्युक्त्वा पुनरप्याख्याद् " देव ! बालारुणाभिधम् । यदङ्गुलीयं देवेन प्रहितं वाहिनीपतेः, ॥ १४४ ॥
इयच्चिरं धृतं ये [ते] न सन्निधाने तदात्मनः; । वशीकृत्याधुना भूपान्मत्समीपे समर्पितम्, ॥ १४५ ॥
उपनीतं मयाऽप्यद्य रत्नाध्यक्षमहोदधेः. " । सकौतुकोऽथ भूपालः स्मेरवक्त्रस्तमब्रवीत्–॥ १४६ ॥
" अयि ! सेनापतेस्तेन किमप्युपकृतं रणे ? " स प्राहोपकृतं बाढं, कथयाम्यवधारय,–" ॥ १४७ ॥
" अतीतवर्षे वर्षासु व्यतीतासु चमूपतिः । ग्रहीतुं कुण्डनात्काञ्चीं ययौ कुसुमशेखरम्. ॥ १४८ ॥
सोऽपि स्वल्पबलत्वेन दातुं रणमपारयन् । विदधे दुर्गसंस्कारं कृतोपकरणग्रहः. ॥ १४९ ॥
प्राकारन्यस्तयन्त्रौघां गृहीतयवसेन्धनाम् । दह्यमानबहिःकक्षां दूषिताराज्जलाशयाम् ॥ १५० ॥
निषिद्धाज्ञातसञ्चारां योधगुल्मात्तगोपुराम् । चकार नगरीं काञ्चीमसारजनवर्जिताम्. ॥ १५१ ॥ युग्मम् ॥
सेनाधिपोऽपि तच्छ्रुत्वा विद्वद्धाटोपदुःसहः । पताकिनीभिरावेष्ट्य तस्थौ काञ्चीं समन्ततः. ॥ १५२ ॥

For Private and Personal Use Only

अथ यत्रास्म निरपृष्ट गजाली कुम्भकर्प्परम् । तत्तनाराचसम्पर्के गलत्स्वर्णकिरीटकम् (?) ॥ १५३ ॥
तृणापूलानलज्वालाप्रदीप्तकरिसारिकम् । खातवप्रतदां पुंसि बद्धस्पर्द्धतिरोहितैः (?) ॥ १५४ ॥
सामन्तानां बभूवास्य समरं प्रतिवासरम् । प्राकारशिखरारूढैः प्रत्यर्थिसुभटैः सह. ॥ १५५ ॥
एकदा तु मधौ प्राप्ते, स्मरोत्सर्वातथौ, निशि, । द्वितीययामे, यातेषु सामन्तेषु निजालयान्, ॥ १५६ ॥
संवृते विपणिव्राते, विबोधितजयद्विपः । शलाकास्फालनव्यग्रैः पञ्जरेणारिभिः श्रुतः ॥ १५७ ॥
निर्भरं भरिताभागो भुवनस्यातिभैरवः । अभूत्कलकलः कुर्वन् साटोपां सुभटावलीम्. ॥ १५८ ॥
नायकस्तं समाकर्ण्य जातावस्कन्दविभ्रमः । सखड्गफलको वेगान्निर्ययौ राज [पट] मन्दिरात् ॥ १५९ ॥
अथ सनद्धसन्नाहावायान्तौ सादिनौ पुरः । विपर्याणहयारूढौ दृष्ट्वा पप्रच्छ सत्वरम्–॥ १६० ॥
"अरे ! किमेष संक्षोभः ?" तौ प्रणम्याहतु "बलम् । दण्डनाथ ! विनिर्यातं काञ्च्युदीचीप्रतोलितः, ॥१६१॥
प्राप्तं च कटकाभ्यर्णे" तच्छ्रुत्वा पृतनापतिः । आदिष्टैराहृतं भृत्यैः रथमारुह्य निर्ययौ. ॥ १६२ ॥
अथ द्विपघटारूढा वेगात्सामन्तमण्डली । परिवारितवत्येनं वहन्ती समरोद्यमम्. ॥ १६३ ॥
परानीकमपि प्राप्य प्रवृत्तश्च महारणः । शस्त्रसंघट्टनिष्ठ्युतस्फुलिङ्गच्छिद्रितध्वजः. ॥ १६४ ॥
उद्दण्डपुण्डरीकालिमण्डितासु प्रियैः समम् । चक्रुः कीलालकुल्यासु पिशाच्यो जलखेलनम् ॥ १६५ ॥
क्षीयमाणेषु भूपेषु निपतत्सु पदातिषु । रात्रौ त्रिभागशेषायामनुज्ञातो नृपात्मजैः ॥ १६६ ॥
एका नृपकुमारोऽथ कुमारसदृशाकृतिः । पृच्छन् सदर्पः सेनान्यं राजकस्यान्तराविशत्. ॥ १६७ ॥ युग्मम्

" पश्य मामिति " सञ्जल्पन् दण्डनाथोऽप्यभूत्पुरः. । मर्माविधस्तयोश्चेरुर्दुर्जना इव सायकाः. ॥ १६८ ॥
अथ प्रीतेन सेनानीः कुमारेणाभ्यधीयत–। " दोर्दण्डकण्डूक्रीडा मे त्वयैव विहिता, परम् ॥ १६९ ॥
मुच्यसे मर्त्त्यसौख्यैस्त्वं, सावधानो भवाधुना. " । इत्युक्त्वा निशितैर्बाणैररुणुनाव चमूपतिम् ॥ १७० ॥
राजलक्ष्मीरथोरस्तः सेनान्योऽस्वस्थमानसा । चक्रे बाहुधनुच्छत्रखड्गादिषु गतागतम्. ॥ १७१ ॥
तामहं विपदं दृष्ट्वा तस्य मूढमनाः क्षणात् । स्मृतवानङ्गुलीयं तद्देवेन प्रहितं पुरा. ॥ १७२ ॥
जातोच्छ्वासश्चमूनाथमथात्रोचं–"कराङ्गुलौ । क्षिपैतत् " सोऽपि सासूयः कृतवानवधीरणाम्. ॥ १७३ ॥
प्रसारितकरस्यास्य कौक्षेयकजिघृक्षया । कोपकम्प्राङ्गुलिं पाणिं गृहीत्वाऽक्षिपमङ्गुलौ. ॥ १७४ ॥
तत्प्रभाभिः परामृष्टं परानीकमथाखिलम् । अवसन्नक्रियं सद्यः प्रत्यपद्यत निद्रया. ॥ १७५ ॥
अटनिन्यस्तशीर्षाणामूर्ध्वस्थानां धनुष्मताम् । स्वपतां मुष्टिविश्लिष्टाः पेतुर्भुवि शिलीमुखाः. ॥ १७६ ॥
उद्दामदानपङ्केषु मग्नामिव घनां सृणिम् । न शेकुर्गजगण्डेभ्यः समुद्धर्तुं निषादिनः. ॥ १७७ ॥
श्रुतारिसिंहनादेन सामन्तानां रुषारुणा । आदरस्फारिताप्यास्ते बलाद् दृष्टिर्मिलत्पुटाः. ॥ १७८ ॥
सेनानाथं कुमारोऽपि दृष्ट्वायातं सहासिनम् । त्यक्तचापः कृपाणस्य दष्टोष्ठः कुरुते ग्रहम्. ॥ १७९ ॥
स्यन्दनात्तसङ्ग एवाथ निद्रानिस्पन्दलोचनः । तथैव तस्थावास्माकी डुढौके च पताकिनी. ॥ १८० ॥
सेनाधिपोऽपि निर्व्याजवीर्यावर्जितमानसः । तां देवपादशपथैर्निवार्यागात् तदन्तिकम्. ॥ १८१ ॥
तं निद्रान्तमथाद्राक्षीद् भ्रकुटीसङ्कटालिकम् । वन्द्यमानव्रणोद्वान्तरक्तबिन्दुव्रजं भटैः. ॥ १८२ ॥

विलोक्य स्निग्धया दृष्ट्या सुचिरं प्रीतमानसः, । चामरग्राहिणीं तस्य पृष्टवानातिकौतुकात्. ॥ १८३ ॥
"कोऽयं ? सुकृतिनः कस्य तनूजः ? कास्य चाभिधा ? । कथं वा नामुना चक्रे वीरेणापि दिवा रणः ? " ॥१८४॥
अश्रु प्रमृज्य साऽवादीत्—"कीदृगेष निवेद्यते ? । अस्तंगता कथाऽप्यस्य, यदि वा कथ्यते, शृणु. ॥ १८५ ॥
सर्वद्वीपनृपापीडश्लिष्टक्रमनखार्चिषः । सिंहलाधिपतेरेष चन्द्रकेतोस्तनूद्भवः ॥ १८६ ॥
नाम्ना च समरकेतुर्द्वीपानां विजिगीषया । निर्यातः, पितुरादेशादागात्साहायकेऽत्र तु. ॥ १८७ ॥ युग्मम्
प्रातरद्य सशृङ्गारो मन्मथायतनं गतः । एष, भूपगृहोद्याने स्थितश्च सकलं दिनम्. ॥ १८८ ॥
पश्यत्पुरवधूवृन्दं यात्रान्ते च निशागमे । तत्रैव पङ्कजैः शय्यां कारयामास सव्यथः. ॥ १८९ ॥
अथाकस्मात्प्रदोषान्ते समेत्य शिबिरं निजम्, । सज्जीकृतबलोऽमात्यानवमन्य ससैनिकान् , ॥ १९० ॥
इमां भुवं समायातः." इति व्यावर्णिते तया । दुःखादिव गलत्तारा विरराम विभावरी. ॥ १९१ ॥
उद्गतेऽथ रवौ सर्वं प्रबुद्धं तद् द्विषां बलम्, । कुमारोऽपि चमूनाथमुवाचायातचेतनः. ॥ १९२ ॥
" मा गा विषादम्, प्रहर पूर्वम्, न प्रहराम्यहम् "। इत्युक्त्वा, रथं वीक्ष्य समन्तादरिवेष्टितम् ॥ १९३ ॥
आत्मानं च तथावस्थं, लज्जया मूढतां ययौ. । तत्प्रत्युज्जीवनात्तोषं दध्रे च ध्वजिनीपतिः. ॥ १९४ ॥
जयद्विपं समारोप्य, निनाय शिबिरं निजम्. । व्रणेषु पट्टबन्धादि क्रियां चक्रे ततः स्वयम्. ॥ १९५ ॥
तमाह "प्रगुणीभूतमाधिपत्यं गृहाण मे । 'तुच्छं' इत्यस्य नेच्छा चेत्, स्वमेवाध्यास्व सत्पदम्. ॥ १९६ ॥
'जितोऽहमिति'माज्ञासीः, कोऽहं तव पराजये ? । तद्दर्शयामि ते स्पष्टं, चेष्टाहानिर्यतोऽजनि," ॥ १९७ ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

इत्युक्त्वाऽदर्शयद्दिव्यमङ्गुलीयकं करस्थितम्. । 'क प्राप्तमिति' पृष्टश्च तद्वृत्तमखिलं जगौ. ॥ १९८ ॥
सोऽपि स्वस्मिन् गतावज्ञः प्राह–"सेनापते ! त्वया । गतगर्वतया चेतो दूरमावर्जितं मम. ॥ १९९ ॥
कृतार्थवादं शक्रेण, श्रिया दत्तवरं नृपम्, । मयि चेत्पक्षपाती स्याः, तदा तं मम दर्शय. " ॥ २०० ॥
अथ प्रीतः प्रसन्नेऽह्नि मया प्रचुरपत्तिना । सेवितुं देवपादान्तं प्रापयत्तं चमूपतिः." ॥ २०१ ॥
अथाहोत्कण्ठितो राजा–"सिंहलाधिपतेः सुतः । कास्ते ? कदा सहास्माभिः करिष्यति परिचयम् ? " ॥ २०२ ॥
सोऽवोचत्–"सरयूतीरे कृतसेनानिवेशनः । शक्रावतारोद्यानस्य मध्यभागे च तिष्ठति. ॥ २०३ ॥
दर्शनं तु भवत्पादप्रसादायत्तं" इत्यथ । प्रैषीन्महाप्रतीहारं हरदासं नराधिपः. ॥ २०४ ॥
सोऽनुरागं नृपस्योक्त्वा प्राञ्जलिस्तं नृपालयम् । आनिनाय. प्रणामं च भूमिभर्त्तुरकारयत्. ॥ २०५ ॥
प्रसारितभुजो राजाऽप्यङ्कमारोप्य तं क्षणम् । आश्लिक्षदासनासीनं सादरं समभाषत. ॥ २०६ ॥
"अङ्गुलीयार्पणव्याजाद्दूरादानीय वत्स ! मे । राजलक्ष्म्या प्रदत्तोऽसि द्वितीयकरत्वमात्मजः. ॥ २०७ ॥
अतोऽमुना कुमारेण समास्तव विभूतयः, । आस्व स्वैरमिह क्रीडन् निश्चलीकुरु मानसम्. ॥ २०८ ॥
हरिवाहनमप्याह–वत्स ! भूपतिनन्दने । भवेरिह स्थिरप्रेमा, मामुचः सहचारिताम्. " ॥ २०९ ॥
"आज्ञापयति यत्तात" इत्युक्त्वा हरिवाहनः । उत्तस्थावुत्थिते राज्ञि समं समरकेतुना. ॥ २१० ॥
गृहार्ह्य मदिरावत्या दत्तवस्त्रविभूषणम् । कृतस्तुतिं कुमारस्तं निनाय निजमन्दिरम्. ॥ २११ ॥
कृतेऽथ स्नानभुक्त्यादौ 'सुदृष्टिः' सार्थकाभिधः । प्रविश्याक्षपटलिकः, पट्टकस्थं नृपाज्ञया ॥ २१२ ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

काश्मीरादिभिराकीर्णं कुमारायोत्तरापथम्, । ददावङ्गादिदेशांश्च भुक्तौ समरकेतवे. ॥ २१३ ॥ युग्मम् ॥
शास्त्रशस्त्रकलाकेलिरसास्वादनिमग्नयोः । तयोरुपचितप्रीत्योर्गतोऽनेहाः कियानपि. ॥ २१४ ॥

एकदाऽथ निदाघर्त्तावारूढौ सिन्धुराधिपम् । तौ मत्तकोकिलोद्यानं जग्मतुः सरयूतटे. ॥ २१५ ॥
मन्मथायतनासन्नं, तत्राम्रवणमध्यगम् । तमालबकुलाशोकतालीतिलकमालितम्, ॥ २१६ ॥
कृतनीलांशुकोल्लोचं, वालव्यजनरश्मिभिः । चन्द्रकान्तप्रभापूरैः कीर्णकर्पूरपांसुरम्, ॥ २१७ ॥
[1]कुरुविन्दद्युता दत्तं कश्मीरजरसच्छटम् । शीतवारिकणासारैर्मुक्तमुक्तावलीलतम्, ॥ २१८ ॥
शाखानिलविधूताभिर्नृत्यन्तं वनराजिभिः, । आसेदतुर्युतावाप्तैः सहायैर्जलमण्डपम्. ॥ २१९ ॥ कलापकम्
तल्लावण्यं चिरं दृष्ट्वा तल्पमध्यास्य कौसुमम् । स्थितौ शास्त्रविनोदेन समं नृपतिसूनुभिः, ॥ २१० ॥
बन्दी 'मञ्जीरको'नाम नर्मपात्रं सभासदाम् । उपसृत्य ततः किञ्चिदुवाच हरिवाहनम्— ॥ २२१ ॥
" कुमार समतिक्रान्तचैत्रस्यास्यैव वासरे । अहं शुद्धत्रयोदश्यां कामायतनमागमम्. ॥ २२२ ॥
अपश्यं तत्र यात्रायां हेमशृङ्गोत्थितैर्जलैः । वेश्याङ्गनाभुजङ्गानामन्योऽन्यजलसेचनम्. ॥ २२३ ॥
तदङ्गणाम्रमूले च ताडीपत्रं व्यलोकयम् । नद्धं मृणालसूत्रेण स्तनचन्दनमुद्रितम्. ॥ २२४ ॥
सकौतुकं तदादाय, गेहं गत्वा निरूपितम् । पृष्ठे नामाक्षरश्रेणी न दृष्टोन्मुद्रितं ततः. ॥ २२५ ॥
अथ कस्तूरिकापङ्कलिखिता ललिताक्षरैः । कीर्णा कर्पूरचूर्णौघैरेकैवार्या विलोकिता. ॥ २२६ ॥

१. हिङ्गलोक.

For Private and Personal Use Only

विभाविता मयाभीक्ष्णं नैदम्पर्यागमोऽजनि । केन ? कस्य ? किमर्थं वा ? प्रेषितैषा भवेदिति. ॥ २२७ ॥
तदादिशतु मे तस्याः कुमारस्तत्त्वनिर्णयम्. " इत्युक्त्वा स इमामार्या पपाठोदारया गिरा– ॥ २२८ ॥
" गुरुभिरदत्तां वोढुं वाञ्छन् मामक्रमात्त्वमचिरेण । स्थातासि-पत्रपादपगहने तत्रान्तिकस्थाग्निः "॥ २२९ ॥
प्रज्ञाबलेन बुद्ध्वाथ कुमारोऽप्यवदत् "सखे ! । कस्याप्यपत्रपां त्यक्त्वा कयाचिदनुरागतः ॥ २३० ॥
मन्मथोत्तप्तचित्तस्य 'न दत्तः पितराविति' । विधिनाऽनुचितेनापि तामदित्सोरतिप्रियम् ॥ २३१ ॥
अनङ्गलेखः प्रहितः. प्रयोजनमिह त्विदम् । 'अपहारादिनोद्वाहो नोचितो, मोत्सुकीभव, ॥ २३२ ॥
सेत्स्यत्येतत्तवाभीष्टं यतः कतिपयैर्दिनैः. । मिलितोऽसि वने यत्र तत्र पत्रलशाखिभिः ॥ २३३ ॥
मद्भूत्या गोपितो, दीप्ते वह्नावुद्वाहमङ्गले । स्थातासि; मेऽनुयातायाः कर्त्तासि च करग्रहम्. ' ॥ २३४ ॥
यस्त्वत्र शापरूपोऽर्थः प्रतिभात्यपरो, यथा–'अदत्तां मामपन्यायाधादिच्छन्, सम्प्राप्य नारकम् ॥ २३५ ॥
अन्तिकस्थज्वलद्वह्निरसिपत्रवने घने । स्थातासि पातकाच्चीरम् ' असाविह निराश्रयः, ॥ २३६ ॥
नहि द्विष्टाः स्त्रियो लेखान् प्रेषयन्त्येवमादरात्. । इहातिगूढता यच्च च्छेकताविष्कृतिफलम्. ॥ २३७ ॥
'कौतुकोद्रेष्टनज्ञाततत्वार्था मन्त्रभेदनं । कुर्यात् पत्रकहारी बा कदाचिदिति ' गूढता. " ॥ २३८ ॥
इत्युक्ते तेन सर्वे ते तोषमियुः सभासदः, । वक्त्रविच्छायता चक्रे परं समरकेतुना. ॥ २३९ ॥
विस्मितेऽथ सभालोके वाचोयुक्तिविचक्षणः । उवाच कमलगुप्तः कलिङ्गाधिपतेः सुतः–॥ २४० ॥
" युवराज ! किमित्येवं मत्सरीव स्थितो भवान् । मौनमालम्ब्य ? किं वाऽभूच्चक्षुरश्रुकणाविलम् ? ॥ २४१ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

कच्चित्कुमारनिर्दिष्टं तं युवानं न शोचसि ? । किं शोच्यते ? विचित्रं हि संसारस्य विजृम्भितम्. " ॥ २४२ ॥
अथोवाच कुमारोऽपि–" किमाकस्मिकविक्लवः । चक्रे त्वयि गभीरेऽपि वयस्य ! सहसा पदम् ? " ॥ २४३ ॥
क्षणं मौनव्रतं स्थित्वा सिंहलाधिपनन्दनः । जगादाऽमानुषी सत्यं कुमार ! तव शेमुषी. ॥ १४४ ॥
उक्तो मद्दुःखवृत्तान्तो निजयैव धिया त्वया । सामान्यतो, विशेषं च कथ्यिद्वर्णयतः शृणु "– ॥ २४५ ॥
" ज्ञातमेव कुमारस्य सिंहलेषु यथा पुरी, । ' रङ्गशालेति, ' तत्रास्ति चन्द्रकेतुः पिता मम. ॥ २४६ ॥
कदाचित्सोऽत्वलिप्तानां पूर्वदायमयच्छताम् । सुवेलशैलसामीप्यवासिनां दुष्टभूभृताम् ॥ २४७ ॥
प्रतिक्षेपाय नौसैन्यं दक्षिणस्यां समादिशत् ,। यौवराज्ये च संस्थाप्य तत्र मां नायकं व्यधात्. ॥ २४८ ॥ युग्मम्
प्राहिणोच्च प्रशस्तेऽह्नि नृपामात्यादिभिः सह । संवीतं सितवासोभ्यां वारस्त्रीकृतमङ्गलम्. ॥ २४९ ॥
ततोऽहं कृतशृङ्गारमध्यास्यामरवल्लभम् । वज्राङ्कुशमहामात्रसज्जितं गन्धसिन्धुरम्. ॥ २५० ॥
उद्धूतवालव्यजनो ढक्काध्वानभृताम्बरः । छत्रालिच्छन्नमार्त्तण्डो निरगच्छं नृपालयात्. ॥ २५१ ॥
पुरमार्गेण यातो मे जालाबलिषु वीक्षितैः । चक्रुः कुवलयश्रेणिपूजां पुरपुरन्ध्रयः. ॥ २५२ ॥
अथार्णवानिलोद्धूतरम्यारामनोरमाम् । स्थानस्थानस्थसार्थौघैर्दुर्गीकृतगमागमाम् ॥ २५३ ॥
उल्लासिवल्लवीगीतैर्मन्थनीमन्थनस्वनैः । गोयूथघण्टानिर्घोषैः क्रूरकुक्कुरबुक्कनैः ॥ २५४ ॥
घरट्टघर्घरध्वानैः कण्डनष्टात्कृतैः कृते । येषु ब्रह्माण्डसंस्फोटे शङ्के जातो रसोर्णवः ॥ २५५ ॥
तैर्गोकुलैर्वृत्तां पश्यन् पुरसीमां समन्ततः । गृह्णन्वेलावनग्रामग्रामकूटोपदाग्रणान् ॥ २५६ ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

प्रापमुल्लोलकल्लोलमालाच्छन्ननभस्तलम् । भगवन्तमपांनाथं दिवो ज्यायःसहोदरम् ॥ २५७ ॥ पञ्चभिः कुलकम्
यदुद्भवं समालोक्य वाचो वाचस्पतेरपि । वस्त्वन्तरस्तुतौ यान्ति कण्ठे गद्गदरूपताम्. ॥ २५८ ॥
तत्तीरसमभूभागे दत्तावासः परिग्रहम् । व्यग्रं गमनसामग्र्यां प्रत्यैक्षे द्विवासरान. ॥ २५९ ॥
अथान्येद्युः प्रतिष्ठासुः कृतपूजोऽर्णसांनिधेः । आगच्छमल्पपादातैर्बाह्यमास्थानमण्डपम्. ॥ २५० ॥
तत्र च प्रत्युषस्येव पौतिकानां कृताकृतम् । प्रेषितेन परिज्ञातुमायान्तं सह वेत्रिणा ॥ २६१ ॥
नीलाम्बुजलदश्यामं वसानं वाससी सिते । मालतीरचितापीडं पाटलौष्ठपुटच्छविम् ॥ २६२ ॥
वल्गन्मुक्तालताकान्तं सचन्दनललाटिकम् । अपश्यं धीवरव्रातैर्वृत्तं तरुणनाविकम्. ॥ २६३ ॥ विशेषकम्
दृष्ट्वा तं रुचिराकारं प्रेतमायपरिच्छदम् । सञ्जातविस्मयः 'कोऽयमि'त्यपृच्छं पुरःस्थितम् ॥ २६४ ॥
सर्वनौसाधनाध्यक्षं यक्षपालितनामकम्. । सोऽवादीत्–"सर्वकैवर्त्तवर्गस्यैषोऽधिनायकः." ॥ २६५ ॥
अवदं पुनर"प्येषां किमित्येष विलक्षणः ? " । स जगादाऽ"स्य वृत्तान्तं कुमार ! व्यासतः श्रृणु–॥२६६॥
अस्ति चामीकरद्वीपे पुरं मणिपुराभिधम्, । तत्र सांयात्रिकः श्रेष्ठी ख्यातो वैश्रवणाह्वयः. ॥ २६७ ॥
तज्जाया वसुदत्तेति, तारकश्च तदात्मजः । अधीतशास्त्रो निष्णातः कलासु सकलासु च. ॥ २६८ ॥
स भृत्वा सारभाण्डस्य यानपात्रमथैकदा । प्राप सांयात्रिकैः सार्द्धं रत्नशालामिमां पुरीम्. ॥ २६९ ॥
आवासितस्य तीरान्ते तोयधेर्जलकेतुना । कैवर्त्तकुलनाथेन सहाभूत्तस्य सौहृदम्. ॥ २७० ॥
पुत्री सुदर्शना (प्रियदर्शना) नाम जलकेतोरथान्यदा । तद्गृहं हारमादाय गता स्वपितुराज्ञया. ॥ २७१ ॥

For Private and Personal Use Only

तद्दर्शनादभूत्तस्या दृढरागातुरं मनः, । कृतप्रत्युपचारा च पुनः स्वगृहमाययौ. ॥ २७२ ॥
यान्ती च तद्गृहं व्याजादेकदा तद्गृहाङ्गणे । तं दृष्ट्वा स्खलिता, तेन विधृता करपल्लवैः. ॥ २७३ ॥
उक्ता च सस्मितं "सुभ्रु ! समेपि स्खलितं किमु ? । मुञ्च क्षोभं गच्छ." साप्यवादीत्समन्मथा–॥२७४॥
"इदमेवाश्रयो गेहं कुमार ! मम तावकम्. " । लिलेख भूमिमित्युक्त्वा चरणाङ्गुष्ठलेखया. ॥ २७५ ॥
असावपि सकन्दर्प्पः 'स्त्रीरत्नं दुष्कुलादपि । ग्राह्यमि'त्यवधार्यास्याः पाणिं जग्राह पाणिना. ॥ २७६ ॥
'सांयात्रिकस्य पुत्रीयं पालिता जलकेतुना । यानभङ्गे'इति प्रोक्तोऽप्यात्मीयैस्तत्त्ववेदिभिः, ॥ २७७ ॥
अभ्यर्थितोऽपि चात्यर्थं स्वदेशगमनं प्रति, । आनायितोऽपि पित्राऽयं, तस्थावत्रैव सन्नपः. ॥ २७८ ॥ युग्मम्
देवेन सद्गुणाकृष्टचेतसा चन्द्रकेतुना । सर्वनाविकतन्त्रस्य निर्मितश्चाधिनायकः. ॥ २७९ ॥
विहिता बहुशोऽनेन तोयराशौ गमागमाः । सख्येनास्य सुखेनाब्धिं कुमारो लङ्घयिष्यसि. ॥ २८० ॥
तारकोऽपि प्रणम्याथ जगाद–"प्रगुणीकृता । कुमार ! यानपात्राली, गृहीतं ग्राह्यवस्तु च. ॥ २८१ ॥
नाम्ना 'विजययात्रेति' भवते सज्जिता तरी, । न चेत्कालविलम्बेऽस्ति हेतुः, प्रस्थीयतां ततः" ॥२८२॥
अहं तु शुभवेलायां विसृष्टनगरप्रजः । आरोहं तारकन्यस्तहस्तो नावं नतार्णवः. ॥ २८३ ॥
स्वस्वपोतानथारोहन् सर्वेऽपि नृपसूनवः । मङ्गलातोद्यवृन्दानि दध्वनुः पूरिताम्बरम्. ॥ २८४ ॥
तारकेरितया नावा गाहमानोऽथ सागरम् । साधितान्तरसामन्तः सुवेलाचलमव्रजम्. ॥ २८५ ॥
लङ्कापरिसरोद्देशानुत्स्वातारोपितैर्नृपैः । तत्रत्यैर्दर्शितान् पश्यन्, तत्रास्थां कतिचिद्दिनान्. ॥ २८६ ॥

For Private and Personal Use Only

धृत्वा तत्रैव शिबिरमन्यदा प्रेरितश्चरैः । अचलं सारसैन्येन सेतोः पश्चिमया दिशा. ॥ २८७ ॥
अवरकन्दात् किरातेशं जित्वा पर्वतकाभिधम् । तदन्तःपुरमादाय शिबिराभिमुखोऽभवम्. ॥ २८८ ॥
अथ त्रिभागशेषायां रात्रावादिप्रयाणके । अत्रिनामा समागन्ष भट्टपुत्रो जगाद माम्–॥ २८९ ॥
"विज्ञापयति सेनानीः–'कुमार ! गगनस्पृशा । योऽयं शिखरजालेन पर्वतोऽग्रे विलोक्यते, ॥ २९० ॥
द्वीपस्य पञ्चशैलस्य चूडारत्नं, पयोनिधेः । लीलोत्तंसो,ऽतिरम्यश्री रत्नकुटोऽयमाख्यया. ॥ २९१ ॥
सैन्यश्रमापनोदाय, जलादिग्रहणाय च, । स्थित्वा द्वित्रादिनान्यत्र, पुरो यात्रा विधीयते. " ॥२९२ ॥
"एवमस्त्विति" संलप्य विसृष्टे तत्र, सा चमूः । निवासं ग्राहिता तस्य गिरेरासन्नसानुषु. ॥ २९३ ॥
अथ कर्णामृतस्यन्दी पश्चिमोत्तरदिक्पथात् । दिव्यगीतारवस्तत्र सातोद्यध्वनिरराययौ. ॥ २९४ ॥
तस्याथ प्रभवं द्रष्टुं सञ्जाताधिककौतुकः । अवोचं तारकं तत्र सावधानं ध्वनिश्रुतौ,–॥ २९५ ॥
"सखे ! गीतध्वनिः श्रव्यो ममाकर्षति मानसम्, । यदि तेन तथा खेदस्तदा यामस्तदन्तिकम्. ॥२९६॥
महाराजाभिषेको वा, यात्रा वा क्वापि दैवते, । कस्यापि विद्यासिद्धिर्वा नूनमत्र भविष्यति. ॥ २९७ ॥
स जगाद–"कुमारात्र दुर्गमोऽतीव वारिधिः, । गमेच्छा तु ममाप्यस्ति, मयाप्येष पुरा श्रुतः. ॥ २१८ ॥
कर्णधारा इहान्येऽपि शृण्वन्त्येनमनेकशः, । अस्य प्रवर्त्तको ज्ञातः कुतोऽपि न तु कश्चन. " ॥ २९९ ॥
इत्युक्ते तेन सञ्जातविशिष्टतरकौतुकः । पुनस्तमब्रुवं–"यामः सखे ! तत्र यथा तथा". ॥ ३०० ॥
सहायानथ सङ्गृह्य पञ्चषान् कर्णधारकान् । सज्जीकृत्य तरी तेन मय्यारूढे प्रवाहिता. ॥ ३०१ ॥

स्फुरितं दक्षिणं चक्षुः, स्यन्दितश्च ममाधरः, । परांहसाऽथ नौर्यान्ती नादाश्रयनगान्तिकम्. ॥ ३०२ ॥
विरराम ध्वनिः सोऽथ मामवादीच्च तारकः, । "कुमार ! विरतस्तावद् ध्वनिर्मार्गोपदेशकः. ॥ ३०३ ॥
गम्यते वा नवेदानीमहं तस्थावधोमुखः । ध्यायन्मुधाफलं चित्ते स्वकं चापलचेष्टितम्. ॥ ३०४ ॥
अथोदयाद्रिचूडायां ताम्रचूडस्य चूडया । स्पर्द्धमानं रुचाभासीदशीतकरमण्डलम्. ॥ ३०५ ॥
ततोऽक्षिपं पुरश्चक्षुरदूरे तस्य भूभृतः, । अपश्यं च प्रभाभारं भासयन्तं नभःपथम्. ॥ ३०६ ॥
दृष्ट्वा 'किमेतदि'त्यूहन्नद्राक्षं खेचरावलीम् । निर्गत्य तस्मादायान्तीमाकाशेनैकहेलया. ॥ ३०७ ॥
वल्गद्वाजिव्रजारूढनायकां दिव्यतेजसम् । विस्तारतारहारालीकरशारीकृताम्बरम् ॥ ३०८ ॥
दृष्ट्वा च तं प्रभाराशिं, तां च नाभश्चरीं चमूं । "प्रवर्त्तय पुरो नावमिति" तारकमभ्यधम्. ॥ ३०९ ॥
"कोऽयं ? कस्मात् ? किमर्थं वा ? कथं वात्र समागतः ?" । जल्पद्भिरिति साश्चर्यं दृश्यमानो नभश्चरैः ॥ ३१० ॥
गत्वा स्तोकमधस्तस्य भूधरस्य, व्यलोकयम् । हेमाद्रिभास्वराकारं चलच्चीनांशुकध्वजम् ॥ ३११ ॥
अच्छस्फटिकनिष्पन्नप्राकारपरिवेष्टितम् । रत्नरूपकराजीनां रोचिषा रुद्धदिक्पथम्. ॥ ३१२ ॥
पद्मरागमणिश्रेणिनिर्मितामलसारकम् । दिव्यायतनमुत्तुङ्गमेकमत्यद्भुताकृति ॥ ३१३ ॥
दृष्ट्वा चाचिन्तयं, "धन्याः, पत्रिणोऽप्यत्र ये स्थिताः, । वन्द्यः कोऽपि सुकर्मासाविदं येन विधापितम्. ॥ ३१४ ॥
स्वःशिल्पिटङ्कविच्छिन्नमणिग्रावोच्छलद्दलैः । क्षारोदोऽप्यस्य निष्पत्तौ शङ्के रत्नाकरोऽजनि." ॥ ३१५ ॥
इति ध्यायत एवासौ कैवर्त्तकरनोदनात् । क्षणेन दक्षिणां भित्तिं प्राकारस्याससाद नौः. ॥ ३१६ ॥

For Private and Personal Use Only

विस्मयस्मेरलोलाक्षमवोचमथ तारकम्-। "सखे ! सन्तानकादीनां पुष्पाणि, मधुरं जलम्, ॥ २१७ ॥
सानोरस्मात्समादत्स्व, शुचयो देवतार्चनम् । येनात्र कुर्महे" सोऽपि सस्मितं प्रत्यभाषत-॥ ३१८ ॥ युग्मम् ॥
"कुमार ! यदिदं द्वारं पुरतस्तुङ्गतोरणम्, । तद्भ्रमेणैव संरुद्धं शलोच्चकटकस्पृशा. ॥ ३१९ ॥
क्षुद्रद्वाराणि जानीहि, तान्यपि स्वच्छतागुणात् । प्राकारस्य नभस्तुल्यभित्तेर्यान्ति न लक्ष्यताम्. ॥ ३२० ॥
तदत्रैव स्थितास्तावदस्माद्देवनिकेतनात् । बहिः कञ्चन निर्यान्तं पश्यामो द्वारसूचकम्." ॥ ३२१ ॥
अथायतनवापीनां हंसैर्वलितकन्धरम् । आकर्णितो, गतः पोषं रसनादामसिञ्जितैः, ॥ ३२२ ॥
गम्भीरो हाररणितैः, श्रव्यः कङ्कणनिक्कणैः, । झात्कारो नूपुरालीनामुच्चचार मनोहरः. ॥ ३२३ ॥
तमनुक्षिप्तचक्षुश्च प्राकारशिरसि स्थिताः । सपक्षशैलानन्वेष्टुं वज्रार्चिष इवागताः, ॥ ३२४ ॥
जाड्यादुच्चैःस्थिताः स्थाने देवता इव वारिधेः, । हैमीरायतने तत्र पताका इव निर्मिताः, ॥ ३२५ ॥
अद्राक्षं, नयनक्षेपैर्नवनीलसरोरुहाम् । उपहारमिवाम्भोधेः कुर्वतीर्वरकन्यकाः. ॥ २२६ ॥
तदन्तर्ललितोद्धूतचारुचामरवीजिताम्, । ददन्तीं दुर्भगाभावं लावण्येन रतेरपि, ॥ ३२८ ॥
कलामिव विधेः सारां तारिकानिकरावृताम्, । द्विरष्टवर्षदेशीयां कन्यामेकां व्यलोकयम्." ॥ ३२८ ॥
इति शंसति वृत्तान्तं सिंहलद्विपनन्दने । अलोलपक्ष्मलेखेषु जनेषु लिखितेष्विव, ॥ ३२९ ॥
स्मेरचक्षुः प्रतीहारी प्रविश्य हरिवाहनम् । व्यजिज्ञपत्-"कुमारेदमीक्ष्यतां नयनामृतम्." ॥ ३३० ॥ युग्मम् ॥
इत्युक्त्वा ढौकयामास चेलाञ्चलनियन्त्रितम् । दिव्यचित्रपटं, सोऽपि वीक्षामासातिविस्मयात्. ॥ ३३१ ॥

अथापश्यदनङ्गस्य हस्तभल्लीमिवार्पिताम् । कन्यारूपधरामेकामुदारां चित्रपुत्रिकाम्. ॥ ३३२ ॥
प्रत्यङ्गं वीक्ष्य, शेषाणां तदीक्षोत्सुकचेतसाम् । चन्द्रकेत्वात्मजादीनां दर्शयामास सादरम्. ॥ ३३३ ॥
वेत्रधारीमपृच्छच्च–"क्वेदं वज्रार्गले ! त्वया । चित्रमासादितं ?" सापि किञ्चिन्नम्रा तमब्रवीत्–॥ ३३४ ॥
"अशून्यं द्वारमाधाय कुमारोद्यानसम्पदम् । गतया द्रष्टुमासीनो माधवीमण्डपाङ्गणे ॥ ३३५ ॥
एको रम्याकृतिर्दृष्टो मया पथिकदारकः. । पृष्टाऽहं तेन "कल्याणि ! कोऽयं ? कस्य तनूद्भवः ? ॥ ३३६ ॥
किं नामा राजपुत्रोऽयं ?" मयापि सरलाशयम् । तं विलोक्याभिधायीदं "शृणु सौम्य ! निवेदये–॥३३७॥
'राजलक्ष्मीनिवासाय जङ्गमः कमलाकरः, । चित्रस्थानायिताकारः कन्याभिर्भुवि भूभृताम्, ॥ ३३८ ॥
निःसीमसाहसायातराजलक्ष्मीवरार्पितः । मेघवाहनभूभर्त्तुः पुत्रोऽयं हरिवाहनः' ॥ ३३९ ॥
दिदृक्षा चेत्तदागच्छ दर्शयामी" ति जल्पिते । स उवाच हृष्टश्च–"द्रागेवानुगृहाण माम्. ॥ ३४० ॥
दिव्यकन्याकृतिं चैतां तस्य कौशलिकं कुरु, । प्राप्त एवाहमप्येष." इत्युक्त्वार्पितवान् पटम्." ॥ ३४१ ॥
स तस्यामिति जल्पन्त्यां चक्षुर्गोचरमाययौ । युक्तोऽसिधेनुकामात्रसहायेन पदातिना. ॥ ३४२ ॥
दिव्यपट्टांशुकच्छन्नो भास्वद्भूषणभासुरः । दधानः शेखरामोदभ्राम्यद्भृङ्गौघसिक्किरीम्. ॥ ३४३ ॥ युग्मम् ॥
प्रवेशितः प्रतीहार्या प्रणम्य हरिवाहनम् । उपविष्टः, कुमारस्य रूपेण मुमुदेतराम्. ॥ ३४४ ॥
अवादीच्च–"कुमारास्ति दृश्यं चित्रेऽत्र किञ्चन ? । दोषः कोऽपि न विस्पष्टः ? शिक्षार्होऽहं भवादृशाम्." ॥३४५॥
प्रत्यवादीत् कुमारस्तं–"भवान् स्रष्टाऽस्य कर्मणः, किमत्र शिक्ष्यते ? को हि ज्योत्स्नां लिम्पति चन्दनैः? ॥ ३४६ ॥

किन्त्वेक एव दोषोत्र,–"यदेकमपि निर्मितम् । न रूपं पुरुषस्येति' तत्सम्प्रत्यपि तत्कुरु." ॥ ३४७ ॥
स प्रत्युवाच–"सामान्यकन्यारूपं मया नहि । कुमार ! लिखितं, किन्तु द्वेषिण्याः सततं नरे. ॥ ३४८ ॥
नृरूपनिर्मितौ द्रष्टुं नैपुण्यं चेत्कुतूहलम् , । कुमारस्यैव सद्रूपमतो लेख्यं तदेव हि. ॥ ३४९ ॥
कारणं विद्यते किञ्चित्किञ्चेदानीमलेखने । तद्वर्णयामि संक्षेपादाकर्णयतु पुण्यभाक्–॥ ३५० ॥
" अस्ति भूभृति वैताढये चूडालङ्करणं भुवः । रथनुपूरशब्दाद्यं चक्रवालाभिधं पुरम् ॥ २५१ ॥
समग्रदक्षिणश्रेणेः पाता प्रौढपराक्रमः । विद्याधराधिपस्तत्र चक्रसेनाह्वयो नृपः ॥ ३५२ ॥
विषयान् सेवमानस्य तस्य देव्यामथाजनि । पत्रलेखाभिधानायां पुत्री 'तिलकमञ्जरी. ॥ ३५३ ॥
न्यस्तश्चित्रपटेऽमुष्मिन् दृष्टिपातप्रसादतः । लावण्यनिधिना यस्या रूपांशः सफलीकृतः. ॥ ३५४ ॥
प्रपेदे यौवनं साथ कामकेलिनिकेतनम् , । योग्येव सर्वभूतीनां पित्रा सा भाजनं कृता. ॥ ३५५ ॥
अनुज्ञाता च सद्वेषैः समं विद्याधरीगणैः । व्योमलीलाविहारेण शैलेषु मलयाद्रिषु. ॥ ३५६ ॥
युत्त्या प्रवर्त्तमानाऽपि बन्धुवृद्धाभिरन्वहं । विधत्ते नाभिलाषं तु स्वप्नेऽपि नरसन्निधेः, ॥ ३५७ ॥
यद्दृच्छाच्छेदभीतेर्वा, केनापि नियमेन वा, । किंवा जन्मान्तरायातनृविशेषानुरागतः. ॥ ३५८ ॥ युग्मम्.
विषण्णया च तन्मात्रा मन्त्रजापविधानतः । प्रज्ञप्तिविद्या विज्ञप्ता, तया स्वप्ने निवेदितम्. ॥ ३५९ ॥
" वत्से ! नमन्नृपश्रेणिचूडाचुम्ब्यपदाम्बुजः । भूगोचरनृपोत्पन्नः पतिरस्या भविष्यति. ॥ ३६० ॥
प्रेमपात्रं परं चैषा जन्मान्तरसखी श्रियः, । त्वत्सुता सुकृतेर्जाता, द्रष्टव्या सादरं ततः. " ॥ ३६१ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तया च सर्वभूपालकुमाराकृतिदर्शनात् । कर्त्तु तिलकमञ्जर्या जातरागरसं मनः ॥ ३६२ ॥
सैरन्ध्रीनिवहश्रेष्ठा चित्रलेखेति नामतः । माता मे भर्तृपुत्र्याश्च धात्री प्रातर्निरूपिता. ॥ ३६३ ॥ युग्मम्
" सखि ! चित्रे प्रवीणा त्वं, वत्सा चात्रानुरागिणी, । तत्सर्वभूपपुत्राणामस्या रूपाणि दर्शय. ॥ ३६४ ॥
कदाचिदनुरागोऽस्या जायेतेति" ततश्च सा । दासीश्चित्रविधौ दक्षाः प्रेषयामास सर्वतः. ॥ ३६५ ॥
मामप्युवाच—"व्यापारो गन्धर्वक ! तवाप्ययम्. । किन्तु देव्या सुवेले त्वं प्रहितः पत्रलेखया ॥ ३६६ ॥
विचित्रवीर्यदेवस्य समीपे स्वपितुः,ततः । निष्पन्नराजकार्येण तस्मादागच्छता त्वया ॥ ३६७ ॥
विज्ञाप्यः खेचराऽधीशो—"या सा काञ्चीपुरीपतेः । देवी गन्धर्वदत्तेति नाम साम्यादनिश्चिता ॥ ३६८ ॥
कृतयात्रेण देवेन तत्र चैत्ये स्वयंभुवि । श्रुता, सा 'सैव देवस्य पुत्री गन्धर्वदत्तिका' ॥ ३६९ ॥
यतो—मया स्वयं पृष्टा, स्वप्रवासस्तयापि मे । वैजयन्तीपुरोत्पातादारभ्य कथितोऽखिलः. " ॥ ३७० ॥
आगच्छता च गन्धर्वदत्तामालोक्य सत्वरम् । आगन्तव्यं, सहायश्च तवायं चित्रमायकः. ॥ ३७१ ॥
सिद्धा साम्प्रतमेवास्य विद्या हि बहुरूपिणी. " । तदत्र राजकार्ये मां कुमारो मोक्तुमर्हति. ॥ ३७२ ॥
व्यावृत्तेन कुमारस्य रूपं लेख्यं तथा मया, । भर्तृपुत्री तदालोकाद्यथा रागमयी भवेत्. " ॥ ३७३ ॥
दत्ताभरणवस्त्रादि कुमारः स्वकरार्पितम् । सिंहलेशतनूजेन लेखं तस्योपनीतवान. ॥ ३७४ ॥
तदर्थज्ञो जगादैनं—"दुहितुः काञ्चिभूपतेः । त्वया मलयसुन्दर्या प्रापणीयो रहस्ययम्. " ॥ ३७५ ॥
'तथे'त्यभ्युपगम्यासौ प्रणम्योत्पतन्नभः । क्षणं स्थित्वा कुमारोऽपि जगाम निजमन्दिरम्. ॥ ३७६ ॥

For Private and Personal Use Only

कृताह्निको दिनं नीत्वा, चित्रकन्यावलोकनात्, । कृत्वा सान्ध्यं, ययौ वेश्म भूपतेः सपरिच्छदः. ॥ ३७७ ॥
उपास्य पितरं, नत्वा जननीं च, निजालयम् । अगाद्विसृष्टलोकश्च प्राविशद्वासवेश्मनि. ॥ ३७८ ॥
तल्पमध्यास्य वारस्त्रीसंवाहितपदाम्बुजः । चक्रसेनसुतारूपध्याननीरुद्धमानसः ॥ ३७९ ॥
तरङ्गितोत्तरपटः पर्यङ्कपरिवर्त्तनैः । शतयामामिवानषीद्यामिनीं कथमप्यसौ. ॥ ३८० ॥
प्रातः प्रक्लृतनस्यान्ते विधेः सह पदातिभिः । तदेवोद्यानमगमत्, तस्थौ चित्रं विलोकयन्. ॥ ३८१ ॥
उपस्थिते च मध्यान्हे, तत्रैवार्चितदैवतः । भुक्त्वा,गृहीतताम्बूलः स्थित्वा सावसथं ययौ. ॥ ३८२ ॥
कारणानि समाचिन्वन् गन्धर्वकविलम्बने, । कृच्छाप्तनिद्रः क्लेशेन गमयामास शर्वरीम्. ॥ ३८३ ॥
इत्थं दिनेषु गच्छत्सु गन्धर्वकविलम्बनात्, । चक्रसेनसुताप्राप्तौ शिथिलाशो बभूव सः. ॥ ३८४ ॥
अथैकदा, शरत्प्राप्तौ तच्चेतनसमुद्भवात् । उद्वेगात्सदने स्थातुमसहः क्षणमप्यसौ. ॥ ३८५ ॥
स्वमण्डलदिदृक्षायामुद्दश्यातिकुतूहलम् । पितरं मन्त्रिवक्त्रेण सप्रणामं व्यजिज्ञपत्. ॥ ३८६ ॥
अनुज्ञातगमस्तेन समं समरकेतुना । मित्रैरन्यैश्च नगरात्प्रशस्तेऽहनि निर्ययौ. ॥ ३८७ ॥
वहन्नध्वनि तत्रत्यराजलोकैर्निवेदिताः । पश्यन्नगनदीग्रामधर्मारण्यादिसंहतीः, ॥ ३८८ ॥
कामरूपमनुप्राप्य तत्र प्राग्ज्योतिषाधिपः । धृतवानसमप्रीतिस्तं दिनानि कियन्त्यपि. ॥ ३८९ ॥
तं च तत्रस्थितं श्रुत्वा सर्वेऽप्यौदीच्यभूभृतः । प्राभृतैः स्वस्वदेशोत्थैः समागत्य सिषेविरे. ॥ ३९० ॥
विचचार सामन्तैश्च लौहित्याद्रिवनालिषु । तत्प्रेरितः क्षणं चक्रे विनोदं मृगयागतम्. ॥ ३९१ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

करीन्द्रसाधनाध्यक्षः पुष्कराक्षो व्यजिज्ञपत् " कुमार ! यामिनीयामे चरमे मदगन्धतः ॥ ३९२ ॥
गतो वनं हठाद्वैरियमदण्डाभिधः करी । प्रातर्दृष्टः समानेतुं यत्नेनापि न पारितः. ॥ ३९३ ॥
तस्मादादिश्यतां कश्चित्, नोचेद्दूरीभविष्यति" । " वयमेव ग्रहीष्यामः" इत्युक्त्वा शिबिरस्थितम् ॥ ३९४ ॥
विधाय कमलगुप्तमारुह्य वरवाजिनम्, । स्तोकपत्तिवृतः सार्द्धं सिंहलेश्वरसूनुना, ॥ ३९५ ॥
महामात्रोपदिष्टाध्वा जगाम जवतो वनम् । वनेभदानसंसिक्तं, सानौ परिणतं रुषा ॥ ३९६ ॥
तत्रालुलोके करिणं दूरस्थाधोरणावृतम्. । हयादुत्तीर्य रुद्धोऽपि साशङ्कं नृपसूनुभिः ॥ ३९७ ॥
मन्दं मन्दं चचालाथ वीणापाणिर्गजं प्रति. । तदन्तिकलतागुल्मे ताडयामास वल्लकीम् ॥ ३९८ ॥
आकर्ण्यमानां मौनस्थैः कुञ्जावस्थितकिन्नरैः. । तदारवं समाकर्ण्य, विचैतन्य इव क्षणम् ॥ ३९९ ॥
तस्थौ करी. कुमारोऽपि त्वरया तमुपासृपत्. । गत्वा च लीलयाऽऽरोहदथ तत्क्षणमेव सः. ॥ ४०० ॥
करी चचाल साटोपः तस्माच्छैलोपकण्ठतः. । " अङ्कुशोऽङ्कुशः " इत्युक्ते कुमारेणानुधावितैः ॥ ४०१ ॥
परिकरैर्जवाद्दृष्टः दूरोच्छलितशृङ्खलः. । ' एष यात्येष यात्येवं ' राजलोकेन दर्शितः ॥ ४०२ ॥
झगित्येवातिचक्राम तेषां लोचनगोचरात्. । कुमारहरणोदन्तमथाकर्ण्य समन्ततः ॥ ४०३ ॥
अधावत हयारूढानीकनायकसन्ततिः. । सिंहलाधिपसूनुश्च राजसूनुगणावृतः ॥ ४०४ ॥
बलेन वाजिनां पश्चादवहत्सकलं दिनम्. । अस्ताचलस्थिते भानौ राजपुत्रानुरोधतः ॥ ४०५ ॥
वासं जग्राह. नाहारमग्रहीत्कथमप्यसौ. । तुरङ्गपृष्ठास्तरणे निषण्णश्चानयन्निशाम्. ॥ ४०६ ॥

For Private and Personal Use Only

अनिष्टानि कुमारस्य तानि तानि विचिन्तयन. । प्रातः पुरःप्रतिष्ठासुः " गतिर्नाग्रे तुरङ्गिणाम् " ॥ ४०७ ॥
इत्युक्तः सर्वतः पत्तीन् प्रेष्य, तस्थौ स्वयं पथि, । त्यक्ताहारः सुहृद्वार्त्तामपृच्छदखिलानध्वगान. ॥ ४०८ ॥
निश्यावासगतश्चास्थाद् गाढान्तर्दाहवेदनः. । स्थितः पथि पुनः प्रातर्महामात्रानुपातनम् ॥ ४०९ ॥
कुर्वन. दूरादपश्यत्तान् विद्राणवदनाम्बुजान् , । " मृगाधमगतेर्मार्गेः किं दृष्टः " इति पृष्टवान्. ॥ ४१० ॥
त ऊचुः " सोऽपि पापात्मा दृष्टो नास्ति, किमु प्रभुः ? " छन्नववत्रोऽथ वस्त्रेण "हा ! समस्तकलालय ! ॥४११॥
हा सखे ! हा ! बुद्धेत्यादि " विललाप पुनः पुनः. । राजभिर्बोधितः कृच्छ्राद्गत्वा वासं कुशास्तरे ॥ ४१२ ॥
नीत्वा निशां प्रगे कालं कर्त्तुमैषीत्सुदुःखितः । आगत्योवाच राजन्यान् " किमेवमिह तिष्ठथ ? ॥ ४१३ ॥
भवद्भिर्विहितं कृत्यं कुमारान्वेषणादिकम्, । याताऽयोध्यां समर्प्यतां कुमारोपार्जितां श्रियम्. ॥ ४१४ ॥
सेवध्वं कोशलाधीशं, कालः कार्यो मयाऽधुना. " ।
इत्युक्त्वा सैकतं नत्वा जगामात्रान्तरे द्रुतम् । प्रविश्य हर्षितो दण्डी तमुवाच कृतानतिः—॥ ४१५ ॥
" कुमार ! परितोषाख्यो लेखवाहोऽयमागतः । पार्श्वात्कमलगुप्तस्य हरिवाहनवार्त्तवित्." ॥ ४१६ ॥
तुष्टोऽथ तं समाहूय, तेन नत्वार्पितं पुरः । लेखमादाय सर्वेषां वाचयामास शृण्वताम्. ॥ ४१७ ॥
पाठावसाने संवृत्य, तमप्राक्षी," दयं कुतः । प्राप्तः ?" इत्यथ सोऽवादीद्—" देव ? वच्मि, निशम्यताम्—॥४१८॥
" कुमारः क्वापि नास्तीति " प्रवृत्तायां जनश्रुतौ, । अतीतेऽहनि मध्याह्ने, क्रन्दत्सु नृपसूनुषु, ॥ ४१९ ॥
प्रसादवित्तके लोके मर्त्तुमुच्चलिते सति, । श्रवःकटुषु 'हा कष्ट' शब्देषु च विशादिषु, ॥ ४२० ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सेनाधिपोऽश्रुपूर्णाक्षो निविष्टः स्वगृहाजिरे, ॥ अपश्यदवनौ लेखमकस्मादिममग्रतः ॥ ४२१ ॥
दृष्ट्वा नामाक्षरश्रेणी. कुमारस्यातिविस्मितः । उद्वेष्ट्य राजपुत्राणां पुरः स्वयमवाचयत्, ॥ ४२२ ॥
"स्वस्त्यटव्या महाराजनन्दनो हरिवाहनः । निजे लौहित्यकूलस्थे स्कन्धावारे विजेतरि ॥ ४२३ ॥
कुशली निर्दिशत्येवं युवराजं ससैनिकम्. । अत्रैवावस्थितिः कार्या वासराणि कियन्त्यपि. ॥ ४२४ ॥
तनुर्न क्लेशनीया च मय्यनिष्टविकल्पनात्. । स्मापहारवृत्तान्तः पित्रोः प्राप्यश्च न श्रुतौ." ॥ ४२५ ॥
अथ संवृत्त्य तं लेखं "केनानीतः ?" इति ब्रुवन् । लिखित्वा, प्रतिलेखं च निवेश्य मणिपीठके, ॥ ४२६ ॥
उवाच–"येन केनापि दिव्यलोकाधिवासिना । अयं लेख इहानीतः, प्रतिलेखं नयत्वसौ.', ॥ ४२७ ॥
अथाकस्मात्समुत्तीर्य कश्चिच्चूततरोः शुकः । चञ्चूपुटे तमादाय झगित्युत्पतितो नभः. ॥ ४२८ ॥
सविस्मयश्चमूनाथोऽप्याश्वासनविधित्सया । सलेखं प्रेषयामास मां त्वत्पादयुगान्तिकम्." ॥ ४२९ ॥
युवराजोऽपि सन्तोषदानं दत्त्वा विसृज्य तम् । स्नातो विहितदेवार्चो बुभुजे स परिच्छदः. ॥ ४३० ॥
लेखे धात्वक्षरालोकात् स्वर्णचूर्णावचूर्णिते । ऊहे तेन कुमारस्य दिव्योचितवनस्थितिः. ॥ ४३१ ॥
अथ सङ्कल्पयामास,–" वैताढ्यमनुयाम्यहम् । ग्रामाश्रमपुरारण्योज्झितमार्गो विमार्गयन. ॥ ४३२ ॥
सैन्यं न शक्यते नेतुं मार्गस्य विषमत्वतः, । यियासौ सर्वलोके तु स्तोकान्नेतुमसाम्प्रतम्. ॥ ४३३ ॥
अतोऽनापृष्टसद्बन्धुरसंस्थापितसैनिकः । रात्रौ यात्राविधानेन स्वार्थसिद्धिं करोम्यहम्" ॥ ४३४ ॥
इति सञ्चिन्त्य सञ्जाते निशीथेऽसिलतासखः । सितक्षौमधरो बिभ्रच्चान्दनीं च ललाटिकाम् ॥ ४३५ ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

व्यञ्जितारब्धसिद्धिश्च स्फुरद्दक्षिणबाहुना । कुबेरवल्लभामाशामूरीकृत्य विनिययौ. ॥ ४३६ ॥ युग्मम्
उद्गते नलिनीबन्धावन्वेषकजिहासया । उत्पथेन पथि गच्छन्नवाप गहनाटवीम्. ॥ ४३७ ॥
ततो गिरिणदीस्नायी, फलाशी, निर्झराम्भसाम् । पायी, गिरिगुहाशायी, समुत्थायी द्विजारवैः ॥ ४३८ ॥
गच्छन्मिश्रवराख्येन कृतातिथ्योऽतिगौरवात् । प्राग्ज्योतिषाधिपभ्रात्रा, पश्यंश्च विविधान्नरान् ॥ ४३९ ॥
क्वचिच्छृङ्खलकग्रीवान् क्वचित्तुरगतुण्डकान् । क्वचिल्लोमविलुप्ताङ्गान् क्वचिदेकांघ्रिचारिण,ः ॥ ४४० ॥
षण्मासान् गमयांचक्रे, समाक्रामन् स उत्तराम् । मन्यमानस्तृणायैव तन्नो शीतातपक्लमम्. ॥ ४४१ ॥
अथैकशृङ्गनामास्ति गिरिर्वैताढ्यसन्निधौ । अष्टापदाभिधं शैलं पश्चिमेन मनोहरः. ॥ ४४२ ॥
तच्छृङ्गवर्त्मना गच्छन् निदाघर्त्तुसमागमे, । ददर्शादृष्टपाराख्यं दृष्टिप्रीतिकरं सरः. ॥ ४४३ ॥
डिण्डीरपिण्डपाण्डिम्ना स्मयमानं तदागमे । नृत्यन्नभस्वदुद्भूतहारिनीरजराजिभिः, ॥ ४४४ ॥
वदत्स्वागतमुल्लासिमरालललनारुतैः, । क्षिपदर्घमरुत्तीरविसारिजलसीकरैः. ॥ ४४५ ॥
तत्रोल्लासिघनानन्दः स्नात्वा तीरभुवि क्षणम् । सुधापानोकहच्छाये विकीर्णनलिनच्छदः ॥ ४४६ ॥
स्वप्ने प्रपौढिमायान्तं पारिजातमहीरुहम् । अपश्यत्कल्पलतया समीहितसमागमम्. ॥ ४४७ ॥
प्रबुद्धश्च, समं सख्या निरचषीत्समागमम् , । अकस्मादथ शुश्राव हयवृन्दस्य ह्रेषितम्. ॥ ४४८ ॥
तज्जिज्ञासां परिज्ञाय प्रस्तुते विघ्नकारिणीम् । विकटैः पदविन्यासैः प्रतस्थे पुनरुत्तराम्. ॥ ४४९ ॥
पाणेः प्रदक्षिणोत्तीर्णैर्मनसा सप्रसत्तिना । स्फुरता दक्षिणाक्ष्णा च विवृद्धगमनोद्यमः. ॥ ४५० ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अथ हारीतदात्यूहचकोरकुलसङ्कुलम्, । केलिकोकिलचक्रालिक्रौञ्चचातकराजितम् ॥ ४५१ ॥
लवङ्गपूगनारङ्गमातुलिङ्गनिरन्तरम्, । तमालवकुलाशोकलकुचैलावनावृतम्, ॥ ४५२ ॥
लीलाकन्दलितध्वान्तं, शैत्यकेलिनिकेतनम्, । आलुलोके वरारामं कस्तूरीतिलकं भूवः. ॥ ४५३ ॥
तदन्तर्दीप्ररत्नौघचीनांशुकमनोरमम्, । अद्राक्षीत्कल्पवृक्षाणां खण्डमाराममण्डनम्. ॥ ४५४ ॥
तस्यापि मध्यभूभागे भासिताशेषदिग्मुखम्, । शोणाश्मकूटसङ्घातैः कृतसन्ध्यासमागमम्, ॥ ४५५ ॥
वैडूर्यपीठबन्धेन तमसो दत्तवैभवम्, । चन्द्रमःकान्तसोपानैश्चन्द्रांशुचयचञ्चुरम्, ॥ ४५६ ॥
स्फुरत्तारावलीरम्यं मुक्तमुक्तावचूलकैः, । हेमप्राकारदीधित्या नित्योदितदिवाकरम्, ॥ ४५७ ॥
'राजराजस्य सर्वस्वव्ययेनापि किमीदृशम् । भवेन्न वेति'लोकानां दत्ततर्कं विलोकनात्, ॥ ४५८ ॥
देवायतनमद्राक्षीन्निर्मानुषममानुषे । भुवने सुलभालोकमनालोकितमन्यदा. ॥ ४५९ ॥
हिरण्यशृङ्खलानद्धवज्रघण्टातिचारुणः । दह्यमानागुरुस्तोमधूमध्याममणियुतः ॥ ४६० ॥
तस्य प्रविश्य मध्ये,ऽथ मणिसिंहासनस्थितम्, । कस्तूरीपङ्कसङ्काशकुन्तलालङ्कृतास्यकम्, ॥ ४६१ ॥
भामण्डलप्रभापुञ्जैर्द्वेधा ज्योसितताम‌सम्, । छत्रत्रयीविनिर्णीतत्रिलोकीप्रभुतोदयम्, ॥ ४६२ ॥
शरण्यं, साकृतिं, शान्तं, तेजसा जितभास्करम्, । अपश्यन्मणिनिर्माणं, श्रीयुगादिजिनाधिपम्. ॥ ४६३ ॥
उद्दामानन्दकन्दोद्यदङ्कुराकारिकण्टकम । सर्वाङ्गमथ बिभ्राणः स्तुतिं कर्तुं प्रचक्रमे. ॥ ४६४ ॥
'श्रीमन्नाभिकुलाकाशप्रकाशनदिवामणे ! । प्रणेतः ! सर्वनीतीनां युगादिपुरुषोत्तम ! ॥ ४६५ ॥

For Private and Personal Use Only

अटाटति भवाटव्यामनन्तकरुणानिधे ! । विधेहि विश्वनाथ ! त्वमनाथे मयि नाथताम् " ॥ ४६६ ॥

[शुष्कशिखरिणि कल्पशाखीव, निधिरधनग्राम इव, कमलखण्ड इव मारवेऽध्वनि भवभीमारण्य इह वीक्षितोऽसि । मुनिनाथ ! कथमपि दृष्टे भवति नयनसृष्टया सममद्य जन्म जिन ! सफलमभून्मम । अकृतपुण्यमपि सुकृतजनं प्रति लघुमात्मानमवैमि न संप्रति ।]

स्तुत्वा च दक्षिणाशायामध्यास्य मणिजालकम्, । उत्कीर्णां स्फाटिके पट्टे प्रशस्तिं क्षणमैक्षत. ॥ ४६७ ॥
अचिन्तयच्च " नियमादिदं देवविनिर्मितम्, । एतच्च कारितं येन, सरस्तेनैव खानितम्. ॥ ४६८ ॥
अष्टादशलिपि त्यक्त्वा प्रशस्ताप्यक्षरावली । व्यक्तापि नोहितुं शक्या, दृष्टपूर्वेव किन्तु मे. " ॥ ४६९ ॥
इत्यादि चिन्तयन्नेव शुश्राव श्रुतिपेशलम् । हरिवाहननामाङ्कं श्लोकं केनाप्युदीरितम्. ॥ ४७० ॥
अथ विस्मयमापन्नो जगत्यामेव पर्यटन् । आलुलोके मठं दिव्यं रत्नवातायनैर्वृत्तम्. ॥ ४७१ ॥
अपश्यत्तत्र सद्वेषं, सतोषमतिगर्वतः । गन्धर्वकमधीयानं लीलया द्विपदीमिमाम्. ॥ ४७२ ॥
" आकल्पान्तमर्थिकल्पद्रुम ! चन्द्रमरीचिसमरुचिप्रचुरयशोंऽशुभरितविश्वम्भर ! भरतान्वयशिरोमणे ! ॥ ४७३ ॥
जनवन्द्यानवद्यविद्याधर ! विद्याधरमनस्विनीमानसहरिणहरण ! हरिवाहन ! वह धीरोचितां धुरम्. " ॥४७४॥
तेनाथ प्रत्यभिज्ञाय प्रणतः प्रीतचेतसा । मत्तवारणमध्यास्य तमुवाचासमस्थितम्,–॥ ४७५ ॥
" प्रातरेवागमिष्यामी " त्याभाष्य हरिवाहनम् । गतेन किं कृतः क्षेपः सखे गन्धर्वक ! त्वया ? ॥ ४७६ ॥
किं वा तत्र त्वया दृष्टं ? क्वास्ते वा चित्रमायकः ? । कश्चायमचलः ? स्वच्छं केनेदं खानितं सरः ? ॥ ४७७ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

प्रासादः कस्य दिव्योऽयं ? मठस्योपरिभूमिकाम् । कोऽधितिष्ठति ? संलप्य येन सार्द्धमिहागतः ” ॥४७८॥
क्षणं विलम्ब्य सोऽवादीदा–“स्तां तावदियं कथा, । उत्तिष्ठ ! भ्रातरं पश्य खेचरालिनुतक्रमम्. ॥ ४७९ ॥
अनुश्रोतासि मद्वृत्तं, देवोऽपि हरिवाहनः । वैताढ्यशिखरे राज्यं प्राप्याद्यैव समाययौ. ॥९८०॥
इत्युक्ते हेलयोत्तीर्य शेषप्रासादवर्त्तिनीः । पद्मरागमहानीलपुष्परागेन्दुकान्तजाः ॥ ४८१ ॥
अश्मगर्भेन्द्रनीलादिघटिताः स्फुटरोचिषः । अजितादिजिनेशानां प्रतिमाः प्रणमन् मुहुः ॥ ४८२ ॥
गन्धर्वकोपदिष्टाध्वा गच्छन्, वृन्दमथावर्ताम् । पश्यन्नचिन्तयत्–“नूनमेषा हेपा मया श्रुता.” ॥४८३॥ विशेषकम्.
अथ गीतस्य झात्कारं, वीणावेणुरवानुगम्, । शुश्राव श्रुतमुद्कर्त्रैमृगर्मीलितदृष्टिभिः. ॥ ४८४ ॥
अनन्तरं च हारीच (?) हरितं कदलीगृहम्, । अपश्यदङ्गणासीनभूरिभूपपरिच्छदम्. ॥ ४८५ ॥
अद्राक्षीदस्य मध्ये च निविष्टं हरिवाहनम् । सलीलं वारनारीभिरुद्धूतसितचामरम्. ॥ ४८६ ॥
खिद्यत्सखीजनोत्सङ्गनिःसहक्षिप्तदेहया । तल्पे कमलपत्राणां चन्दनार्द्रे शयानया. ॥ ४८७ ॥
देहोत्तापातिरेकेण शुष्कचन्दनपङ्कया । नवीनवयसा पार्श्वेऽलङ्कृतं नृपकन्यया ॥४८८॥ युग्मम्
प्रीत्या गन्धर्वकेणाथ निवेदिततदागमः । हरिवाहन उत्तस्थावासनात्, तं ददर्श च. ॥ ४८९ ॥
मृदुवल्कलसंवीतं, वल्लीनद्धोर्ध्वमूर्द्धजम्, । वातोद्धूतलतापुष्परेणुधूसरविग्रहम् ॥ ४९० ॥
धैर्यावष्टम्भसौहार्दपौरुष्यादिगुणावलीम् । द्रष्टुं समुदितां धात्रा कौतुकादिव निर्मितम्, ॥ ४९१ ॥
अथानन्दाश्रुबिन्दूनां सन्दोहैरर्थकल्पनम् । कुर्वन्मुक्तामयं सद्यः प्रत्युद्गम्य प्रमोदतः ॥ ४९२ ॥

For Private and Personal Use Only

नमन्तमवनीचुम्बिशिरसोत्क्षिप्य सादरम् , । आलिङ्गय विष्टरस्यार्द्धे समक्षिप्य न्यवेशयत् ॥ ४९३ ॥
राजपुत्रीमवादीच्च–" देवि ! सिंहलशासितुः । चन्द्रकेतोर्महीभर्तुः सूनुर्वीरवराग्रणीः, ॥ ४९४ ॥
वरो मलयसुन्दर्यास्त्वत्स्वसुः स्वेच्छया वृतः, । स एष समरकेतुर्दुःखित्वं यं विना मम. " ॥ ४९५ ॥
इत्युक्ते युवराजस्तामनंसीत्, सापि चक्षुषा । ससम्भ्रममपश्यत्तं चिरं निश्चलपक्ष्मणा. ॥ ४९६ ॥
अत्रान्तरे प्रतीहारी तां प्रविश्य व्यजिज्ञपत्–। " श्रुत्वाऽत्र जीवितत्यागं देव्या श्रीपत्रलेखया ॥ ४९७
प्रहितः कञ्चुकी द्वारे तिष्ठतीति "ततश्च सा । निर्यातोत्तरमप्राप्य, कोऽप्यथार्यामिमां जगौ, ॥४९८॥
" तव राजहंस ! हंसीदर्शनमुदितस्य विस्मृतो नूनम् । सरसिजवनप्रवेशः समयेऽपि, विलम्बसे येन. ॥४९९॥"
श्रुत्वोवाच कुमारस्तां "देवि ! विद्याधरे पुरे । प्रवेशलग्नमाचष्टे विराधोऽयं ममाधुना ॥ ५०० ॥
तदादिशाहं गच्छामि, त्वं च देवीं विलोकय. " । इत्युक्त्वा विष्टरात्सुतजयध्वानैः सहोत्थितः ॥५०१॥
आरुह्य करिणीपृष्ठं समं समरकेतुना, । व्योम्नि तालीवनं कुर्वन वातोत्ताण्डवितध्वजैः, ॥५०२॥
सेनया व्योमयायिन्या निर्घोषमपरेण च । दिक्पालानामकुर्वाणः कर्णाक्षिपुटपीडनम्, ॥५०३॥
शिखण्डिकोकिलप्रायपतत्रिकुलसङ्कुलाम् । कस्तूरिकामृगप्रायश्वापदापादितश्रियम् , ॥५०४॥
किन्नरप्रायसङ्क्रीडद्वनेचरविराजिताम्, । चन्द्रकान्तविनिष्यन्दप्रायनिर्झरवाहिनीम् , ॥५०५॥
गल्वर्कोद्दीर्णसम्प्राचिंप्रायदावानलोद्गमाम् , । कान्तारदेवताश्वासपवनप्रायमारुताम् , ॥५०६॥
स्फटिकप्रायपाषाणां, सैकतप्रायभूतलाम् , । अन्तरालाटवीं पश्यन्वैताढ्यस्यैकशृङ्गतः ॥५०७॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

पट्टांशुकध्वजाजालविराजितनिकेतनम् । आससादोत्तरश्रेणौ पुरं गगनवल्लभम्. ॥५०८॥
चन्द्रशालां समारुह्य पौरनारीभिरर्चितः । कटाक्षकुसुमक्षेपैः प्राप राजनिकेतनम् ॥ ५०९ ॥
तत्र विद्याधरैर्वृन्दैर्विहिताशेषमङ्गलः । सन्मान्य नागरं लोकं, ययौ भोजनमण्डपम्. ॥ ५१० ॥
स्नातो, भुक्तः, सताम्बूलः, कृतसान्ध्यो यथाक्रियम् , । स्थित्वा सभायां, वेलायां सम्प्राप चित्रशालिकाम्. ॥५११॥
सिंहलेन्द्रसुतात्पृष्टवृत्तान्तः शयितः क्षणम् , । चारणोच्चारितं प्रातरिमं श्लोकमशुश्रुवत् , ॥५१२ ॥
" देव ! प्रद्योतनः प्राप त्वत्प्रताप इवोदयम् , त्वद्द्विषामिव घूकानां बभूवान्धा जगत्त्रयी. ॥ ५१३ ॥
श्रुत्वा च तं समुत्थाय सहसेनापरिच्छदः । वेताढ्यमारुरोहास्य वीक्षितुं रामणीयकम्. ॥ ५१४ ॥
अम्भोदध्वानगम्भीरध्वनिना गिरिकेकिनः । नर्त्तयन्नपठच्छ्लोकमथामुं कोऽपि मागधः ॥ ५१५ ॥
" किमस्य भूभृतो देव ! दृश्यं तुल्यान्यभूभृतः । त्वमेवातुल्यमहिमा दृश्यो मध्ये महीभृताम् ॥ ५१६ ॥ "
तच्छ्रुत्वोवाच सानन्दं सिंहलाधिपनन्दनः । " कुमार ! साध्वनेनोक्तं भुवि वर्ण्यस्त्वमेव हि. ॥५१७॥
यतो भुजासहायेन मितैरेव दिनैस्त्वया । प्रापितं खेचरानीकं विद्यादेव्यश्च वश्यताम् ? ॥ ५१८ ॥
तदाचक्ष्व–'तदा तस्माल्लौहित्यगिरिकाननात् । क्व दुष्टकरिणा तेन हृत्वा नीतः ? कथं स्थितः ? ॥५१९॥
लेखो दत्तः कुतः स्थानात् ? किं दृष्टं ? सम्पदः कथम् ? । जिनालयवने दृष्टा का वा सा राजकन्यका?"६२०युग्मम्.
इति पृष्टो विहस्याथ जगाद हरिवाहनः. । " युवराज ! वदाम्येषः, शृणु, चेदस्ति कौतुकम्–॥ ५२१ ॥
स पश्यतस्तवाकस्मात् मयारूढो तदा करी । किञ्चिद् गत्वाग्रतो वेगादुत्पपात नभस्तलम्. ॥ ५२२ ॥

For Private and Personal Use Only

तस्यातिरंहसा चाहं गण्डशैलसमाचलाम् । दूर्वानिभमहारामां नद्वैलोपमसागराम् ॥ ५२३ ॥
निर्मोकप्रायगङ्गादिमहासिन्धुं वसुन्धराम् । पश्यन्नैकटयतः क्वापि ताप्यमानोऽर्करश्मिभिः ॥ ५२४ ॥
वितीर्णमांसलच्छायः क्वचिदम्भोदमण्डलैः । क्वचित्सिद्धाध्वगद्वन्द्वैर्दत्ताध्वा करिसाध्वसात् ॥ ५२५ ॥
एकशृङ्गगिरेः शृङ्गनभोभागे व्यचिन्तयम् । "केनाप्यधिष्ठितो नूनमेष दैत्यादिना करी. ॥ ५२६ ॥
व्यावर्त्तयामि तदिमं यावद्याति न दूरतः" । इति ध्यात्वाऽक्षिपं पाणिं दक्षिणं क्षुरिकां प्रति. ॥ ५२७ ॥
दृष्ट्वा च तां समुत्खातां तडित्तरलरोचिषम्, । सरस्यदृष्टपाराख्ये स पपातार्त्तनादवान. ॥ ५२८ ॥
तत्क्षणाच्च तिरोभूतस्तीर्त्वा स्नातोऽहमप्यथ । क्षणं विश्रम्य तत्तीरे, ध्यायन् संसारचित्रताम् ॥ ५२९ ॥
निराशो निजदेशाप्तावाश्रमादि निरीक्षितुम् । उरीकृत्य दिशामेकामचलं मन्थरक्रमैः ॥ ५३० ॥
पदश्रेणीरथापश्यं सैकते ललिताकृतीः । सलक्षणां पदश्रेणीं तासु चैकामनुव्रजन् ॥ ५३१ ॥
अद्राक्षं बहलामोदमेकमेलालतागृहम् । उल्लासिपल्लवव्यूहः कृतसन्ध्यासमागमम्. ॥ ५३२ ॥
कृतस्थितिश्च तद्द्वारि झगित्यन्तर्व्यलोकयम् । हृतहेमरसच्छायं प्रभापटलसङ्गमम्. ॥ ५३३ ॥
वन्यौषधिप्रभाशङ्की चक्षुषी तत्र चाक्षिपम् । पुष्पावचायिनीमेकामपश्यमथ बालिकाम् ॥ ५३४ ॥
चन्द्रपङ्कजपीयूषरम्भाद्या वस्तुजातयः । विलोक्य वेधसा शङ्के बहुशस्तां विनिर्मिताम् ॥ ५३५ ॥
मदीयलोचनापातजातसर्वाङ्गवेपथुम् । तामवोचं-" शुभे का त्वं ? किमेका निर्जने वने ? ॥ ५३६ ॥
मा भैरहं न दैत्यादिर्भवन्तीं हर्त्तुमागतः, । तनयो दिगन्तख्यातेर्मेघवाहनभूभुजः ॥ ५३७ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

हरिवाहननामाहं, वशीकृत्य गजं निजम् । आरुह्य छद्मरूपेण हृतः केनापि वैरिणा, ॥ ५३८ ॥
शस्त्रिकादर्शनोत्त्रासान्निक्षिप्तश्च सरोवरे, । पदमुद्रानुमानेन भुवमेतां समागतः. ॥ ५३९ ॥ विशेषकम्
जातलोचनसाफल्यस्त्वां पृच्छामि, वदाधुना । कोऽयं देशो ? गिरिः को वा ? किं सरः ? कोऽत्र भूपतिः ?" ॥५४०॥
अथानतमुखी स्थित्वा मुहूर्त्तमकृतोत्तरा, । दत्तमार्गा मया स्तोकं स्पृशन्ती वामतस्तनुम् , ॥ ५४१ ॥
सकालकूटपीयूषच्छटां कुटिलवीक्षितैः । मोहाह्लादकरैः क्षिप्त्वा मयि, द्रागेव निर्गता. ॥ ५४२ ॥ युग्मम्
"लोकाचारानभिज्ञत्वाद् वाङ्मात्रेणापि हीनया । किमेतयेति" सञ्चिन्त्य प्रस्थितोऽहमचिन्तयम् ॥ ५४३ ॥
"इदं वनमियं कन्याऽदृष्टपारमिदं सरः । अहो चित्रपटालेख्यसंवादं सर्वमश्नुते." ॥ ५४४ ॥
इति सञ्चिन्त्य तां द्रष्टुं प्रतीपमगमं पुनः । अन्विष्याऽप्राप्तद्वार्त्तो दिनशेषे सरोऽव्रजम्. ॥ ५४५ ॥
प्रक्षाल्य चरणौ, स्मृत्वा देवतां, स्वादुकन्दलान् । मृणालिन्याः समास्वाद्य सुधारसमयं पयः, ॥ ५४६ ॥
तस्यैव रक्ताशोकस्य प्रियारपृष्टस्य सन्निधौ । विधाय पल्लवैस्तल्पमल्पनिद्रोऽस्वपं निशि. ॥ ५४७ ॥ युग्मम्
तामन्वेष्टुं पुनः प्रातर्भ्रान्त्वा सकलकाननम्, । निःप्रत्याशः समारुह्य तटमेकं व्यलोकयम्. ॥ ५४८ ॥
अथोत्तरे सरस्तीरे पक्षिक्षोभकुतूहलात् । गत्वा, दृष्ट्वा च तत्रार्द्राः पदश्रेणीर्विनिगतीः ॥ ५४९ ॥
ताभिर्गच्छन् पुरोऽपश्यं प्रासादं पद्मरागजम् । गन्धर्वकानुयातेन दृष्टोऽहं यद्वने त्वया ॥ ५५० ॥ युग्मम्
तत्र देवं नमस्कृत्य निविष्टो मत्तवारणे, । अपश्यं लोललावण्यामेकां तापसकन्यकाम् , ॥ ५५१ ॥
सद्यः कृताभिषेकस्य पूजितस्य नवाम्बुजैः । पुरो नाभेयनाथस्य निबद्धकमलासनाम् , ॥ ५५२ ॥

For Private and Personal Use Only

दिव्यवल्कलसंवीतां, किञ्चित्मुकुलितेक्षणाम् , दधानां दक्षिणे पाणौ स्थूलमुक्ताक्षमालिकाम्. ॥ ५५३ ॥ युग्मम्
अथासौ जपविध्यन्ते परिचारिकया युता । जगतीप्रतिमापूजां कृत्वाऽऽयाता पुरो मम. ॥ ५५४ ॥
कृत स्वागतमाचख्यौ–" पवित्रय ममाश्रमम् " । तथेत्यभिहितोऽगच्छमथाहमपि तन्मठम् ॥ ५५५ ॥
आतिथ्यान्ते सुखासीनः पृष्टो वृत्तान्तमब्रुवम् , । अत्रान्तरे नभोमध्यमारुरोह नभोमणिः. ॥ ५५६ ॥
कृत्वा मध्यान्हकृत्यं सा मयि पूजितदेवते । उपनीतवती स्वादुसुरशाखिफलोत्करम्. ॥ ५५७ ॥
भुक्त्वा चान्ते स्वयं कृत्वा वृत्तिं मूलफलादिभिः, । ममान्तिकं समागत्य दकारासनसङ्ग्रहम् ॥ ५५८ ॥
उक्ता मया क्षणं स्थित्वा–" तावकीयं सुशीलता । विदधाति महाभागे ! ममाकस्मिकचापलम्. ॥ ५५९ ॥
वद, कस्तव सद्वंशः ? कानि नामाक्षराणि वा ? वैखानसव्रतं किं वा ? विद्वेषो विषयेषु किं ? " ॥ ५६० ॥
इत्युक्ते सहसा तस्यास्तरुणार्ककराहता । ताराश्रेणिरिव प्राच्याः पपाताश्रुकणावलिः. ॥ ५६१ ॥
मयाऽथ सविषादेन समाश्वास्यार्पितैर्जलैः । प्रक्षाल्य वदनं, स्थित्वा, सा वक्तुमुपचक्रमे. ॥ ५६१ ॥
" यद्यपि प्रागवस्था मे श्रुता दुःखौघदायिनी, । कथयामि तथापीमां शृणु कौतुकिनस्तव.–॥ ५६२ ॥
अस्तीह मेदिनीपीठे पुरी काञ्चीति विश्रुता, । चापाचार्यपदं चक्रे पञ्चेषोर्यद्वधूजनः. ॥ ५६३ ॥
रिपुस्त्रीरम्यसीमन्तसिन्दूरस्य समीरणः । तस्यां विश्वत्रयीख्यातो राजा कुसुमशेखरः. ॥ ५६४ ॥
देवी गन्धर्वदत्तेति तस्यान्तःपुरिकोत्तमा. । तदात्मजाहमेकैव स्वजनोद्वेगकारिणी. ॥ ५६५ ॥
ज्ञानिना वसुरातेन मदुत्पत्तौ निवेदितम्,–। ' एषा सम्पत्स्यते कामं कन्यका पुण्यभागिनी. ॥ ५६६ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

परिणेष्यति यश्चैनमाधिपत्यमसौ क्षितेः । चक्रिणा निहितात्मीयराज्यभारः करिष्यति '. ॥ ५६७ ॥
कृत्वा जन्मोत्सवं ताताेऽप्युवाच दशमेऽहनि । भाषयध्वमिमां पुत्रीं नाम्ना मलयासुन्दरी. ॥ ५६८ ॥
क्रमोपचीयमानाथ स्वीकृताशेषसत्कला । लीलोपदेशनाचार्यमवापं नवयौवनम्. ॥ ५६९ ॥
प्रसुप्ता चन्द्रशालायामेकदा च निशामुखे । दिव्यतूर्यनिनादेन निद्रात्यागमहं व्यधाम्. ॥ ५७० ॥
अपश्यं च मणिग्रावनिर्मितेर्जिनवेश्मनः । कोणैकदेश आत्मानं नृपकन्याभिरावृतम्. ॥ ५७१ ॥
तासु काचिद्विषादस्था, काचित्कौतुकचञ्चला, । काचिद्वातायनासीना, काचिदूर्ध्वकृतस्थितिः, ॥ ५७२ ॥
सक्षोभा च क्षणं स्थित्वा विहाय सहजं भयम्, । तत्रार्द्धजरतीमेकामपृच्छं विनयानता. ॥ ५७३ ॥
“ आर्ये ! कः सन्निवेशोऽयं ? के एते रुचिरा नराः ? । कोऽयं मेरुरिवाद्रीणामेषां मध्ये महीपतिः ? ” ॥ ५७४ ॥
सोवाच–“वत्से ! द्वीपोऽयं ‘पञ्चशैल’ इति श्रुतः । वैताढ्यखेचरा एते, पतिरेषामयं पुनः ॥ ५७५ ॥
विचित्रवीर्यनामेति.” तयोक्ते, सहसागतः । दण्डी पवनगत्याख्यः, खेचरेशं व्यजिज्ञपत्.–॥ ५७६ ॥
“देवात्र दीयतां दृष्टिः, कुशस्थलपतेरियम् । पुत्री प्रतापशीलस्य गौराङ्गी कुसुमावली. ॥ ५७७ ॥
इयं च चम्पकच्छाया पुरो मलयसुन्दरी । यादवोऽस्याः पिता काञ्चीनृपः कुसुमशेखरः. ॥ ५७८ ॥
एषात्र मगधेशस्य महाबलमहीपतेः । सुतास्ते बन्धुमत्याख्या श्यामाङ्गी मत्तवारणे. ॥ ५७९ ॥
एताश्च स्फाटिकीं वेदीमारूढा सरलत्विषः । पुत्र्यः कलिङ्गवङ्गकुलूतादिमहीभुजाम्. ॥ ५८० ॥
लीलावतीन्दुलेखाऽथ कामलेखा च मालती, । इत्यादिनामभिः ख्यातिं गता देशान्तरेष्वपि. ” ॥ ५८१ ॥

For Private and Personal Use Only

अथ ताः स्मेरदृग् दृष्ट्वा निकटस्थां विलासिनीम् । आदिक्षच्चित्रलेखाख्यां राजा तन्मण्डनं प्रति. ॥ ५८२ ॥
निर्वर्त्तिते तया तत्र क्षीरोदाद्याहृतैर्जलैः । स्नात्रं मणिमयैः कुम्भैश्चक्रे विश्वत्रयीपतेः. ॥ ५८३ ॥
दध्वनुर्मन्द्रवाद्यानि वेणुर्वीणाः सहस्रशः, । जगुर्मधुरगायन्यो, ननृतुर्नृपकन्यकाः ॥ ५८४ ॥
नर्त्तित्वा चित्रलेखां तां गच्छन्तीं खेचराधिपः । निजासनैकदेशे मां समाहूय न्यवेशयत्. ॥ ५८५ ॥
उन्नमय्याथ चिबुकं, बभाषे कलया गिरा,– " विचित्रस्यास्य नाट्यस्य कुतो वत्से ! तवागमः ? " ॥ ५८६ ॥
त्रपानतमुखी मन्दं प्रोवा चाहं–" पितर्मम । नैको गुरुर्विशेषस्तु शिक्षिता मातुरन्तिके. " ॥ ५८७ ॥
" वत्से ! तया कुतो ज्ञाता ? " "तात ! खेचरलोकतः" । "वत्से ! केनाभिधानेन प्रसिद्धा जननी तव ?"॥५८८॥
"तात ! गन्धर्वदत्तेति." तच्छ्रुत्वा सचिवोऽब्रवीत् । वीर्यमित्राभिधो–"देव ! न सा देवस्य पुत्रिका. " ॥ ५८९ ॥
अथावोचन्नृपो–"वत्से ! मानवर्णवयोगुणैः । कीदृक् सा ?" "तात ! मानेन नातिह्रस्वा न चायता. ॥ ५९० ॥
अनुकारस्तु देवस्य किञ्चिन्नान्यस्य कस्यचित्." । " वत्से ! को जनकस्तस्याः ? " "कश्चिद्वैखानसः पितः ॥५९१॥
"वत्से ! स किं त्वया दृष्टः ?" "तात ! लोकाच्छ्रुतो मया" । "किं ब्रूते वा न किञ्चित्सा ?""पृष्टा रोदिति केवलम्"
तेनाथ सचिवः पृष्टः–"सा कस्मादार्य ! रोदिति ?"। 'सोऽभ्यधाद्–"देव ! तदज्ञातौ विपत्तिः कापि कारणम्."५९३॥
'वत्से ! न किमपि ब्रूते यदि सा, तत्कथं त्वया । ज्ञातं–विद्याधरे लोके तस्या नाट्यागमोऽजनि ? " ॥ ५९४ ॥
" तात ! विज्ञापयाम्यस्मात्समतिक्रान्तवत्सरे । मुनिर्महायशा नाम काञ्च्यामयाद्बहुव्रती ॥ ५९५ ॥
बाह्योद्याननिविष्टं च तं द्रष्टुं मत्पिता गतः, । सर्वे च नागरा लोका जननी च मया सह. ॥ ५९६ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तया प्रणम्य प्रस्तावे पृष्टं–'विद्याधरान्वये । भगवन्नहमुत्पन्ना. जाते च पुरविप्लवे ॥ ५९७ ॥
वियुक्तास्मि सर्वैराप्तैरद्यापि न सङ्गमः. । अत आदिश तैर्योगो भविष्यति न वा मम ? " ॥ ५९८ ॥
"वत्से ! ततः किमाचख्यावसौ ?" "तातेदमुक्तवान्–। 'भविष्यत्यचिरादेव' पुनः पृष्टं–'कदा मुने ! ?' ॥५९९॥
क्षणं ध्यात्वा क्षिप्तस्मेरचक्षुरथादिशत्– । 'कल्याणि ! तव पुत्रीयं यदा'–इत्यादि किमप्यसौ " ॥ ६०० ॥
"आर्य ! किं स्यात्तदादिष्ट" इत्युक्तः सचिवोऽभ्यधात्स–"देव! आदिष्टो विवाहेऽस्या नूनं त्वद्बन्धुसङ्गमः"॥६०१॥
"वत्से ! कस्मान्न पृष्टोऽसौ'अज्ञाते कथमागमः ? "। "पृष्टः;उक्तं च तात !–' ते स्वयमेवावभोत्स्यन्ते ॥ ६०२ ॥
नीत्वा त्वया सहैनां च स्वकीयं च निकेतनम्, । अस्याः समुचितं कृत्यं सर्वमेव करिष्यन्ति," ॥ ६०३ ॥
अथ मन्त्री समाचष्टे–"देवेदं ज्ञातमेव हि । सन्देहश्चेत्तदानाय्य तामेव कुरु निर्णयम्. " ॥ ६०४ ॥
" आर्य ! नैवं, परस्त्रीणां यतो निन्द्यं विलोकनम्. । चित्रलेखा निराकर्त्री भ्रान्तिमेषैव तत्सखी." ॥ ६०५ ॥
प्रातःशङ्खोऽथ दध्वान, विसृज्य खेचरप्रभून् । सोऽपि विद्याधराधीश आदिदेश निजं नरम् ॥ ६०७ ॥
"अस्याः पवनवेग ! त्वं पुत्र्याः काञ्चीपतेरिह । कृत्वा, गौरवमत्रत्यं सर्वं दर्शय कौतुकम् ॥ ६०७ ॥
सहैताभिश्च कन्याभिर्यथास्थानमिमां नयेः " । इत्यादिश्य विमानस्थो जगाम सह खेचरैः. ॥ ६०८ ॥
तन्नियुक्तनरोद्दिष्टरम्योद्देशविलोकनम् । कुर्वाणाऽहमपि प्राप तत्राकस्मिकविस्मयम्. ॥ ६०९ ॥
दृष्टं तु, कृतसेवं तु, कारितं तु स्वयं पुरा । तदायतनमालोक्य प्राविशं गर्भमन्दिरम्. ॥ ६१० ॥
तत्र दीपप्रभालोकं निरस्यन्तमभीशुभिः । हरिचन्दनलिप्ताङ्गं सुरद्रुस्रग्भिरर्चितम् ॥ ६११ ॥

For Private and Personal Use Only

अपश्चिमं जिनाधीशं वज्ररत्नशिलामयम् । श्रीमहावीरनामानमपश्यं शान्तदर्शनम्. ॥ ६१२ ॥
पितृकल्पं तमालोक्य पूर्वाभीष्टस्य कस्यचित् । स्मरन्तीव घनोत्कण्ठाऽकरवं पुरतः स्तवम्. ॥ ६१३ ॥
आनन्दशोकसम्मिश्रस्वसंवेद्यं दशान्तरं । अनुभूय, सखीवाक्यादथागां द्रष्टुमर्णवम्. ॥ ६१४ ॥
आरुह्य दक्षिणां भित्तिं प्राकारस्य महोर्मिभिः । आस्फालिते तले तस्य स्फाटिके चक्षुरक्षिपम्. ॥ ६१५ ॥
अद्राक्षं तत्र नौसंस्थमेकं नृपकुमारकम् । उदन्वसौहृदायातमिन्दुर्देवपथादिव ॥ ६१६ ॥
दक्षैस्त्रिचतुरैरेव सहितं परिचारकैः । निद्राक्रान्तैः समन्वीतं कियद्भिः कर्णधारकैः ॥ ६१७ ॥
दृष्टा चाऽचिन्तयं नूनं–"रूपगर्वेण खर्वितः । अनेन पुष्पधन्वापि बद्धो वामे निजक्रमे ॥ ६१८ ॥
अथेर्ष्यया निजं रूपमाविष्कर्तुमिव स्मरः । गृहीतसारश्रृङ्गारो विवेश हृदयं मम. ॥ ६१९ ॥
स्तिमितैस्तरलैर्मुग्धैः प्रगल्भैः कुटिलक्रमैः । सरलैः पटुभिर्जिह्मैरीक्षणैस्तं व्यलोकयम्. ॥ ६३० ॥
सप्रार्थनां सवैदग्ध्यां सानुरागां सविभ्रमाम् । सात्मार्पणां सवैधुर्यां दृष्टिं सोऽपि मयि न्यधात्. ॥ ६२१ ॥
तद्भुवाथ कृतादेश एकः कैवर्त्तको युवा । मां प्रणम्य सविश्वासमवोचच्चतुरं वचः,–॥ ६३२ ॥
"देवि ! सिंहलनाथस्य चन्द्रकेतोस्तनूद्भवः । नाम्नायं समरकेतुरिहायातः प्रसङ्गतः, ॥ ६२३ ॥
दुष्प्रवेशमपुण्यानां त्वच्चेत इव वीक्षितुम् । वाञ्छत्येष इदं चैत्यं तदादेशय पद्धतिम्. ॥ ६२४ ॥
वेश्या वसन्तसेनाख्यामवन्तिनृपसम्मताम् । " सखि ! ब्रूहि यथावृत्तमस्ये"त्यहमथावदम्. ॥ ६२५ ॥
साऽवोचद्"भद्र ! केनापि रात्रावद्यैव नायिका । आनीता नस्तथैषोऽपि सर्वो भूपसुताजनः. ॥ ६२६ ॥

इदमद्भुतसौन्दर्यं कुमारस्यास्य रूपवत् । अपूर्वं चैत्यमेतस्याः, कथं मार्गं वदत्यसौ ? " ॥ ६२७ ॥
अत्रान्तरे क्षणं स्थित्वा कर्णधारस्तमब्रवीत् । "दृष्टं द्रष्टव्यमेतत्तर्हि गम्यते शिबिरं प्रति." ॥ ६२८ ॥
स तु मत्सन्निधित्यागमचिकीर्षन्पुनः पुनः । तेनोक्तोऽब्रोचद्, "अस्वास्थ्यं सखे ! बाढं तनौ मम, ॥६२९॥
प्रतीक्षस्व क्षणमत्रैव कर्पूरप्रायपादपे, । किन्तु प्रमाणभूस्त्वं मे " सोऽथ भूयोऽप्यभाषत, ॥ ६३० ॥
"यद्येवं गम्यतां शीघ्रमस्य शीतोपचारतः । सन्निपातज्वरस्येव व्याधेः सन्तर्पणं परम् " ॥ ६३१ ॥
इत्युक्त्वाऽचालयत्तस्थानादहमप्यवदं पुनः—। "वसन्तसेने ! यत्किञ्चिदुक्तेन संनिवर्त्तय. ॥ ६३२ ॥
अदृष्टदेव एवास्मिन् याते मलिनता मम । पृष्ट्वा किञ्चिदिह द्वारं करोम्यस्य समीहितम्." ॥ ६३३ ॥
स तयोचे—"अम्बुधेः क्षोभो, न स्वास्थ्यं च विभोस्तव, । तन्निवर्त्तय नावं स्वां, स्तुत्यैनां च प्रसादय; ॥६३४॥
यद्-गोत्रदेवतेयं ते" तच्छ्रुत्वा सोऽपि नाविकः । "यदादेशं" वदन्सद्यश्चक्रे नौविनिवर्त्तनम्. ॥ ६३५ ॥
अवादीच्च निजां नावं—"देवि ! त्वं सगुणा, स्थिरा, । बहुक्षमा, सुकर्णा च, गम्भीरा, पात्रमुत्तमम्, ॥६३६॥
उत्तालचलनोद्धुञ्जनमञ्जीरे भूरिविभ्रमैः । विलम्बैश्चलनैर्नीतोऽस्वास्थ्यं मम विभुस्त्वया, ॥ ६३७ ॥
तस्मान्मीनध्वजेनेममुच्चापेन समाकुलं । निर्मुक्ततारका त्रातुं त्वमेव सुतनु ! क्षमा, ॥ ६३८ ॥
अमुं त्यजन्ती लघुतामचैतन्याकुलीनते । वक्रतामूर्ध्वमुखतामात्मीयां ज्ञापयिष्यसि, ॥ ६३९ ॥
जराजर्जरदन्तस्य कस्यापि प्रान्तभूभृतः । अङ्कं यास्यसि दुर्वातैर्वृद्धैर्गुरुभिरीरिता, ॥ ६४० ॥
इच्छा चेत्स्वर्णपट्टेऽस्ति द्विधाभावं विधेहि मा । परिच्छदयुता तूर्णं यात्रायामुन्मुखीभव" ॥ ६४१ ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

इत्युक्त्वा तं बलादेव प्रणामं मय्यकारयत्, । सोऽवादीत्–"प्रणतिं कस्यास्त्वयाहं मूर्ख ! कारितः ? ॥६४२॥
इयत्प्रसादिता का वा ?" नाविकः पुनरब्रवीत् । "कुमार ! दोषवान्नाहं, साक्षाद्देवी प्रसादनात्" ॥६४३॥
अथाचिन्तयमुद्भूतवैलक्ष्या विफलानना–"सिन्धौ यदि पतत्येष तदा मे पातकं महत्, ॥ ६४४ ॥
तस्मात् स्वयंवरो युक्तः." चिन्तयन्त्यामिदं मयि, । विलेपनपटं बिभ्रन्पुष्पभाजनसंयुतम्, ॥ ६४५ ॥
निर्गत्य राजपुरुषः सभृत्यो जैनमन्दिरात् । मामुवाच–"गृहाणेमां शेषां मलयसुन्दरि !" ॥ ५४६ ॥
भृत्योऽपि मां पुरोभूय "काञ्चीमध्यमणिस्तव । नृत्यन्त्याश्च्युतः, इत्येनमुररीकुर्वि"त्यभाषत. ॥६४७॥
अभीक्ष्णं भाषमाणं तमवोचं–"भद्र ! किं मया । न श्रुतं ? भाषसे येन भूयो भूयः तदेव हि ? ॥६४८॥
मयाङ्गीकृत एवायं नायकः, किन्तु तिष्ठतु । अहं यावदिहस्थाने, स्वस्थानं तु गता सती ॥ ६४९ ॥
काञ्चीमध्यं समायातं गृहीष्यामि," ततः स्रजम् । समुद्रपूजनव्याजादेकां नृपसुतेऽक्षिपम्. ॥६५०॥
द्रवं च चान्दनं क्षिप्त्वा व्यधां स्वस्यापि शेखरम्. । सोऽपि कण्ठे स्रजं कृत्वा तारकं नर्मणाऽब्रवीत्–॥६५१॥
"किमीक्षसे ? न देयोऽस्या लेशोऽपि हि मया स्रजः, । इच्छसि चेत्तदा भङ्ग्या कयाऽप्यन्यां विमार्गय," ॥६५२॥
सदुःखमभ्यधात्सोऽपि–"किं याचे ? सपरिच्छदा । तव प्रणयिनी नीता कैश्चिन्मायातिरोहितैः" ॥६५३॥
तच्छ्रुत्वा–"किमिदं नर्म ? सत्यं वा ? मां न पश्यति ?" इत्थं वितर्क्य पश्यन्ती नाद्राक्षं राजकन्यकाः. ॥६५४॥
अत्रान्तरे कुमारोऽपि वप्रमालोक्य निर्जनम्, । विषण्णोऽप्यावृताकारः कर्णधारमभाषत–॥ ६५५ ॥
"सखे ! मारम विषीदस्त्वं, कृतं स्नेहोचितं त्वया, । मन्दभाग्यैरपारतोऽयं कन्यारत्नसमागमः. ॥ ६५६ ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तदतित्वरया गत्वा, स्वदेशं प्रति सज्जय । दृढवर्मचमूनाथं, तातस्यार्पय मद्धनम्, ॥ ६५७ ॥
मातुर्माणिक्यमुक्तादि, पुस्तकानि विपश्चिताम्, । पवित्रभूमावत्रैव देहत्यागं करोम्यहम्. " ॥ ६५८ ॥
अथ हाहारवं तत्र विदधत्येव नाविके, । तेनात्मा जलधौ क्षिप्तो लोलकल्लोलमालिनि. ॥ ६५९ ॥
पतितं तं समालोक्य, सद्यस्तत्सङ्गमेच्छया । प्राकारशिखराज्झम्पामहमप्यग्बुधावदाम्. ॥ ६६० ॥
अथ सायं समारूढप्रसादशिखरस्थिताम् । शय्यामधिशयानां स्वामद्राक्षं, जातविस्मया ॥ ६६१ ॥
श्रीखण्डतिलकस्पर्शादपास्तस्वप्नविभ्रमा । स्थित्वा विष्टरमध्यास्य ध्यायन्ती तं नृपात्मजम्, ॥ ६६२ ॥
प्रविश्य सप्रणामाथ सखी मां बन्धुसुन्दरी । अवादीद्, "अद्य दिव्योऽयं तवाकल्पः कुतः सखि ! ॥६६३ ॥
कथं वा जृम्भिकारम्भः ? कस्माद्वा लोहिते दृशौ । कुतस्तल्पे न दृष्टा च प्रथमायातया मया ? " ॥ ६६४ ॥
"अहं तु मा विधा स्वप्नेऽप्यभिप्रायमिमं सखि ! " । इत्युक्त्वा शर्वरीवृत्तं सर्वं तस्यै न्यवेदयम्. ॥ ६६५ ॥
निशम्य निर्वृतस्वान्ता साऽपि स्थित्वा ययौ गृहम् । अहं च विस्मयस्मेरा व्यमृशं निजचेतसि. ॥ ६६६ ॥
"तिलकस्यानुभावोऽयं चन्दनस्य, यदेतया । नाहं दृष्टा, तदा तैश्च; हृत्वा नीतेति निश्चिता. ॥ ६६७ ॥
तदोक्तं तेन ' वन्दस्व एनन्मलयसुन्दरि ! । दृग्हारि हरिचन्दनम् '................ ॥ ६६८ ॥
पुनरागतया दृष्टा, प्रमृष्टे च विशेषके । " विकल्पोत्थमनैषं तद्दिनं भूषादिना विना. ॥ ६६९ ॥
अन्येद्युर्मामतिम्लानां बभाषे बन्धुसुन्दरी,– । " मा विषीदः, ध्रुवं भावी सखि ! तत्सङ्गमस्तव. ॥ ६७० ॥
वसुरातवचो व्यर्थं कदाचिन्नैव जायते, । " तदाश्वासनादाहारमथाहमपि नात्यजम्. ॥ ६७१ ॥

For Private and Personal Use Only

विवाहैस्तरुवल्लीनां, योजने युग्मपक्षिणां, । पूजनैः पुष्पचापस्य, कश्चित्कालो जगाम मे. ॥ ६७२ ॥
एकदा च वसन्तर्त्तौ स्मरसाम्राज्यदायिनि । विक्रियाकरणप्रौढे वन्यभूमिरुहामपि, ॥ ६७३ ॥
सेवितां बन्धुसुन्दर्या शुद्धान्तपरिचारिका । प्रातः कात्यायनी नामा मामागत्येदमभ्यधात्,–॥ ६७४ ॥
" देवी समादिशति–' अद्य भर्तृपुत्रि ! समागता । काम त्रयोदशी, तस्यां पूजायै पुष्पधन्वनः ॥ ६७५ ॥
गृहारामं समागच्छेः, कुसुमाकरनामकम् । मन्मथायतने, यात्रा यतस्तत्र भविष्यति. ॥ ६७६ ॥
विग्रहोपशमाय त्वं वज्रायुधचमूपतेः । पित्रा मन्त्रिगिरा दत्ता, श्वो भावी सम्प्रदानविधिः " ॥ ६७७॥
अहं तु तत्समाकर्ण्य वज्रेणेव समाहता । प्राप्य मूर्च्छां, समासाद्य चैतन्यं समचिन्तयम्,–॥ ६७८ ॥
अधिक्षिपामि तं तातं मातरं मन्त्रिणोऽथवा ? । यद्वा ममैव दोषोऽयं पूर्वोपात्तघनांहसः ॥ ६७९ ॥
साञ्चन्त्याथ तनुत्यागमवोचं चेटिकां,–" शुभे ! । सम्प्रत्युन्निद्रकालस्यं, सायं तत्र मदागमः. " ॥ ६८० ॥
विसर्जितायां तस्यां च बभाषे बन्धुसुन्दरी,–" नोल्लङ्घ्यो भर्तृपुत्र्येषु मनोभवमहोत्सवः. " (?) ॥ ६८१ ॥
तदाग्रहादहं स्नात्वा वसाना पटलांशुकौ । अनुयाता जनैर्धूपं बलवासादिपादिभिः ॥ ६८२ ॥
रक्ताशोकतरोर्मूले सुप्रतिष्ठस्य भावतः । गत्वा भगवतः पूजामकार्षं चित्तजन्मनः. ॥ ६८३ ॥
आगत्य दृष्ट्वा पितरं, समुपास्य च मातरम्, । एकपात्रे तया सार्द्धं भुक्त्वोद्यानमथागमम्. ॥ ६८४ ॥
वृक्षकैरेणशावोघैः क्रीडाहंसयुगैः सह । भाविनं विरहं मत्वा, तत्रास्थां गाढगद्गदा. ॥ ६८५ ॥
अस्ताद्रिशिखरस्थस्ते पद्मिनीजीवितेश्वरे । समागमं, निजावाससमारोहं सौधमस्तकम्. ॥ १८६ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

विसर्जितजनाऽथोचे मुहूर्ते "बन्धुसुन्दरि ! । सखि त्वमपि गच्छाहं निद्रास्यामि सम्प्रति." ॥ ६८७ ॥
निर्यातायां ततस्तस्यां, झगित्युत्थाय तल्पतः, । नीवीसंयमनं कृत्वा सौधशृङ्गादवातरम्. ॥ ६८८ ॥
मन्दं मन्दमथागच्छमुद्यानं कुसुमाकरम् । वनपालनरभ्रान्ति स्थाणुष्वपि निबध्नती. ॥ ६८९ ॥
अपश्यं तत्र गत्वा च देवं कुसुमसायकम् । द्वारस्थैवाञ्जलिं पौष्प्यमक्षिपं, प्राणमं च तम्. ॥ ६९० ॥
प्राकारवलयद्वारि सौरभान्धीकृतालिनः । रक्ताशोकस्य शाखायामहं पाशमयोजयम्. ॥ ६९१ ॥
कृत्वा च गात्रिकाबन्धं, ' नमस्य चेष्टदेवते (?) । प्राञ्जलिः प्राङ्मुखीभूय व्योमलक्ष्याभ्यधामिदम्, ॥ ६९२ ॥
" लोकपालाः, कुमारं तं विहाय पुरुषान्तरम् । सस्पृहं न मया दृष्टं चक्षुषाऽपीह जन्मनि. ॥ ६९३ ॥
सत्यस्यास्यानुभावेन भर्त्ता भाविभवेऽपि मे । स एव भूयादित्युक्त्वा कन्धरान्यस्तपाशया ॥ ६९४ ॥
उत्प्लुत्यात्मा मया मुक्तस्तत उड्डीय पक्षिणः । पक्षक्षेपपटत्कारैर्हाहारवमिव व्यधुः. ॥ ६९५ ॥
अत्रान्तरे त्वरायातां शोकावेगविसंस्थुलाम् । क्रन्दन्तीं कष्टहाशब्दैरपश्यं बन्धुसुन्दरीम् ॥ ६९६ ॥
ग्रन्थिरुद्धगला वक्तुमशक्ता वामपाणिना । न्यषिध्य तां समाक्रन्दात् साप्याजघ्ने उरस्तटीम्. ॥ ६९७ ॥
अथोपायमपश्यन्ती गत्वान्वेष्टुं कमप्यसौ । मन्मथायतनं वेगादियत्येव मम स्मृतिः ॥ ६९८ ॥
परतः किं तयाकारि ? का वाऽवस्था ममाऽजनि ? । इति नाज्ञासिषं किञ्चिदुद्दामप्रलयोदयात्. ॥ ६९९ ॥
कियत्यामपि वेलायां किं नु संजातचेतना । उद्वहन्ती तनुं स्मेरपङ्कजाङ्कस्थितामिव ॥ ७०० ॥
यो मे वंशो, यथा जन्म, यथा वृद्धिर्यथा कलाः, । यथापहारो यामिन्यां, यथा यात्रा जिनालये ॥ ७०१ ॥

For Private and Personal Use Only

विचित्रवीर्यसंलापो यथा वप्राधिरोहणम्, । यथाऽलोकः कुमारस्य, निक्षेपश्च यथा स्रजः, ॥ ७०२ ॥
तिलकाधानतत्कालं यथा केनापि हेतुना । तस्योत्प्लुत्याम्बुधौ पातो, यथा तत्पृष्टतो मम. ॥ ७०३ ॥
इत्यादिकं विलापान्तविनिर्यज्जर्जरस्वराम् । शनैर्वदन्तीं मद्वृत्तमश्रौषं बन्धुसुन्दरीम्. ॥ ७०४ ॥
"कोऽयमाप्ततमो यस्य वदत्येषा कथा मम ?। कस्य चायं तनुस्पर्शः सुधासारमनोहरः ?" ॥ ७०५ ॥
इति ध्यात्वा घनानन्दा मन्दोन्मीलितलोचना । तमेव सहसाद्राक्षं पूर्वदृष्टं नृपात्मजम्, ॥ ७०६ ॥
मारज्वरोचितं वेषं दधानं सर्वतस्तनौ । वीजयन्तं निजोत्सङ्गे कृतां मां कन्दलैर्दलैः. ॥ ७०७ ॥
व्यतर्कयं च सम्भ्रान्ता " पाशग्रन्थिव्यथातुरात् । ममैव हृदयादेष नूनं प्रादुरभूद्बहिः." ॥ ७०८ ॥
रसान्तरमनाख्येयं सिद्धसारस्वतैरपि । वेदयन्ती किमप्यापं पुनर्विह्वलतामहम्. ॥ ७०९ ॥
पृष्टा च बन्धुसुन्दर्या देहस्वास्थ्यं पुनः पुनः । कुमारस्याङ्कपर्यङ्कादुत्थायारादुपाविशम्. ॥ ७१० ॥
सदित्वा (?) साप्यवोचन्मां " सखि ! तेजोऽनुभावता । ज्ञातराजान्वयोत्पादं पश्याmुं जीवितप्रदम्. ॥ ७११ ॥
खिन्नोऽपि हि ममाक्रन्दं श्रुत्वोत्प्लुत्यासिधारया । छित्वा पाशमधः पाते त्वां प्रत्यैच्छदयं भुवि. ॥ ७१२ ॥
तदेष उपकारित्वात् प्रणामादिकमर्हति " । इत्युक्त्वा कन्धरापाणि मां प्रणाममकारयत्. ॥ ७१३ ॥
कृतप्रतिप्रणामोऽसौ बभाषे बन्धुसुन्दरीं । " आशैशवे त्वमेवास्या गतवत्युपकारिताम्. ॥ ७१४ ॥
इदं चायुक्तमेतस्यां महानर्थकरे मयि, । यदुक्तमुपकारीति वाचा लज्जानिबन्धनम्. " ॥ ७१५ ॥
साऽप्यवादीत्–"महानर्थहेतुरस्याः कथं भवान् ?" सोवोचत्–"शक्यते वक्तुं न रहस्यमिदं मया." ॥ ७१६ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तेन तज्ज्ञापने चक्षुर्मन्मुखं प्रति चिक्षिपे. । निभृतं ज्ञातवृत्तान्ता कर्णेऽकार्षमहं च ताम्. ॥ ७१७ ॥
अथ सा तं समालोक्य पाणिमाकृष्य मामकं । साध्वसोत्तरलं प्रीताऽयोजयत्तस्य पाणिना. ॥ ७१८ ॥
अथाब्धिपातादारभ्य जातविश्रम्भया मया । पृष्टः स पूर्ववृत्तान्तमाख्यातुमुपचक्रमे– ॥ ७१९ ॥
" तव सुभ्रु ! तिरोभावे तदा निपतितोऽम्बुधौ । शुश्रावाम्भोदगम्भीरां वाचमाकस्मिकीमहं– ॥ ७२० ॥
" कुमार ! किमिदं तीर्थमपश्चिमजिनप्रभोः । प्रपाततीर्थैः सत्त्वानां प्रलयार्थैः समीकृतम् ? " ॥ ७२१ ॥
" क एषः ? " इति सञ्चिन्त्य विकासितविलोचनः । प्रहृष्टनाविकां नावं स्वसैन्यान्ते व्यलोकयम्. ॥ ७२२ ॥
रात्रावदर्शनात्खिन्नो राजलोको निनाय माम् । निवासं, तत्र चाहानि कियन्त्यप्यवाहयम्. ॥ ७२३ ॥
एकदा तु सखेदो मामागत्योवाच तारकः । "कुमारसामविच्छित्त्यै किमुपायो न चिन्त्यते ? ॥ ७२४ ॥
काञ्चीपुरीगमोद्योगस्तत्प्राक्प्रयथ विधीयताम्. । किं विस्मृतं कुमारस्य तया यत्सूचितं तदा ? ॥ ७२५ ॥
" काञ्चीमध्यं समायान्तं गृहीष्यामीति भाषणात् " । अत्रान्तरे प्रतिहारी मां प्रविश्य व्यजिज्ञपत्–॥ ७२६ ॥
" चन्द्रकेतुमहाराजपादान्ताल्लेखवाहकः । समायातो बहिर्भूमौ युवराज ! निष्ठति." ॥ ७२७ ॥
" शीघ्रं प्रवेशये" त्युक्त्वा, सा तं प्रावीविशद्द्रुतम्. । प्रणम्य सादरं सोऽपि पुरतो लेखमक्षिपत्. ॥ ७२८ ॥
तत्र चक्षे–" रिपुप्राप्तो राजा कुसुमशेखरः । द्रविडेशो ययाचेऽस्मान् दूतवक्त्रेण मित्रताम्. ॥ ७२९ ॥
प्रतिश्रुता च सा तस्मै, सैन्यं च प्रहितं पुरः । तच्च कल्याणिना गत्वाधिष्ठेयमविलम्बितम्. " ॥ ७३० ॥
अथाख्यं तारकं हृष्टः–"सखे ! सज्जो भवाधुना. " । तत्क्षणं दत्तयात्रश्च पुरं काञ्चीं समागमम्. ॥ ७३१ ॥

For Private and Personal Use Only

एकदेशे चमूं मुक्त्वा तव पित्रा कृतादरः । त्वद्दिदृक्षाशयासर्वां व्यचरं परितः पुरीम्. ॥ ७३२ ॥
अद्य तु प्रातरेवाहं श्रुत्वा यात्रामिहागमम्. । अनयं च दिनं चित्रैः कुतूहलविलोकनैः ॥ ७३३ ॥
सायं यात्रावसानेऽथ प्रेष्य सर्वं परिच्छदम् । उपासितोऽनुगैर्द्वित्रैरत्रैव शयनं व्यधाम्. ॥ ७३४ ॥
रात्राविन्दुकरस्पर्शादुग्रदाहज्वरातुरः । साक्रन्दाभ्यर्थनेनास्याः परापं तव सन्निधिम्." ॥ ७३५ ॥
इत्युक्त्वा विरते तस्मिन्नभ्यधाद्बन्धुसुन्दरी–। " पिता प्रातरिमां दाता वज्रायुधचमूपतेः, ॥ ७३६ ॥
अपहारस्ततः श्रेयो तस्याः" तामभ्यधात्त्वसौ–। " साम्यं वज्रायुधेनैव ममैवं कुर्वतो भवेत्, ॥ ७३७ ॥
तदत्र तद्विधातव्यं, यज्जायेत समञ्जसम्. " । अथ प्रापय्य मां गेहं, स यातः शिबिरं निजम्. ॥ ७३८ ॥
खेचरापहृतेरर्वाङ्मद्वृत्तं बन्धुसुन्दरी । अम्बायाः सर्वमाचख्यौ, तयाप्याख्यायि मत्पितुः. ॥ ७३९ ॥
सोऽभ्यधाज्जातवैवर्ण्यो–"देवि ! मन्त्रिगिरा मया । वज्रायुधस्य दत्तेयं, प्रागस्याः सम्प्रदानकम् ॥ ७४० ॥
अस्मै च दीयमानेयं तूर्णं सृजति जीवितम्. । न दीयते यदि त्वेष तदा विघटते रिपुः. ॥ ७४१ ॥
तदेष मम सङ्कल्पः–स्वल्पलोकपरिच्छदा । इयं देशान्तरे रात्रावस्यामेव विसर्प्पति, ॥ ७४२ ॥
प्रकाश्यते च लोकेषु स्मरायतनजागरात् । आयुष्मती यथा प्राणैर्वियुक्ता शूलपीडया." ॥ ७४३ ॥
इत्युक्त्वासौ विदल्लेन मामाकार्य सगद्गदः । परिष्वज्य कृतामङ्के स्नेहसारमभाषत–॥ ७४४ ॥
"पुत्रि ! त्वदपहारादि न मां केनापि सूचितम् । माभने प्राणनाशेऽपि त्वां प्रयच्छामि शत्रवे, ॥ ७४५ ॥
किन्तु प्रवासजः क्लेशस्त्वया सह्यः कियानपि. । कुरु वत्से !ऽधुनैव त्वं यात्रां देशान्तरं प्रति. " ॥ ७४६ ॥

अथोवाच सवित्री मे–"मलयप्रस्थवासिनि । देव ! प्रशान्तवैराख्ये यात्वेषा तापसाश्रमे, ॥ ७४७ ॥
यत्रादावार्यपुत्रेण सहाभूद्दर्शनं मम, । आस्ते शान्तातपो नाम यस्मिन् कुलपतिः शर्मा. ॥ ७४८ ॥
तस्मिन्नेषा सुखं स्थात" इत्युक्ते तत्कालसज्जिताम् । आरुह्य करिणीं कैश्चिदनुयातास्त्रपाणिभिः ॥ ७४९ ॥
तरङ्गलेखया सख्या पित्राधिष्ठितया युता । निरागच्छं क्रमेणाथ परापं तत्तपोवनम्. ॥ ७५० ॥
विसर्जितसहाया च त्यक्ताऽशेषविभूषणा । अस्थां तापसकन्याभिस्तत्र नित्यं कृतादरा, ॥ ७५१ ॥
सेचनं बालवृक्षाणामेणकानां विपोषणम् । मार्जनं पर्णशालानां विदधाना यदृच्छया. ॥ ७५२ ॥
अन्यदा याममात्रेऽह्नि विप्रं कुलपतेः पुरः । वदन्तं तस्य वृत्तान्तमश्रौषं काञ्चीदेशीयम्. ॥ ७५३ ॥
यथा–"कामत्रयोदश्याः प्रदोषे रिपुणा सह । युध्यमानः सयोधोऽसौ शायितो दीर्घनिद्रया." ॥ ७५४ ॥
तदाकर्ण्य क्षणं मूर्च्छामनुभूयाश्रमादहम् । निर्याय मुनिभिः शून्यं वेलातटमुपागमम्. ॥ ७५५ ॥
प्रलप्य सुचिरं तत्र परित्यक्तुमनास्तनुं । वालुकारणितं श्रुत्वा पृष्ठतश्चक्षुरक्षिपम्. ॥ ७५६ ॥
अपश्यं च स्खलत्पादा रयेण स्रस्तवल्कलाम् । तरङ्गलेखामायान्तीमम्भपूर्णकमण्डलुम्. ॥ ७५७ ॥
अथ सञ्जातवैलक्ष्या झगित्यासन्नवर्त्तिनः । म्रियमाणैर्मृतैः प्राज्यैः क्रान्तमूलस्य पक्षिभिः, ॥ ७५८ ॥
कालकूटोत्करस्येव पिण्डितस्याब्धिमन्थने । फलं किंपाकवृक्षस्य परिपक्वमखादिषम्. ॥ ७५९ ॥
अथ स्वच्छशिलामेकामाश्रित्य समुपाविशम् । ततस्तरङ्गलेखापि मामेत्य निरभर्त्सयत्. ॥ ७६० ॥
अहं च ध्वस्तचैतन्या कियत्यापि हि वेलया । दूरापास्तविषावेगा विकाशितवती दृशौ. ॥ ७६१

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

ऐक्षे च दारवीयस्य प्रासादस्यान्तरे स्थिताम् । स्वपट्टांशुकसंछन्नामेकामम्भोजतल्पगाम्. ॥ ७६२ ॥
दत्तदृष्टिः पुरोभागे प्लवमानं निकेतनम् । सरस्यदृष्टपारेऽस्मिन् दृष्ट्वा विस्मयमावहम्. ॥ ७६४ ॥
पुनः कर्तुं तनुत्यागं सरःपातकृतोद्यमा । तेनैव पट्टवस्त्रेण बध्नन्तीं गात्रिकामहम्. ॥ ७६५ ॥
ताडीपत्रमयं लेखमपश्यं बद्धमञ्चले । उद्वेष्ट्य कौतुकेनाथ स्वैरमवाचयम्. ॥ ७६६ ॥ ·
“ स्वस्ति, राजाधिराजस्य चन्द्रकेतोः पदाम्बुजे । अलिना युवराजेन नाम्ना समरकेतुना ॥ ७६७ ॥
श्रीकाञ्च्यां द्रविडाधीशवंशकैरवचन्द्रिका । निर्वाप्यते निजक्षेमज्ञप्त्या मलयसुन्दरी, ॥ ७६८ ॥
सुभ्रु ! कामोत्सवे रात्रावुद्याने तत्र निर्जने । स्मरामि सततं तत्तत्तव विश्रम्भचेष्टितम्. ॥ ७६९ ॥
किञ्च विज्ञाप्यतेऽत्रैव साश्लेषं बन्धुसुन्दरी–। ‘जितेऽपि द्विपि दैवेन कृतो मे न मनोरथः’ ॥ ७७० ॥
[श्रुत्वात्यद्भुतमस्मदाजिर्ललितं वैतालिकेभ्यः प्रगे प्रीतात्काञ्चीनराधिपात्तव सखीं प्राप्यादरप्रार्थिताम् ।
वोढास्मीति मनोरथः रथगयतो वाच्यं तदा योऽभवन्नाऽधन्यस्य जितेऽपि विद्विपि स मे दैवेन संपादितः ॥] ”
अथ निश्चित्य जीवन्तं प्रियं किञ्चित्प्रमोदभाक् । यावत्तिष्ठामि तद्वेश्म तावत्तीरं तरद्गतम्. ॥ ७७१ ॥
ततोऽवतीर्य शौचान्ते कृतदेवार्चनाविधिः । द्वित्रानुगायुतामैक्षे नारीं परिणताकृतिम्. ॥ ७७२ ॥
सा मामाभाषयामास–“ वत्से ! मलयसुन्दरि ! । कुतस्त्वमिह ? किंचैका ? किमेतत्तव वल्कलम् ? ” ॥ ७७३ ॥
अथ श्लिष्टवती गाढमाविर्भूताश्रुसन्ततिः । चिन्तयन्त्यहमप्येनां चित्रलेखेत्यवागमम्. ॥ ७७४ ॥
अत्रान्तरे सितच्छत्रश्रेणिछन्ननभःपथा । महिषी चक्रसेनस्य सर्वखेचरचक्रिणः ॥ ७७५ ॥

For Private and Personal Use Only

पत्रलेखाभिधायाता, सापृच्छत्स्वपरिच्छदम् । " विमानं वत कस्येदं सुन्दरं हारिचन्दनम् ? " ॥ ७७६ ॥
जगौ मुक्तावली नाम नियुक्ता कोशरक्षणे–। " देवि ! विज्ञायते युक्त्या, गतो यन्मार्गणाविधौ ॥ ७७७ ॥
गन्धर्वकः सुवेलाद्रौ, तत्तेनेदमिहाहृतम्. । वासोयुगमिदं तस्य भर्तृपुत्र्या यतोऽर्पितम्. " ॥ ७७७ ॥
" क्व वराकः सः ? " इत्युक्त्वा चित्रलेखान्तमागता । सा तु नीचैरपृच्छत्तां–"सखि ! केयं तवान्तिके ?"॥७७८॥
अथ निश्वस्य साऽवोचत्–" स्वसा यत्ते यवीयसी । आसीद् गन्धर्वदत्तेति, विदितं तत्तवापि हि–॥ ७७९ ॥
दशहायनदेशीया सुवेलाद्रौ पितुर्गृहे । सा वसन्ती गता दाक्ष्यं कलासु सकलास्वपि ॥ ७८० ॥
कदाचिदथ वैताढ्ये वैजयन्तीं निजां पुरीम् । मातामहेन नीतासौ द्रष्टुं लास्यस्य कौशलम्. ॥ ७८१ ॥
तत्र भूपेऽभ्यमित्रीणे समेत्य जितशत्रुणा । सामन्तेन रिपोर्दत्तोऽवस्कन्दो रजनीमुखे. ॥ ७८२ ॥
तामन्तर्वंशिकेनाथ दीनां समरकेलिना । आदायान्तःपुराद्व्योम्ना चेले त्वत्पितुरालये. ॥ ७८३ ॥
गच्छता च प्रहारार्त्त्यावतीर्णः तापसाश्रमे । प्रशान्तवैरे निक्षिप्योत्सङ्गे कुलपतेश्चेमाम् ॥ ७८४ ॥
विपन्नः सुगतिः,तां च राजा कुसुमशेखरः । तत्रायातो मुनिप्रत्तां परिणिन्ये यथाविधि. ॥ ७८६ ॥
काञ्चीं निनाय चक्रे च पट्टदेवीं, क्रमेण सा । असूत स्फारलावण्याभिरामेकां तनूद्भवाम्. ॥ ७८६ ॥
मलयः परिपाट्यास्याः प्राप्तिहेतुरियं ततः । कृता पित्रा समालोच्य नाम्ना मलयसुन्दरी. ॥ ७८७ ॥
इयं च पश्चशैलस्थे प्रासादे सुरनिर्मिते । अपश्चिमजिनेशस्य निर्वाणदिवसात्कृताम् ॥ ७८८ ॥
द्रष्टुं पक्षावधि यात्रां मया तत्रैव यातया । हत्वा विद्याधर्नीता वीक्षिता कार्त्तिकीनिशि. ॥ ७८९ ॥

For Private and Personal Use Only

श्रुत्वा च सा मामाश्लिष्य शोकानन्देन सङ्कुला । समादाय समागच्छदिदं दिव्यजिनालयम्. ॥ ७९० ॥
विधाय देवतापूजां नेतुं गेहमतत्त्वरत् । ज्ञात्वा च मामिह स्थित्या मुनिकन्याव्रतग्रहाम् ॥ ७९१ ॥
मठस्यास्य त्रिभूमस्य मध्यभूमिं वितीर्य मे । इमां चतुरिकां नाम प्रायच्छत्परिचारिकाम्. ॥ ७९२ ॥
ययौ गेहमथारुह्य विमानं हारिचन्दनम्. । अहमादिजिनाभ्यर्चामिहैवास्थां वितन्वती ॥ ७९३ ॥
प्रियसङ्गममन्त्रं च जपन्ती प्रतिवासरम् । प्रशान्तवैरवृद्धाभ्यस्तापसीभ्यः समागतम्." ॥ ७९४ ॥
इत्युक्त्वा निजवृत्तान्तं विरतायामवादिषम्–। " त्वत्प्रियः क्षेमवानास्ते नित्यं मलयसुन्दरि ! ॥ ७९५ ॥
प्रथमालोकनादर्वाक् तद्वृत्तं वेद्मि विस्तरात्, । सङ्गमो नचिरादेव भविता तेन तेऽधुना, ॥ ७९६ ॥
किं त्वेतदेवाविज्ञातं कथं भावीति " साभ्यधात्–। " कुमार ! किं तवानेन तत्क्षेमेणैव मे सुखम् ? ॥ ७९७ ॥
दुःखाकरोति किं त्वेतद्दूरीभूतेऽधुना त्वयि । सोऽत्यन्तनिविडप्रेमा कामावस्थां प्रपत्स्यते ?" ॥ ७९८ ॥
अथावोचं " वृथारम्भकार्यं मलयसुन्दरि ! । ध्यानं क्लेशफलायैव " सोवाच. " किमु दुष्करम् ? ॥ ७९९ ॥
लेखसाध्यमिदं, किन्तु न कोऽप्यत्रास्ति सन्निधौ." । अथागत्य शुकः कश्चिद्वादिशेत्यवदत्पुरः. ॥ ८०० ॥
तद्वाचाद्भुतमास्यं मेऽपश्यन्मलयसुन्दरी । " विसृष्टजातिःकोऽप्येषः " इत्यहं तु व्यचिन्तयम्. ॥ ८०१ ॥
लिखितं धातुरागेण लेखं क्षिप्त्वा तदग्रतः । अवोचं " भद्र ! लौहित्यतटावासिचमूपतेः ॥ ८०२ ॥
प्राप्यः कमलगुप्तस्य लेखोऽयं गुप्तवृत्तिना " । स तु चञ्चुपुटे कृत्वा तं झगित्युत्पपात खम्. ॥ ८०३ ॥
अत्रान्तरेऽचलन्यस्तधातुमुद्रमिवाम्बरम् । रराजाम्बरमस्तस्थे लोहितायति भास्करे. ॥ ८०४ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

आगमिनि विधौ पत्यौ रजन्या तिमिरच्छलात् । कस्तूरिकारसैर्लिप्तं त्रिलोकीमन्दिरोदरम्. ॥ ८०५ ॥
अथादिमे निशायामे कृतसायन्तनक्रियः । मठाग्रभुवमारोहमुद्योते रजनीपतौ. ॥ ८०६ ॥
प्रदोषापरप्रहरे–रत्नमण्डपिकाजिरे । सन्निविष्टामुपागच्छं ततो मलयसुन्दरीम्. ॥ ८०७ ॥
ततश्चतुरिकागत्य त्वरया तामभाषत–। "आस्ते चारायणा द्वारि कञ्चुकी भर्तृदारिके ! ॥ ८०८ ॥
ब्रूते च "बाढमस्वस्थतनुस्तिलकमञ्जरी. । मामानेतुमिहाप्रैषीत्तूर्णं मलयसुन्दरीम्." ॥ ८०९ ॥
अपृच्छत्तामथास्वास्थ्यहेतुं मलयसुन्दरी । सोवाच "अहमतीतेऽह्नि रन्तुं वनमयासिषम् ॥ ८१० ॥
सैकते पादचारेण विहृता सापि कौतुकात्, । इतश्चेतश्च विक्रीडते तस्याः सर्वः सखीजनः. ॥ ८११ ॥
सा तु पुष्पोच्चयव्यग्रा पर्यटन्ती वनावनौ । विवेशैलालतावेश्म च्छन्नं घनतमद्रुमैः. ॥ ८१२ ॥
अथाञ्जनाचलतुङ्गो नभस्तोऽवनताननः । सरस्यदृष्टपाराख्ये पपातातार्कितः करी, ॥ ८१३ ॥
तत्याजातिवित्रासो भर्तृपुत्र्याः सखीजनः । पलाय्याचलकुञ्जादौ कोऽपि क्वापि न्यलीयत. ॥ ८१४ ॥
क्षणाद्विभीषिकोच्छेदे देवी तिलकमञ्जरी । नतवक्त्रा सलज्जेव लतागेहाद्विनिर्ययौ. ॥ ८१५ ॥
स्थित्वा समुल्लसत्स्वेदजलार्द्रवसना क्षणम् । मन्दं मन्दं तदेवासौ लतावेश्म पुनर्गता. ॥ ८१६ ॥
क्षणं स्थित्वाथ तद्द्वारि समुद्विग्ना वनभ्रमिम् । विधायोदञ्चितग्रीवं प्रवृत्ता वीक्षितुं दिशः. ॥ ८१७ ॥
तां दृष्ट्वाऽचिन्तयं–" किं स्यात्सखीमार्गणतत्परा ? । विप्रलब्धाथ केनाप्युदाराकृतिधारिणा ? " ॥ ८१८ ॥
इत्थमाशङ्कमानायां मय्यागत्य सखीजनैः । अनिच्छन्त्यपि सा नीता विहिताभ्यर्थनैर्गृहम्. ॥ ८१९ ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तत्रापि त्यक्तभुक्त्यादिरनैषीत्माक्तनं दिनम्. " । इत्युक्ते साध्वसोन्मुक्तावादीन्मलयसुन्दरी–॥ ८२० ॥
" भद्रेऽल्प एव रोगोऽयं, किमकालागमेन मे ? । सह चारायणेन त्वं गत्वाश्वासय ताम्, इतः ॥ ८२१ ॥
ब्रूहि चैनां यथा " ऽऽयातो मेघवाहनभूभुजः । भारतक्षेत्रनाथस्य नन्दनो हरिवाहनः ॥ ८२२ ॥
स्थितो मदनुरोधेन सोऽत्रैवाद्यतनं दिनं, । तमुत्सृज्य ममागन्तुमयुक्तम् " इति नागता. " ॥ ८२३ ॥
गतायां च ततस्तस्यां स्वानुभूतनिवेदनैः । स्थित्वा शयनशालां स्वां ययौ मलयसुन्दरी. ॥ ८२४ ॥
अहं त्वगच्छमत्यच्छं तत्रैवायतविस्तृतम् । चन्द्रकान्तशिलातल्पं कल्पवृक्षांशुकावृतम्. ॥ ८२५ ॥
चक्रे च पुनरायाता पदसंवाहनं मम । शनैश्चतुरिका तत्र सुखस्पर्शकराम्बुजा. ॥ ८२६ ॥
" अरे चेतस्त्वया नीतो यत्कृतेऽहं दशामिमाम् । प्रवर्त्तेथास्तथा न स्यामुपहासपदं यथा. " ॥ ८२७ ॥
अथ रात्रावतीतायां कोऽपि दिव्यपुमानिमम् । सुश्लोकमपठद्दूरादायात इव मागधः–॥ ८२८ ॥
" प्रभातप्रायासौ रजनिररुणज्योतिररुणं रुणद्धीदं रोदो दिशि दिशि तमस्ताम्यतितमाम् ।
प्रभाच्छिद्रश्चन्द्रो दलति दलमैत्री जलरुहाम् । रहोऽनुत्साहस्य श्लथय नृप निद्रासुखरसम्. " ॥ ८२९ ॥
सविस्मयश्च तच्छ्रुत्वा समुत्थायोदिते रवौ । सरस्यदृष्टपाराख्ये स्नात्वोपात्तकुशेशयः ॥ ८३० ॥
देवतायतने तत्र युगादिपुरुषोत्तमम् । कृतपूजः सदर्थाभिर्वाग्भिरस्ताविषं चिरम्. ॥ ८३१ ॥
अथेन्द्रनीलवेद्यङ्कमाश्रितायास्तदङ्गणे । गत्वा मलयसुन्दर्या न्यविशं नातिसन्निधौ. ॥ ८३२ ॥
ततश्चतुरिकागम्य माम् नीचैर्न्यवेदयत्–। " एष्यत्यत्र कुमाराद्य देवी तिलकमञ्जरी. ॥ ८३३ ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

भवदीयगुणश्रुत्या जातं तस्याः कुतूहलम् । आसितव्यं तदत्रैव क्षणं कल्याणमूर्त्तिना. ॥ ८३५ ॥
वदन्त्यामिदमेतस्यां गर्जदगजघटाम्बुना । केकिपत्रातपत्रौघैरामुत्रितसुरायुधा ॥ ८३६ ॥
दण्डिसौवर्णदण्डालिद्युतिविद्युच्छटोज्वला । केदलीकदलीरम्या वाहवाहोल्लसद्धुनी ॥ ८३७ ॥
निरन्तरसितच्छत्रबलाकाश्रेणिबन्धुरा । राजहंसमनःक्षोभहेतुरालोकनादपि ॥ ८३८ ॥
घनद्युतानि रचयन्ती धामधामनिधेरपि । वर्षाश्रीर्देहबद्धेव प्राप विशेषकम् तिलकमञ्जरी. ॥ ८३९ ॥
प्राकारगोपुरद्वारि मुक्तपानपरिच्छदा । नभश्चरभटीवृन्दैः कृतरक्षा समन्ततः ॥ ८४० ॥
पार्श्वे मलयसुन्दर्या प्रविश्य समुपाविशत्. । सापि सप्रेम संस्पृश्य कराग्रेणेदमब्रवीत्. ॥ ८४१ ॥
" किमु प्रियसखि ! क्षामा ? किं वाऽस्वास्थ्यस्य कारणम् ? । कुतस्त्यक्तान्यकर्त्तव्या प्रातरद्य समागता ?" ॥८४२॥
इत्युक्त्वा मयि निक्षिप्तचक्षुर्लज्जानताननाम् । तामदत्तोत्तरामेव सादरं पुनरब्रवीत्–॥ ८४३ ॥
" सखि ! भारतवर्षार्द्धभूभुजः प्रथमोऽङ्गजः । श्रीमेघवाहनस्यायं कुमारो हरिवाहनः." ॥ ८४४ ॥
इत्युक्ते विवलद्वक्त्रा वीचीं शृङ्गारवारिधेः । उल्कां रागहुताशस्य बाणालीं पुष्पपत्रिणः ॥ ८४५ ॥
ज्योत्स्नां लावण्यचन्द्रस्य साभिलाषां सविस्मयाम् । सव्रीडां मयि दृष्टिं सुधावृष्टिमिवासृजत्. ॥ ८४६ ॥
"ततो मृगाङ्कलेखास्याः सखी मलयसुन्दरीं बभाषे–"भर्तृपुत्र्यद्य श्रुतैश्चतुरिकामुखात् ॥ ८४७ ॥
नाममन्त्राक्षरैरस्य महाभागस्य तत्क्षणम् । देव्यास्तिलकमञ्जर्याः शान्तो दाहज्वरोदयः." ॥ ८४८ ॥
तन्निशम्य किमाश्चर्यमचिन्त्यो महिमा सताम् । " इत्युक्त्वा द्रविडाधीशसुता मौनमशिश्रियत्." ॥ ८४९ ॥

For Private and Personal Use Only

अथ धैर्य समालम्ब्य तिर्यग्वलितदोर्लता । ताम्बूलमात्महस्तेन ददौ तिलकमञ्जरी. ॥ ८५० ॥
मामुवाच ततः काञ्चीविषयाधिपतेः सुता " कुमार ! प्राप्तरेखेयं कलासु सकलास्वपि ॥ ८५१ ॥
कौतुकं चेत्तदा पृच्छ, युवयोः शृण्वती वचः । येनाहमपि गच्छामि मुहूर्त्तं निर्वृतिं पराम्." ॥ ८५२ ॥
इत्युक्तोऽहं क्षणं स्थित्वा निभृतस्तामवादिषम् । "काञ्चीपतिसुते ! देवी नाभिज्ञा मम चेतसः ॥ ८५३ ॥
शृणोत्यन्योऽपि नैवोक्तं जनः संस्तववर्जितः, । ईश्वरः किं पुनर्लोको मुक्तस्नेहो निसर्गतः ? ॥ ८५४ ॥
तदत्र भवती कापि व्योमवर्त्मप्रचारतः । प्रस्थिता दक्षिणामाशां मलयाद्रिदिदृक्षया ॥ ८५५ ॥
जातशक्रावतारादिकौतुकालंकरिष्यति । यत्रयोध्यां, यथाबुद्धि प्रक्ष्यामि सकलं तदा. ॥ ८५६ ॥
अधुना तूचितं वक्तुं पुनर्दर्शनमेव मे." । इत्युक्त्वा स्वस्य सस्मार प्रागप्रागल्भ्यचेष्टितम्. ॥ ८५७ ॥
कृतलज्जास्मितोद्भेदानुचरीगणैः । मत्पुनर्दर्शनप्रश्नभीतेव सहसोत्थिता. ॥ ८५८ ॥
आरुरोहाग्रभूपृष्ठं मयि क्षिप्तक्षणा मुहुः । चक्रे शीतमणिस्तम्भेष्वाश्लेषान्मुक्तसीत्कृतान्. ॥ ८५९ ॥
गाढहस्ताङ्गुलीयन्त्रैः क्षिप्तैः शुक्तिजलेष्टुभिः । आजघान प्रियाचाटुप्रह्वपारापतव्रजान्. ॥ ८६० ॥
सक्ता प्रियकराकृष्टया ललाटालकमालिकाम् । सखीनां कुटिलीचक्रे कराङ्गुलिविवर्त्तनैः. ॥ ८६१ ॥
सशङ्कं चुम्बनं कृत्वा बन्धुबालकसन्ततेः । ताम्बूलं निजवक्त्रेण तद्वक्त्रेषु निचिक्षिपे. ॥ ८६२ ॥
अथोत्तीर्य चिरादेत्य काञ्चीपतिसुतान्तिकम् । मान्यवृद्धानुरोधेन प्रतस्थे सदनं प्रति. ॥ ८६३ ॥
कियद्गत्वा निवृत्ताथ मन्दुरा द्वारपालिका । उपेत्य त्वरयाऽवादीद् द्रविडाधिपतेः सुताम्. ॥ ८६४ ॥

"प्राञ्जलिर्भर्तृपुत्रि ! त्वां ब्रूते तिलकमञ्जरी । कुमारयुतयागत्यानुग्राह्यं मद्गृहं त्वया." ॥ ८६५ ॥
सोवाच–मन्दुरे ! नेदं वनवासिजनोचितम् । गत्वा तत्र कुमारस्तु भवत्वातिथ्यभाजनम्. ॥ ८६६ ॥
इत्युदीर्य चकारास्या विसर्जनमथागमत् । मृगाङ्कलेखा, सावोचद्–" उचितानुचितैरलम् ॥ ८६७ ॥
भर्तृपुत्रि ! समागच्छ, वक्ति देवी बहिःस्थिता, । "तावदत्र मया स्थेयं यावादार्यासमागमम्" ॥ ८६८ ॥
ततस्तदाग्रहं मत्वाऽचलच्चतुरिकायुता. । मृगाङ्कलेखाप्याकृष्य पाणौ चालयति स्म माम् ॥ ८६९ ॥
अगच्छदुपान्ते देव्याः, समारुह्य गजप्रियाम् । समं मलयसुन्दर्या जगाम निजमन्दिरम्. ॥ ८७० ॥
अहं च तद्विमानरथोऽगच्छं भूरिपरिच्छदः । विद्याधराधिनाथस्य नगरं रथनूपुरम् ॥ ८७१ ॥
पश्यन्नापातिनिःपातिमत्तस्तम्बेरमाकुलम् । मृगाङ्कलेखयोद्दिष्टं राजमार्गं समन्ततः. ॥ ८७१ ॥
उचे मृगाङ्कलेखा मां–"कुमार ! नगरं दृष्टम् ?" । "दृश्यते यन्न निर्भरं किं दृष्टम् ?" "तन्नदुष्करम्. "॥ ८७२ ॥
खेचरेन्द्रसुतावासवामसन्निधिवर्त्तिनम् । मृगाङ्कलेखानिर्दिष्टं प्रासादमगमं ततः. ॥ ८७३ ॥
मणिसोपानमार्गेण तस्मिन्नारुह्य काञ्चने । निविष्टस्यासने चक्रे क्रमशौचमसौ मम. ॥ ८७४ ॥
सादरार्पिततताम्बूलप्रत्यग्रकुसुमोच्चया । देव्यास्तिलकमञ्जर्या गतवत्यथ सन्निधिम्. ॥ ८७५ ॥
सा तु प्रविष्टमात्रैव मातुर्मलयसुन्दरी । अदर्शयत्स्वयं चागात् सौधं मद्दर्शनाशया. ॥ ८७६ ॥
तत्रोदीचीगवाक्षस्था मार्गश्रममिषादसौ । आप्तद्वित्रिसखीयुक्ता दिदेश शिशिरक्रियाम्. ॥ ८७७ ॥
कियत्यामथ वेलायां अवातरदहं पुनः । दृष्ट्वा तच्छून्यमासन्नं गृहोपवनमव्रजम्. ॥ ८७८ ॥

वेत्रिणी तत्र मामेत्य जगौ हरिणिकाभिधा । "कुमार ! विज्ञापयति देवी तिलकमञ्जरी–॥ ८७९ ॥
'स्नानादिकृत्यं कुरुतां कुमारस्त्वरितोऽधुना । वेलातिक्रमतः क्लिश्येदार्या मलयसुन्दरी." ॥ ८८० ॥
"यथाह देवी"–त्युक्त्वाहं तमेवावासमागमम्. । स्नातस्तत्र व्यधां भक्त्या पूजामादिजगत्प्रभोः. ॥ ८८१ ॥
उपात्तोपात्तनेपथ्यः प्ररूढस्थिरसख्यया । मृगाङ्कलेखया सार्कं क्षणं कृत्वाक्षदेवनम् ॥ ८८२ ॥
देव्या तिलकमञ्जर्या वारंवारं विसर्जितैः । विहिताभ्यर्थनो लोकैरगमं तन्निकेतनम्. ॥ ८८३ ॥
वैडूर्यकुट्टिमन्यस्तमुक्तास्वस्तिकशोभिनि । दिवापि शङ्क्यते यत्र तारादन्तुरितं नभः ॥ ८८४ ॥
इतस्ततश्चलद्भूरिसैरन्ध्रीनूपुरस्वनैः । कूजास्वाचार्यकं यत्र मरालीनां विधीयते ॥ ८८५ ।
यत्र स्फाटिकिभित्तीनां सत्तां विक्षिप्तमौक्तिकैः । विज्ञायागन्तुका दक्षाश्चरन्त्यप्राप्तविप्लवाः, ॥ ८८६ ॥
पविश्य तत्र दत्तार्घोऽव्रजमाहारमण्डपम्, । विचित्ररत्नखचितप्रणीतकनकासनम्. ॥ ८८७ ॥
सुवर्णपुत्रिकोद्धूततालवृन्तः शनैः शनैः, । बन्दिनीव पठत्यग्रे पञ्जरस्थे कलं शुके, ॥ ८८८ ॥
अभुक्तपूर्वमत्यन्तस्वादुतागुणसुन्दरम् । भुक्त्वाऽऽहारमुपस्पृश्य, स्थित्वा संकथया क्षणम्, ॥ ८८९ ॥
मृगाङ्कलेखावक्त्रेण देवीं गन्तुममोचयम्. । अथागत्य प्रतीहारी मन्दुरा मां व्यजिज्ञपत् ,–॥ ८९० ॥
" देव ! द्वारि शुकः कोऽपि तिष्ठति प्रवराकृतिः । ब्रूते च;–"प्रेषणेनाहं स्कन्धावासादुपागतः ॥ ८९१ ॥
कुमारं द्रष्टुमिच्छामि "इति" अहं तु स्मृतवानिदम्,–। "नूनं शुकः स एवायं, यस्य लेखोर्पितो मया." ॥८९२॥
"तूर्णं प्रवेशय" इत्युक्ता तं प्रवेशितवत्यसौ. । सोऽपि चञ्चुपुटाल्लेखं क्षिप्त्वाऽकार्षीज्जयध्वनिम् ॥ ८९३ ॥

तमवोचमथ श्रान्तं " वस्त्राद्यविषये त्वयि । स्वाधीनफलसम्पत्तौ भद्रातिथ्यं करोमि किं ? ॥ ८९४ ॥
तथापि कुरु मे तोषम् " इत्युक्त्वांङ्के न्यवेशयम्. । शय्यापाली ततो देव्याः कुन्तलेति समाययौ, ॥ ८९५ ॥
अभ्यधाच्च–" कुमार ! त्वां देवी विज्ञापयत्यदः,–। " मृगाङ्कलेखयाऽऽख्यातं मम त्वत्तोऽभ्युपेतया ॥ ८९६ ॥
यथा " पुरमलक्ष्यात्मा कुमारोऽद्य दिदृक्षते " । तन्निशीथाभिधं दिव्यं प्रावृणु त्वमिमं पटं, ॥ ८९७ ॥
अयं पद्महृदं द्रष्टुं गतायाः पद्मया मम । उपनीतो, ऽनुभावोऽपि कियानप्यस्य वर्णितः, ॥ ८९८ ॥
यथा " संवृतमेतेन देहिनं नेक्षते जनः, । अहिधाराविषव्याधिरक्षःशक्तीश्च हन्त्ययम् , ॥ ८९९ ॥
किञ्चैष स्पर्शमात्रेण दीर्घशापक्षयङ्करः." । इत्युक्त्वाच्छादयामास सर्वतस्तेन मत्तनुम्. ॥ ९०० ॥
सहसाथ मदुत्सङ्गाद्दिव्यमुत्क्षिप्य तं पटम् । ममाग्रतः पुमानेको बभूवोदग्रयौवनः. ॥ ९०१ ॥
अथ " गन्धर्वको गन्धर्कः " इत्याप्तविस्मयैः । उदघोषि वधूवृन्दैः, असौ तु वलिताननः ॥ ९०२ ॥
प्रकटं पटविश्लेषात् समालोक्यादरेण माम् । अनंसीदसमोल्लासिविस्मयस्मेरलोचनः. ॥ ९०३ ॥
" विनष्टः ' इति यो देवि ! शोचितः सुचिरं पुरा । गन्धर्वकः, स निर्यातः कुमारक्रोडतोऽधुना. " ॥ ९०४ ॥
इति प्रचलच्चेटीभ्यः श्रुत्वा सम्पन्नविस्मया । समं मलयसुन्दर्या देवी तत्र समाययौ. ॥ ९०५ ॥
कृतप्रत्युद्गमा यत्नान्मया परिजनाहृते । ततः सविभ्रमव्रीडं हेमपीठे न्यविक्षत. ॥ ९०५ ॥
मामालोक्य स्फुरत्तोषं पुरतो विहितानतिम् । आकृष्यार्यापदाम्भोजे गन्धर्वकमपातयत्. ॥ ९०६ ॥
अथावोचं " प्रसादस्ते पटोऽयं देवि ! तत्क्षणम् । मम बन्धुसमं सद्यो गन्धर्वकमयोजयत्." ॥ ९०७ ॥

For Private and Personal Use Only

ततः सविस्मया देवी काञ्चीराजतनूद्भवाम् । अपृच्छद् " आर्ये ! किं पूर्वं कुमारेणायमीक्षितः ? " ॥ ९०८ ॥
सा प्रत्युवाच–" वृत्तान्तं वेद्मि नाहमिमं सखि ! । कुमारमेव पृच्छ त्वं " ततश्चाहमवादिषम् ,– ॥ ९०९ ॥
" न केवलमयं, देवि ! त्वमप्येतत्प्रसादतः । दृष्टा मया." इत्यथावोचं वृत्तं चित्रपटोद्भवम्. ॥ ९१० ॥
गन्धर्वकमपृच्छं च, " तदास्मत्सन्निधेर्भवान् । उत्थाय क्व गत्वोद्देशे क्व स्थितः ? किं विलम्बितम् ? ॥९११॥
प्रादुर्भूतः कुतो वाद्य विद्युदुन्मेषवत्क्षणात् ? " । इति पृष्टः स निःश्वस्य साश्रु वक्तुं प्रचक्रमे,– ॥ ९१२ ॥
" तस्मिन्नेवान्हि सायाह्ने कुमार ! भवदन्तिकात् । गतस्त्रिकूटकूटस्थां खेचराधिपतेः पुरीम्, ॥ ९१३ ॥
विचित्रवीर्यमद्राक्षं, विमानं हारिचन्दनम् । प्राप्तं घर्मर्तुयात्रार्हं याचितं पत्रलेखया, ॥ ९१४ ॥
लेखं समरकेतोश्च वहन् बद्धं पटाञ्चले । गन्धर्वदत्तावीक्षार्थमापतमुत्तरां दिशम्. ॥ ९१५ ॥
श्रुत्वा प्रशान्तवैराख्यतापसाश्रमसन्निधौ । करुणाक्रन्दितारावमन्तरिक्षादवातरम्. ॥ ९१६ ॥
अपश्यं चाश्रुधाराभिरकालजलदागमम् । कुर्वाणां रमणीमेकामीषद्गलितयौवनाम्. ॥ ९१७ ॥
ततोऽपृच्छं " किमित्यार्ये ! करोषि परिदेवनम् ? " । साऽवादीत् " कुरु मे त्राणमपत्यप्राणरक्षणात् , ॥ ९१८ ॥
सर्वस्वभूता निःशेषदक्षिणाधिपतेरियम् । पुत्री गन्धर्वदत्ताया नाम्ना मलयसुन्दरी ॥ ९१९ ॥
वैरिभिर्विगृहीतेन किमप्याधाय चेतसि । समर्प्य मे त्रियामार्द्धे पित्रा निष्कासिता पुरात्, ॥ ९२० ॥
विधृता चाश्रमेऽमुष्मिम्, स्थिता वल्कलधारिणी । ॥ ९२१ ॥
किञ्चित्कालम् , इह त्वद्य प्राप्ता केनापि हेतुना । मार्गयन्त्येयं मया दृष्टा, निर्भर्त्स्यानुषयोदयात् ॥ ९२२ ॥

अनुयाता, 'श्रमक्लान्ता' इत्युक्षिता शीतवारिणा। पश्यन्त्या एव मे संप्रत्यभूदुच्छिन्नचेतना. ॥ ९९३ ॥
अतः पापस्वरूपाहमारब्धा परिदेवितुम्" । तन्निशम्य विभाव्यैनां कन्यामहमवादिषम्- ॥ ९२४ ॥
"आर्ये ! मार्भैर्विषस्यायं विकारोऽस्या विजृम्भते, । असौ सजीविताद्यापि, किन्तु दिव्यौषधीभुवि ॥ ९२५ ॥
गन्तव्यमनया." इत्युक्त्वा विमाने तां न्यधामहम्. । अकार्षं तल्पमम्भोजपत्रचन्दनपल्लवैः ॥ ९२६ ॥
स्वप्रावारेण सर्वाङ्गमप्यधां तां प्रथीयसा, । अवोचं चित्रमायं च-" दिनमेकमिह स्थितः ॥ ९२७ ॥
आर्यामिमां समाश्वास्य सुखितां त्वं सखे ! कुरु, । अहं त्वस्तविषामेतामिहानीयाविलम्बितः ॥ ९२८ ॥
दृष्ट्वा गन्धर्वदत्तां च गत्वाऽयोध्याभिधां पुरीम् , । प्रतिपन्नं कुमारस्य कर्त्तास्म्यालेख्यदापनम्. ॥ ९२९ ॥
यदि मे दैवयोगेन भवेत्तत्र विलम्बितम् । क्षिप्रं त्यक्तस्वरूपेण प्राणिरूपमलक्षितम् ॥ ९३० ॥
प्रतिपद्य त्वया नेयः कुमारो रथनूपुरम् , । साध्यसिद्धिर्यतोऽस्माकं महती तत्र तद्गमात्." ॥ ९३१ ॥
इत्युक्त्वाहं विमानेन वेगादुत्पतितो नभः. । अथैकशृङ्गाग्रे विमानं वीक्ष्य निश्चलम् ॥ ९३२ ॥
क्षिप्तचक्षुः पुरोऽद्राक्षं पुरुषं तीव्रतेजसम् । "नूनमस्य प्रभावोऽयमिति" सञ्चिन्त्य चेतसा ॥ ९३३ ॥
अभ्यधां,-किं महाभाग ! विमानं स्तम्भितं त्वया ? । किंवा तरुलतापाणिर्निवारयसि मे गतिम् ? ॥ ९३४ ॥
काञ्चीपतिसुताप्राणरक्षार्थमहमुद्यतः" । इत्थमुक्तोऽपि नाध्वानं यदाऽमुञ्चत्तदा रुषा ॥ ९३५ ॥
मयोक्तो-" वपुषा दिव्यः, नारको भवान्." । अथोवाच रुषा रक्तनेत्रः-" रे रे नराधम ! ॥ ९३६ ॥
विशुद्धधर्ममार्गस्थं दुःखितप्राणिवत्सलम् । नियुक्तं दुष्टशिक्षायै प्रभुलोकैर्न मामपि ॥ ९३७ ॥

यक्षं महोदरं वेत्सि शान्तायतनवासिनम् ? । कियद्वा ते स्वयं वच्मि ? पञ्चशैलजिनालये ॥ ९३८ ॥
प्राकारात्पतिता वार्द्धौ येयमुत्तारिता मया । स्थापिता च निजे स्थाने, सा तावद्गतचेतना. ॥ ९३९ ॥
तिलकान्तर्हितां योऽपि मन्वानः प्रेयसीं हृताम् । तत्रैव पतितो नीतः प्रोत्क्षिप्य सपरिच्छदः ॥ ९४० ॥
स्वकीयशिबिरं, सोऽपि कुमारोऽत्र न सन्निधौ. । तदरे क्रूरकर्माहं ? न त्वं ? यः पृथुलेऽम्बरे ॥ ९४१ ॥
मार्गान्तरं विहायास्य शक्रैरपि कृतस्तुतेः । देवताकृतनिष्पत्तेरादिदेवस्य वेश्मनि ॥ ९४२ ॥
शृङ्गाग्रेणास्थितो यानं यातुं वाञ्छसि लीलया, । तदितः पक्षविक्षेपाद्देवतावेश्मलङ्घनम् ॥ ९४३ ॥
स्वैरं यदि परं कर्तासि, आत्मीया प्रकृतिः पुनः । मत्स्वामिन्याः प्रसादेन नान्यथा ते भविष्यति " ॥ ९४४ ॥
इत्युक्त्वा दत्तहुंकारो यानं सरसि चिक्षिपे । निमज्ज्योन्मग्नवत्यत्र शुकभावमुपागमम्. ॥ ९४५ ॥
अमुक्तः प्राक्तनस्मृत्या तत्रैवाऽस्थां जिनालये, । नीतो मया यथा लेखः, प्रतिलेखो यथाहृतः, ॥ ९४६ ॥
कुमाराङ्कं यथारूढस्तथा सर्वं स्मराम्यहम्. । अभूदस्तविषावेगा कथं मलयसुन्दरी ? ॥ ९४७ ॥
पुंस्त्वं वा मे कथं जातमेतदज्ञातमत्र मे. " । तस्मिन्नित्युक्तवृत्तान्ते, विस्मिते सकले जने, ॥ ९४८ ॥
उद्वेष्ट्यावाचयं लेखं तं तदानीतमादरात्,–। "स्वस्त्यभीष्टतमोद्देशे सर्वविश्वोपकारिणः ॥ ९४९ ॥
हरिवाहनसंज्ञस्य राजसूनोः पदद्वयीम् । लोहित्यसविधावासात् स्कन्धावारात्सराजकः ॥ ९५० ॥
कुशली कमलगुप्तो नत्वा विज्ञापयत्यदः–। " लेखेन यत्समाज्ञप्तं यदन्यदपि सङ्गतम् ॥ ९५१ ॥
तदात्मनैव कर्त्तास्मि सर्वं राजप्रयोजनम्. । किन्तु प्रतिविधातुं मे स्नेह एवातिदुष्करः ॥ ९५२ ॥

For Private and Personal Use Only

युवराजस्य, येनासौ वृद्धशिक्षाद्यगोचरः " । अथ मां म्लानवक्त्रत्वात् स्वदेशगमनोत्सुकम् ॥ ९५३ ॥
ज्ञात्वा काञ्चीपतेः पुत्री जगौ तिलकमञ्जरीं–। " विसृज्यतां कुमारोऽयं सखि ! पर्याकुलं जनम् ॥ ९५४ ॥
समालोकयितुं सैन्ये, पुनरत्रागमिष्यति. " । ततो नतमुखी स्थित्वा जगाद खेचरेन्द्रजा,– ॥ ९५५ ॥
" सखि ! त्वमेव जानासि कर्त्तुं यदिह साम्प्रतम्. " । ददौ मे चित्रमायं च, तं च काञ्चीनृपात्मजा ॥ ९५६ ॥
उवाच,–"तूर्णमानेयः कुमारः सुमुख ! त्वया " । ततः प्रत्येकमापृच्छ्य यानारूढो विहायसा ॥ ९५७ ॥
पुरःसखेचरव्यूहः प्रतस्थे निजमण्डलम्. । अचिरेणैव तं प्राप्तश्चित्रमायमवादिषम्,–॥ ९५८ ॥
"यतो हृतो द्विपेनाहं तदिदं काननं सखे ! । तदत्र विश्रामं कुर्मो, निकटं शिबिरं पुरः " ॥ ९५९ ॥
इत्युदीर्यावतीर्णेन तत्रैक्षे सहसा मया । गजतानुगतः स्वैरं सञ्चरन्नुन्मदः करी. ॥ ९६० ॥
अभाणि चित्रमायश्च प्रत्यभिज्ञापुरःसरम्,–। "चित्रं सखे ! स एवायं यमदण्डः करी मम " ॥ ९६१ ॥
ततश्चानाय्य तं तेन समारुह्य प्रमोदतः । प्रविश्य शिबिरं पौरैः प्रणतः परितोषतः ॥ ९६२ ॥
स्वावासमव्रजं क्लृप्तविविधाचारमङ्गलः, तत्र स्थाने समायातः सामन्तादिगणावृतः. ॥ ९६३ ॥
अप्राक्षं,–" किमु नाद्यापि युवराजः समागतः ? । राजपुत्रोऽभ्यधादेको–" भवल्लेखो यदागतः ॥ ९६४ ॥
अनावेद्य कुमारोऽसौ तदैव निशि निर्गतः, । प्राग्ज्योतिषेश्वरभ्रात्रा दृष्टो मित्रवरेण च, ॥ ९६५ ॥
व्रजन्नुदीचीं निर्बन्धान्निरुद्धोऽपि न हि स्थितः " । तन्निशम्य ससैन्योऽहं निवर्त्तनकृताशयः ॥ ९६६ ॥
कौबेरीमचलं मां च चित्रमायोऽन्यदाऽब्रवीत् । "उक्तो मलयसुन्दर्या त्वामानेतुमहं मुहुः, ॥ ९६७ ॥

कुमार ! किं मया कृत्यं ? "निःश्वस्याथ तमभ्यधाम्,-। "वयस्य ! गच्छ, तां ब्रूहि; विना समरकेतुना ॥ ९६८ ॥
कथं ते दर्शयिष्यामि वक्त्रं ? तत्सम्प्रति त्वया । देव्यास्तिलकमञ्जर्याः समाश्वास्यं सदा मम " ॥ ९६९ ॥
इत्युक्त्वा तं विसर्ज्याहमविशं घनकाननम्. । एकदा च कृतावासे सैन्ये प्रचलितो बहिः ॥ ९७० ॥
गन्धर्वकं हयारूढं समायान्तं व्यलोकयम्. । उत्तीर्य प्रणतस्तेन कृतानामयभाषणः ॥ ९७१ ॥
शिलापृष्ठमधिष्ठाय तमासीनमभाणिषम्,-। "गन्धर्वक ! तदा कोऽभूद् वृत्तान्तः प्रस्थिते मयि ? ॥ ९७२ ॥
कथं वयं वने ज्ञाताः ? किमेकाकी त्वमागतः ?" । सोऽत्रोचत्-" त्वयि निर्याते कुमार ! निभृता क्षणम् ॥९७३॥
स्थित्वा काञ्चीपतेः पुत्री खेचरेन्द्रसुतां जगौ,-। " एकशृङ्गाद्रिगमनमनुजानीहि मे सखि ! " ॥ ९७४ ॥
सोवाच,-" कन्दमूलादि गृहोपवन एव ते । क्रीडाद्रिनिर्झरैः स्नानं, देवताराधनादि च " ॥ ९७५ ॥
इत्युक्त्वा धृतवत्येनां गाढोद्वेगविनुत्तये. । ततश्च क्रीडितस्नातभुक्ताद्युद्देशवीक्षणम् ॥ ९७६ ॥
विदधाना तदाभीक्ष्णं सा दिनान्यत्यवाहयत्. । अद्य तु प्रातरायातं चित्रमायं विलोक्य सा ॥ ९७७ ॥
चक्षुर्मलयसुन्दर्यां सविलक्ष्यं निचिक्षिपे, । पप्रच्छ सापि तं,-" क्वास्ते कुमारहरिवाहनः ? ॥ ९७८ ॥
कुतो वा नागतः ?" सोऽपि प्रणम्य प्रत्यभाषत-। " अस्ति श्रीसिंहलेशस्य चन्द्रकेतोस्तनूद्भवः ॥ ९७९ ॥
कुमारः समरकेतुः प्रत्यर्थिकरिकेसरी. । स तु, गन्धर्वकोक्तेन मयाऽत्र द्विपमूर्त्तिना ॥ ९८० ॥
कृतापहारमन्वेष्टुं कुमारं हारिवाहनम् । असिनैव सहायेन विवेशोत्तरकाननम्. ॥ ९८१ ॥
इतो यातः कुमारोऽपि तदन्वेषां गतो वनम् " । तस्मिन्निति वदत्येव, " हा ! कुमार ! तवाप्ययम् ॥ ९८२ ॥

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

बाढं सुकृतकर्माभूत्. वनक्लेशस्य कारणम्. " । इत्थं प्रलप्य सम्मोहं गता काञ्चीपतेः सुता. ॥ ९८३ ॥
वीजनाल्लब्धचैतन्यां तां चक्रे खेचरेन्द्रजा । अपृच्छच्च-"तथैवास्ति साकं समरकेतुना ? ॥ ९८४ ॥
संस्तवः किं ? तथा जातः किं वनाय तवापि सः ? । कथयेति " मुहुः पृष्टा सोवाच-"भज मूकताम्, ॥ ९८५ ॥
कुमारक्लेशमाकर्ण्य नाहं वक्तुमपि क्षमे "। साऽवादीत्-" किमिव क्लेशः ? त्वदाश्रमकृतस्थितिः ॥ ९८६ ॥
गवेषयति किं नैव निजमित्रं नभश्चरैः ? " । सहासमवदत्सापि "मुग्धे ! भूगोचरो ह्ययम्, ॥ ९८७ ॥
शृङ्गीव पक्षनिर्लूनः स्वैरं खे गन्तुमक्षमः "। इत्युक्ता व्योमयात्रायां विमानं पटुरंहसम् ॥ १९८ ॥
खेचराणां सहस्रेण मां च प्रहितवत्यसौ, । अभ्यधाच्च-"सहानीकं कुमारहरिवाहनम् ॥ ९८९ ॥
अदृष्टपारसरसस्तीराराम समानय." । यदादिशति देवीति "संलप्याहमपि क्षणात् ॥ ९९० ॥
चित्रयामोपदिष्टाध्वा वनमेतत् समागमम्, । परिच्छदमवस्थाप्य निःशेषं निकषा नदीम् ॥ ९९१ ॥
उत्सुकत्वादिहायातः स्वयमेकेन वाजिना "। इत्युक्त्वा त्वरितस्तेन विमानस्थः समागमम् ॥ ९९२ ॥
अदृष्टपारतीरस्थमाश्रमं खेचरैर्वृतः, । तत्र लौहित्यवास्तव्यस्कन्धावारो नभश्चरैः ॥ ९९३ ॥
शश्वत्सम्पादितेष्टार्थो दिनान्यस्थां कियन्त्यपि. । एकदा तु सुखासीनं भुक्तान्ते खेचराद्वृतम् ॥ ९९४ ॥
रत्नकोशाधिकृन्नत्वा शङ्खपाणिरुवाच माम्,-। " कुमार ! कोशलेशेन हारश्चन्द्रातपाभिधः ॥ ९९५ ॥
श्रीकरोर्पिकया सार्द्धं यात्रारम्भे समर्पितः, । मया मदन्तिके कालमेतावन्तमसौ धृतः, ॥ ९९६ ॥
इहाप्यानीत आस्ते, तत्स्वान्तिके क्रियतामयम् "। इत्युक्त्वा भास्वरं हारमुच्चिक्षेप करण्डकात्, ॥ ९९७ ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

उच्चञ्चुभिश्चकोराद्यैराचान्तघनचन्द्रिकम्. । “ दृष्टोऽयमथवा स्पृष्टः संस्तुतो वा भवान्तरे ! ” ॥ ९९८ ॥
अहं त्विति तमाशङ्क्य गन्धर्वकमवादिषम्,–। “देव्यास्तिलकमञ्जर्याः कण्ठकन्दलसङ्गमम् ॥ ९९९ ॥
विहायान्यत्र हारोऽयं सौम्य ! नौचित्यमश्नुते, । तदेनं नय तत्रैव, मुद्रारत्नमिदं पुनः ॥ १००० ॥
कार्यं मलयसुन्दर्यां देवार्चायां कराङ्गुलौ ” । तमित्युदीर्य प्राहैषम्,अन्येद्युश्च समाकुला ॥ १००१ ॥
एत्य प्रणम्य लेखं मे पुरश्चतुरिकाक्षिपत्. । अहं तु जनितास्वास्थ्यः स्फुरता वामचक्षुषा ॥ १००२ ॥
विलम्बितं क्षणं लेखमादाय तमवाचयम्,–। “स्वस्त्येकशृङ्गे सम्राजस्तनुं श्रीहरिवाहनम् ॥ १००३ ॥
उदीर्णापारदुर्वारदुःखा तिलकमञ्जरी । विज्ञापयति ‘हारेण हृदयालम्बिनामुना ॥ १००४ ॥
(“ आश्लिष्य कण्ठममुना मुक्ताहारेण हृदि निविष्टेन । रुषैव वारिता मे त्वदुरःपरिरम्भणारम्भः ॥ ”)
रुषेव प्रतिषिद्धो मे परिष्वङ्गस्तवोरसः ’। तथापि यावज्जीवामि भवदायत्तजीविता ॥ १००५ ॥
तावन्नैव कुमारेण विरमर्त्तव्या मनागपि. ” । ततो गाढमनोदुःखदूरोत्तप्तो विसर्ज्य ताम् ॥ १००६ ॥
भृगुपातकृताकूतस्तस्मान्निरगमं शनैः, । विजयार्द्धगिरेः शृङ्गमारुह्याभिमतप्रदम् ॥ १००७ ॥
तीर्थं गवेषयन्नेकमपश्यंनृपनन्दनम्, । वसुधाधिपतेः पुत्र्या नवयौवनशोभया ॥ १००८ ॥
धार्यमाणं. कृतानत्या बाष्पप्लुतकपोलया. । दृष्ट्वा च द्विगुणोद्वेगस्तमाख्यं “किमु कानने ॥ १००९ ॥
इमामेकाकिनीं दीनां सौम्य ! त्यजसि बालिकाम् ? । कुत्र वा यातुमिच्छा ते ?” स उवाच–“अस्ति पर्वते ॥१०१०॥
इहैव गगनोल्लेखि शिखरं चण्डगह्वरम्, । प्रपाते कामदे तत्र पित्सुः संहारनामनि ॥ १०११ ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

अनङ्गरतिनामाहं विद्याधरनृपात्मजः, । निर्वेदाच्चलितस्तूर्णमनुगन्तुमियं च माम् ॥ १०१२ ॥
मुमुक्षति निजप्राणानहं तु द्रष्टुमक्षमः । पुरस्तादेव पित्सामि " इत्युक्ते पुनरभाणिषम् ॥ १०१३ ॥
"मा मुचः स्वां तनुं, सौम्य ! राज्यं स्वीकुरु मामकम् । अन्यश्चेदभिलाषस्ते सज्जस्तस्यापि साधने." ॥१०१४॥
अथासौ मुदितोऽवादीद्–" अस्ति मे मन्त्रसहंतिः । साध्या वीरनरस्यासौ देवत्ताभिरधिष्ठिता, ॥ १०१५ ॥
तामाराध्यातिविक्रान्तः क्रमिकं देहि मे पदम्." । तद्वचोऽभ्युपगम्याहमात्तमन्त्रो यथाविधि ॥ १०१६ ॥
शिक्षिताराधनोपायो गिरिगह्वरमाविशम्. । तेनोपनीतपूजादिः, स्नातः सन्ध्यासु निर्झरे, ॥ १०१७ ॥
बद्धपद्मासनो बिभ्रदक्षालीं दक्षिणे करे । मन्त्रसाधनमाधातुमारेभे,ऽथ क्षपाचराः ॥ १०१८ ॥
मम सिद्धिविघाताय समाजग्मुः समन्ततः, । "प्रहिताः कोशलेशेन तवानयनहेतवे." ॥ १०१९ ॥
इत्युक्त्वा पुरतो लेखान् प्रणताः केचिदक्षिपन, । केचिदूचुः " मया दृष्टो युवराजोऽभिवर्द्धसे "॥ १०२० ॥
केचिदाक्षिपन्"कृपाहीन ! तान्ता तिलकमञ्जरी." । दृष्ट्वा चोत्कटधैर्यं मां कोपभ्रकुटिसङ्कटम् ॥ १०२१ ॥
कृत्वा ललाटमाटोपादाटीकन्त स्फुटायुधा । एवं च षट्सु मासेषु व्यतीतेषु समर्थिते ॥ १०२२ ॥
पूर्वसेवाविधौ याते स्वल्पशेषे जपाविधौ, । सहसैव स्फुरद्देहप्रभापिञ्जरिताम्बरा ॥ १०२३ ॥
एका सुरवधूरेत्य मधुरं मामभाषत । " देहि सत्त्वनिधे ! दृष्टिमष्टौ देव्यः समागताः, ॥ १०२४ ॥
प्रज्ञप्तिरोहिणीमुख्याः सत्त्वेनावर्जितास्तव. । वद कृत्यम्,"अथावोचं,–" भगवत्यनुयुज्यताम् ॥ १०२५ ॥
अनङ्गरतिनामायं यदर्थोयमुपक्रमः." । प्रत्यवोचदसौ,–" सौम्य ! परार्थैकमनेस्तव ॥ १०२६ ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

विस्मिता चरितेनाहं, कल्पः कित्वेष शास्वतः–। येनैव रञ्जिताः सिद्धिरायान्ति तस्यैव देवताः. ॥ १०२७ ॥
किञ्चानेनापि नात्मार्थमर्थितस्त्वं, यतः शृणु,–। अस्मिन्नेवास्ति वैताढ्ये पुरं गगनवल्लभम् ॥ १०२८ ॥
उत्तंसमुत्तरश्रेणेरनुत्तरविभूषितम्, । तत्र विक्रमबाह्वाख्यश्चक्री गगनचारिणाम् ॥ १०२९ ॥
आसीत्पराक्रमाक्रान्तरिपुचक्रनतक्रमः, । 'अम्बुजानि गतश्रीणि, रौति खिन्नालिमालिका, ॥ १०३० ॥
चक्राः क्रन्दन्ति दूरस्थप्रेयसीभिः कृतस्वराः.' । इत्याद्यैश्चारणालीनां वचोभिर्दिवसात्यये ॥ १०३१ ॥
निर्णीतानित्यतः सोऽभूदपास्तविषयस्पृहाः । प्रपन्ने च जिनोद्दिष्टं तत्र मुक्तिपुरीपथम्. ॥ १०३२ ॥
शाक्यबुद्ध्यभिधो मन्त्री परमुद्वेगमुद्वहन । अपश्यन् गोत्रजं पुत्रमनङ्गरतिमादिशत् ॥ १०३३ ॥
बन्धुपुत्रं–यथा " तूर्णमेकशृङ्गनगं व्रज, । सुहृदन्वेषणायान्तं कुमारं हरिवाहनम् ॥ १०३४ ॥
कुरु तत्र त्वमद्यैव विद्यासाधनतत्परम्. । अयं हि पूर्वसंस्कारात् परोपकृतिवत्सलः ॥ १०३५ ॥
विधास्यत्यन्यथा नैतदित्येष मम निश्चयः, । अष्टापदे मुनिव्रातमुपास्य समुपागतैः ॥ १०३६ ॥
यतोऽस्य पूर्वजन्मोक्तं वीरसेनादिखेचरैः. । अथात्र हृतमागत्य विद्याराधनकर्मणि ॥ १०३७ ॥
मुमूर्षुदम्पतीव्याजात् त्वां नियोजितवानसौ. । तदाग्रहमिमं मुञ्च, मानयैताश्च देवताः. ॥ १०३८ ॥
शाक्यबुद्धेः कुरु प्रेयो, भव चक्री भुवस्तले." । इत्युक्त्वान्तर्दधौ साथ भेरीभाङ्कारसूचिता. ॥ १०३९ ॥
एत्य विद्याधराधीशाः प्रणेमुर्विनयेन माम् । नीत्वा च दिव्ययानस्थं शिखरे चण्डगह्वरे ॥ १०४० ॥
उत्तरश्रेणिराज्ये मामभ्यसिञ्चन् ममोदतः. । ततः पुरप्रवेशाय विज्ञप्तः पुरुदंशसा ॥ १०४१ ॥

For Private and Personal Use Only

दैवज्ञेन, समीपस्थमप्राक्षं परिषज्जनम्,—। " अयि ! कश्चिद्विजानाति चक्रसेनमहीपतेः ॥ १०४२ ॥
वेश्मोदन्तम् ? "अथोवाच द्वारपालः प्रणम्य माम्,— । " देवात्र दक्षिणश्रेणेः सम्प्रत्येव समागतः ॥ १०४३ ॥
त्वत्पाददर्शनाकाङ्क्षी द्वारे तिष्ठति दारकः." "आशु प्रवेशय." इत्युक्ते तेनाहूतं विषादिनम् ॥ १०४४ ॥
गन्धर्वकमपश्यं, तमेह्येहीति समाह्वयम्. । सोऽपि प्रणम्य मुक्ताश्रुरुपविश्य महीतले ॥ १०४५ ॥
तत्प्रवृत्तिं मया पृष्टः स्थित्वा क्षणमभाषत, ।—" श्रूयतां देव ! तन्नीत्वा तदालङ्करणद्वयम् ॥ १०४६ ॥
'कुमारस्येदं' इत्युक्त्वा भर्तृपुत्र्योर्मयार्पितम्. । कराङ्गुलौ चकाराथ मुद्रां मलयसुन्दरी. ॥ १०४७ ॥
स्मृतजन्मान्तरेवासावमुञ्चच्चाश्रु तत्क्षणम् । देव्यप्यारोप्य तं हारं कण्ठे तिलकमञ्जरी. ॥ १०४८ ॥
अथ प्रत्यवदं,—" देवि ! साकेतनगरे पुरे । शक्रावतारचैत्येऽसौ मेघवाहनभूपतेः ॥ १०४९ ॥
ज्वलनप्रभदेवेन प्रीत्या पाणौ कृतो निशि." । इत्थं मयि वदत्येव निमीलितविलोचना ॥ १०५० ॥
मुमोह सहसा देवी. स्थित्वा पर्यङ्क एव हि । चिरेण लब्धसंज्ञा च सखीनां मोहकारणम् ॥ १०५१ ॥
पृष्टापि नाख्यदुत्तापप्लपिता चानयन्निशाम्. । प्रातश्च ज्ञातवृत्तान्तावागतौ पितरावपि ॥ १०५२ ॥
विधूय प्रस्थिता गेहात्तीर्थयात्रापदेशतः, । अनेकमुनिभिः साकं भगवान्नाभिनन्दनः ॥ १०५३ ॥
निर्वाणगमनाद्यस्य महिमानमवीवृधत्, । स्मारं स्मारमिवाद्यापि श्रीनाभेयजिनाधिपम् ॥ १०५४ ॥
वातस्रस्तलतापुष्पैः सृजत्यश्रुकणानिव । तस्मिन्नष्टापदे गत्वा भरतेश्वरकारिताः ॥ १०५५ ॥
सप्रमोदं नमस्कृत्य प्रतिमा मणिनिर्मिताः । द्वीपान्तरसमायातं चारणश्रमणव्रजम् ॥ १०५६ ॥

For Private and Personal Use Only

स्थाने स्थाने नमस्यन्ती समाधिस्थिरविग्रहम् । महर्षिमेकमद्राक्षीदुपविष्टं शिलातले ॥ १०५७ ॥
सुरादिभिः कृतोपास्तिं तत्कालोत्पन्नकेवलम्, । तं प्रणम्य निविष्टा सा, दुःखितां तां विलोक्य च ॥ १०५८ ॥
सकृपः खेचरस्वामी वीरसेनाभिधोऽब्रवीत् ,–। " भगवन् ! पुरुषद्वेषं चक्रसेननृपाङ्गजा ॥ १०५९ ॥
किमेषा वहते ? किं वामुद्वहद्य निशामुखे ? । कुतो वा मुक्तभूषापि कण्ठे हारं दधात्यसौ ? ॥ १०६० ॥
इदं मे कथय. " इत्युक्तो मुनिर्वक्तुं प्रचक्रमे,–। " आसील्लीलावतंसाख्यं विमानं वसति सुरः ॥ १०६१ ॥
सौधर्मे शक्रतुल्यर्द्धिः प्रख्यातो ज्वलनप्रभः, । स बुद्ध्वा च्यवने बोधिं प्रकारान्तरदुर्लभम्, ॥ १०६२ ॥
कियन्नाकियुतो नाकादनाख्याय विनिर्ययौ. । प्रियङ्गुसुन्दरी नाम तत्प्रियाथ विषादिनी ॥ १०६३ ॥
प्रवृत्तिं वेदितुं तस्य जम्बूद्वीपमुपागमत्. । द्वीपान्तरगतेऽभीष्टे पूर्वमेव सुमालिनि ॥ १०६४ ॥
तद्भर्तृमित्रे दुःखार्त्ता सहागाच्च प्रियंवदा. । विजये पुष्करावत्यां गत्वा प्राकाञ्चनाचलात् ॥ १०६५ ॥
तीर्थाधिपं जयन्ताख्यमपृच्छद्विहिताञ्जलिः,–। " स्वामिन्नहं सखीयं मे प्रस्थिते पार्श्वमिष्टयोः, ॥ १०६६ ॥
तं निवेद्य, संयोगः क्व ताभ्यां नौ भविष्यति ? । कथं वा धर्मसम्प्राप्तिर्मर्त्यलोकेऽवतीर्णयोः ? " ॥ १०६७ ॥
इदं पृष्टो जिनोऽवादीद् ,–"शृणु कल्याणाभागिनि ! । ' अस्यैव जम्बूद्वीपस्य वर्षे भारतनामनि ॥ १०६८ ॥
अस्त्येकशृङ्गाद्री रत्नकूटश्च विश्रुतः, । भवत्योर्भविता तत्र क्रमशोऽभीष्टसङ्गमः, ॥ १०६९ ॥
विशिष्टधर्मयोगस्तु दिव्याभरणदर्शनात्. " । तं निशम्यैकशृङ्गाद्रेः शृङ्गे रत्नजिनालये ॥ १०७० ॥
प्रियङ्गुसुन्दरी दिव्यशक्तयाराममचीकरत्. । तत्र प्रतीक्षमाणा च पत्युरागमनं स्थिता. ॥ १०७१ ॥

प्रियंवदापि सिन्धुस्थरत्नकूटगिरिं ययौ, । तस्य प्रतीचि सान्वन्ते जिनेन्द्रमणिमन्दिरम् ॥ १०७२ ॥
विधाप्यावस्थिता भर्तुः स्पृहयन्ती समागमम्. । एकदा च समायान्तीं गत्वा नन्दीश्वरादिषु ॥ १०७३ ॥
प्रियङ्गुसुन्दरी देवीमपश्यत्सहसा श्रियम् । केकिकासरगोनाशसिंहवाहादिवाहनैः ॥ १०७४ ॥
देवीभिरुह्यमानाभिः परितः कृतसन्निधिम् । स्थित्वा क्षणं पुरः प्रेम्णा क्षिप्तदृष्टिं पुनश्चलाम् ॥ १०७५ ॥
सकोपेवाभ्यधात्,–" पद्मे ! यानान्नोत्तरसीह किं ? । प्रियङ्गुसुन्दरी बुद्धा विगतर्द्धिस्त्वयापि किम् ? ॥ १०७६ ॥
साऽवोचत्,–" सखि ! मां मुञ्च निर्गतायाश्चिरंगृहात् । मा कृथास्तावदधुना स्थानगमनानुबन्धम् ॥ १०७७ ॥
ममागमनहेतुं च शृणु,–" प्रातस्सखी तव । रत्नकूटे मया दृष्टा सोद्वेगाद्य प्रियंवदा, ॥ १०७७ ॥
तया च तव सन्दिष्टं,–" सखि ! मद्भाग्यदोषतः । ज्ञानिनोऽपि वचो मिथ्या जातमायुश्च मे तनु; ॥ १०७८ ॥
भवान्तरगताया मे सखि ! क्वापि स्मरिष्यसि, । मत्कारिते चैत्येऽस्मिन् सान्निध्यं कारयिष्यसि." ॥ १०७९ ॥
तद्वचः करुणं श्रुत्वा साप्युवाच सगद्गदा,–। मत्कृत्तीर्थेऽपि सानाथ्यं कः कर्त्ता कतिचिद्दिनैः ? ॥ १०८० ॥
अभ्यर्थयेऽधुना किं वा सुरेष्वाज्ञाविलोपिषु ? " । इत्युक्ते कमलावादीत्तदुद्वेगेन दुःखिता,–॥ १०८१ ॥
" विषादं त्यज, सन्दिष्टं मयैवेदमुरीकृतम्. " । अथोवाच प्रतीहारं सादरा सा महोदरम् ,–॥ १०८२ ॥
" प्रासादस्य त्वया भद्र ! तस्यास्य च दिवानिशम् । रक्षणीयोऽप्रमत्तेन क्षुद्रलोकादुपद्रवः. " ॥ १०८३ ॥
इत्युदीर्य निजावासं सत्वरा समुपागमत्. । प्रियङ्गुसुन्दरी त्वाप न पत्या सह सङ्गमम्. ॥ १०८४ ॥
क्षीणायुरवतीर्याथ विजयार्द्धमहीधरे । चक्रसेनस्य पुत्रीयमभूत्तिलकमञ्जरी. ॥ १०८५ ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

उद्गाढस्वपतिभ्रमवासना च नरान्तरे । अबद्धप्रीतिरेवास्थादेतावन्तमनेहसम् ॥ १०८६ ॥
दिव्यहारमतीतेऽह्नि दृष्टः, पूर्वभवस्मृतेः । मुमोह, 'मत्प्रियश्लिष्टः' इति नैव मुमोच तम्." ॥ १०८७ ॥
इत्युक्ते विस्मयस्मेरसंसदभ्यर्थितो मुनिः । ज्वलनप्रभवृत्तान्तमथ वक्तुमुपचक्रमे,—॥ १०८८ ॥
"सोऽप्यत्र भारते वर्षे साकेतपुरभूभुजे । शक्रावतारचैत्यस्थो दिव्यं हारं वितीर्णवान. ॥ १०८९ ॥
ततो नन्दीश्वरं गत्वा वयस्यस्य सुमालिनः । सम्यग्दर्शनसंशुद्धिं चक्रे जिनमतोक्तिभिः. ॥ १०९० ॥
कृतकृत्यमथात्मानं मन्यमानो व्यलोकि च । शास्वतीं सिद्धचैत्यालीं कुलशैलादिषु स्थिताम्. ॥ १०९१
उपार्ज्य खेचरेन्द्रत्वभूत्या सह भवान्तरे । प्राप्तिं चरमदेहस्य जातदिव्यायुषः क्षये ॥ १०९२ ॥
मयैव दत्तसद्विद्याराधनस्य तनूद्भवः । तस्यैवाऽजनि साकेतस्वामिनो हरिवाहनः." ॥ १०९३ ॥
इत्थं निवेद्य तूष्णीके मुनौ तिलकमञ्जरी । अतत्वरत्सुमालिस्थं ज्ञातुं मलयसुन्दरीम् ,—॥ १०९४ ॥
कृतवल्कलनीरङ्गीं त्रपया प्रश्नमानसम् । विलोक्य तामथारेभे पुनर्वक्तुं तपोधनः—॥ १०९५ ॥
"सोऽपि वत्से ! विशुद्धात्मावतीर्णः स्वायुषः क्षये । सूनुः समरकेत्वाख्यश्चन्द्रकेतोरजायत." ॥ १०९६ ॥
इत्युक्त्वा मुनिरुत्तस्थौ, संविग्नश्च सभाजनः; । यथागतं जगामोरुभोगेषु विगताग्रहः. ॥ १०९७ ॥
भर्तृपुत्र्यभिभृत्यौघतत्कालप्रगुणीकृतम् । निजावासं ययौ प्राज्यविराजत्पटमण्डपम्. ॥ १०९८ ॥
तस्मिंश्च कल्पनीयान्नं तपःक्षपितविग्रहे । दत्त्वा तीर्थातिथिव्राते प्राप्ते मध्याह्ने चर्यया. ॥ १०९९ ॥
कृत्वा भुक्तिमुपस्पृश्य सुखासीनां फलादिभिः । कृताहारा वनादेत्य जगौ मलयसुन्दरी,—॥ ११०० ॥

For Private and Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

"स्थातासि त्वं किमत्रैव सखि ! तीर्थान्तरेषु वा । यातासि ?" साभ्यधाद्,–"गात्रं सखि ! मे बाधतेतराम्,॥११०१॥
कम्पते दक्षिणं चक्षुर्न जाने किं भविष्यति ?" । अत्रान्तरे प्रतीहारी तां प्रविश्य व्यजिज्ञपत् ॥ ११०२ ॥
"निजप्रस्थानवेलायां "कुमारं हरिवाहनम् । स्कन्धावारं निजं भद्र ! नय." इत्युक्त्वा विसर्ज्जितः ॥ ११०४ ॥
यस्त्वया चित्रमायाख्यो भर्तृपुत्रि ! नभश्चरः, । विषण्ण इव स द्वारि दिदृक्षुरवतिष्ठते." ॥ ११०५ ॥
तच्छ्रुत्वा साध्वसाद्देवी न किमप्युत्तरं ददौ. । गिरा मलयसुन्दर्याः स प्रविश्यानतोऽब्रवीत्,–॥ ११०६ ॥
"भर्तृपुत्रि ! त्वदादेशादेकशृङ्गगिरौ मया । कुमारः सर्वतोऽन्विष्टो, न तु क्वापि विलोकितः. ॥ ११०७ ॥
ज्ञातुं तथापि तद्वार्त्तां नियुक्ता दिक्षु खेचराः. । तच्छ्रुत्वा सहसा देवी विच्छायवदनाभवत्. ॥ ११०८ ॥
अवोचदथ सन्तप्तस्वान्ता मलयसुन्दरी,–। "अन्वेषय स्वयं गत्वा सखि ! तं नृपनन्दनम्, ॥ ११०९ ॥
असौ त्वद्गमनं श्रुत्वा न जाने किं व्यवस्यति !" । तन्निशम्य विमानेन द्रुतं तत्र जगाम सा. ॥ १११० ॥
भ्रमन्तं चिरमन्विष्य तदेव जिनमन्दिरम्. । सायं प्रापदपश्यत्सा सोद्वेगं मत्परिच्छदम्. ॥ ११११ ॥
कृतप्रणामा तेनासौ दूरस्थैव जिनस्तुतिम् । कृत्वा मलयसुन्दर्या सहागान्मठमस्तकम्. ॥ १११२ ॥
तस्मिन् शिलातलन्यस्तनिःसहाङ्गी सखीवृता । गाढदाहज्वरोत्तप्ता कथञ्चिदनयन्निशाम्. ॥ १११३ ॥
प्रातरावश्यकं कृत्वा निविष्टा देवताङ्गणे, । "वेत्ति कश्चित्कुमारस्य वृत्तम् ?"इत्यवदत्स्वकान्. ॥ १११४ ॥
अथ सन्दीपनो नाम खेचरः प्रणतोऽब्रवीत्, । "देव्यहं चित्रमायेन प्रहितः प्राक्तनेऽहनि, ॥ १११५ ॥
मया चान्विष्यताश्रावि निषादेभ्यो, यथा–"किल । गतः कुमारो वैताढ्यप्रपातं सार्वकामिकम्." ॥ १११६ ॥

For Private and Personal Use Only

परतरतु न जानामि किमपि." एतन्निशम्य सा । अङ्के मलयसुन्दर्याः पपात गतचेतना. ।। ११२७ ।।
क्षणाच्च लब्धचैतन्या प्रवर्त्तितवती सखीः । सर्वायतनपूजार्थं मूलचैत्यमगात् स्वयम्. ।। १११८ ।।
मणिकुम्भैः कृतस्नाना भक्त्याऽभ्यर्च्य जगद्गुरुम्. । श्रुत्वा बाष्पायमाणाक्षियुगापृच्छय परिच्छदम्, ।। १११९ ।।

[तिलकमञ्जरीकृतभगवत्स्तुतिः–"प्रणतवत्सल ! सकललोकालोकगोचरज्ञानालोक ! भव्यलोकशोकापनोद ! दर्शितदयादमप्रधानध्यानमार्ग ! मुद्रिताशेषदुर्गतिद्वार ! झगिति विस्मृताकृत्रिमतापरोपचारस्य दूरीकृतानुरक्तजनसन्निधेरनणुवज्रपाषाणपरुषहृदयस्य दुर्विदग्धबुध्धेरनेकदुःसहदुःखसंभारभाजनस्य भगवन् भव जनस्यास्य जन्मान्तरे शरणम्. "]

अन्त्यप्रसाधनं कृत्वानुयाते प्रणयिव्रजे । जलप्रवेशसङ्कल्पाद्दृष्टपारसरोऽगमत्. ।। ११२० ।।
अथ विज्ञातवृत्तान्तखेचरेन्द्रविसर्जितः प्रकर्षाख्यः । प्रतीहारः परोभूय व्यजिज्ञपत्, ।। ११२१ ।।
"देवि ! त्वज्जनको वक्ति, "युक्तं मोक्तुं स्वजीवितम् । भवान्तरगतप्रीतेः पत्युर्गुणनिधेः कृते. ।। ११२२ ।।
निमित्तैः किन्तु निश्चित्य कुमारस्य शुभं मया । अवधीकृत्य षण्मासानन्वेष्टुं प्रहिता नराः, ।। ११२३ ।।
अन्विष्य यावदायान्ति ते चात्रामानुषोत्तरात्, । तावदुत्सुकयापीह स्थातव्यं ननु वत्सया." ।। ११२४ ।।
इत्थं निवारिता तेन गुर्वतिक्रमाक्षमा । वनवासमुरीकृत्य तत्रैवावस्थितिं व्यधात्. ।। ११२५ ।।
फलादिकल्पिताहारा निशासु स्थण्डिलाशया । त्रिसन्ध्यं कृतदेवार्चा निन्ये सा मासपञ्चकम्. ।। ११२६ ।।
अद्यैकादिनशेषे च षष्ठे मासीक्षितुं दिनम् । अशक्तः श्वस्तनं, पित्सुर्गतोऽहं कामिकं भृगुम्. ।। ११२७ ।।
अथाकस्मात्समागत्य खेचरैर्युक्तवादिभिः । दर्शितो देवपादान्तमिहानीयातिसत्वरम्." ।। ११२८ ।।

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

तन्निशम्य स्मरन् सर्वं गीर्वाणावासजं सुखम् । गन्धर्वकाय नेपथ्यमुपनीयाखिलं निजम्. ॥ ११२९ ॥
समं नभश्चरानीकैरेकशृङ्गशिरोमणिम् । तज्जिनायतनं गत्वा कृतादिजिनपूजनः, ॥ ११३० ॥
प्रियङ्गुसुन्दरीस्नेहात् तद्विलोक्य पुनः पुनः । नाकलिप्या समुत्कीर्णां वाचयित्वाक्षरावलीम्, ॥ ११३१ ॥
कृत्वा मलयसुन्दर्या संभाषमभियुज्य च । गन्धर्वकं निजोदन्तख्यापनाय तदन्तिके, ॥ ११३२ ॥
परिवारोपदिष्टाध्वा दिव्यारामोदरस्थिते । अपश्यं कन्दलीगेहे देवीं तिलकमञ्जरीम् ॥ ११३३ ॥
सविषादसखीवृन्दोपनीतशिशिरक्रियाम् । लावण्यलक्ष्यां बालेन्दोर्लेखाशेषां कलामिव ॥ ११३४ ॥
अथाभिवर्द्धसे देवि ! "प्राप्तोऽयं हरिवाहनः । राज्यं प्राप्योत्तराश्रेण्याश्च"इत्याकर्ण्यसखीजनात् ॥ ११३५ ॥
आरोप्योरसिजद्वन्द्वे जलार्द्रं च तदंशुकम् । सहसोत्थाय निक्षिप्तचक्षुषं तामवादिषम्, ॥ ११३६ ॥
"अलं देवि ! प्रयासेन, लेखाशेषेण तेऽमुना । वपुषैवाल्पदुःप्रायः स्वप्रसादः प्रकाशितः, ॥ ११३७ ॥
प्रसीदाध्यास्व पर्यङ्कम्."त्युक्त्वा रत्नविष्टरम् । अध्यतिष्ठं सखीदत्तं. त्वमेवाथ समागतः." ॥ ११३८ ॥
इत्थं समरकेतोः स्वं गजापहरणादिकम् । वृत्तं निवेद्य विरते कोशलाधिपनन्दने ॥ ११२९ ॥
पार्श्ववर्त्ती जनः प्रीतश्चन्द्रकेतोः सुतं विना, । स तु तूष्णीक एवास्थान्निःश्वासध्यामिताधरः. ॥ ११४० ॥
"पूर्वं जातिस्मृतेर्नूनमयं शोकेन पीडितः." । इति ध्यात्वा सखेदस्तमुवाच हरिवाहनः. ॥ ११४१ ॥
"युवराज ! किमाचारस्तवेतरजनोपमः ? । भवान्तरस्य चिन्ता हि स्वप्नविज्ञातसन्निभा. ॥ ११४२ ॥
तद्विधायाधुना धैर्य, कृत्यं कालोचितं कुरु. । समाश्वासय शोकाब्धिमग्नां मलयसुन्दरीम्."॥ ११४३ ॥

For Private and Personal Use Only

ततस्त्रपानतोऽवादीदङ्गनाथः "कुमार ! मे । किमुक्तेन, तदाश्वासे यत्नश्चेत्किञ्चिदादिश. ॥ ११४४ ॥
अस्मदागमनोदन्तं ज्ञापय, अहं तु विप्रियम् । तस्याः पूर्वभवात्कृत्वा नास्यं दर्शयितुं क्षमः." ॥ ११४५ ॥
अथ विज्ञापयामास दण्डिनी हरिवाहनम्, । "विजनं क्रियतां देव ! खेचरस्त्वां दिदृक्षते ॥ ११४६ ॥
विचित्रवीर्यप्रहितो द्वारि कल्याणकाभिधः । श्रावयिष्यन् कमप्यर्थं कमनीयतमं तव." ॥ ११४७ ॥
अथोत्थितेषु तच्छ्रुत्वा सिंहलेन्द्रसुतादिषु । प्रवेशितःप्रतीहार्या नत्वासौ लेखमक्षिपत्. ॥ ११४८ ॥
उपनीतासनासीने तस्मिंश्च हरिवाहनः । सादरस्तमुपादाय सप्रमोदमवाचयत्,-॥ ११४९ ॥
"स्वस्ति, श्रीमत्त्रिकूटाद्रेर्नृपचक्रनतक्रमः । देवो विचित्रवीर्याख्यः स्वःपुरीरम्यताजुषि ॥ ११५० ॥
श्रीमत्याग्रुत्तरश्रेणौ कीर्त्तिगङ्गाहिमाचलम् । महाराजाधिराजस्य नन्दनं हरिवाहनम् ॥ ११५१ ॥
संयोज्य सकलक्षोणिविजयाधिगमाशिषा । सुखयत्युदितानन्दं स्वदेहारोग्यवार्त्तया. ॥ ११५२ ॥
परिकल्प्य वरत्वेन सिंहलाधिपनन्दनम् । मया मलयसुन्दर्याः प्रारब्धोद्वाहनक्रिया. ॥ ११५३ ॥
आनीता च निजावासमियं कल्याणभागिनी । तथैव वल्कलच्छन्ना, ज्ञातिलोको निमन्त्रितः ॥ ११५४ ॥
स्थापितं च शुभं, ग्रम्लइत्ययं मदुपक्रमः । न यथा हास्यतां याति, कृत्यं कल्पायुषा तथा." ॥ ११५५ ॥
विचार्य चास्य तात्पर्यमुवाच हरिवाहनः,-। "युवराजः समायातस्तातेन विदितः कथम् ? ॥ ११५६ ॥
कथं चायं वरत्वेनाज्ञातशीलोऽप्युरीकृतः ? । इत्युक्तः सोऽवदद्,-"देव ! सर्वं वच्मि निशम्यताम्, ॥११५७॥
सख्या तिलकमञ्जर्याः समतिक्रान्तवासरे । मृगाङ्कलेखया देवी पत्रलेखाऽभ्यधीयत,-॥ ११५८ ॥

"वर्द्धसे युगपद्देवि ! द्वैतीयीकवरोत्सवे । प्राप्ते मलयसुन्दर्याः" इत्युदीर्य यथाश्रुतम् ॥ ११५९ ॥
उक्तं तिलकमञ्जर्याः देवेनैवाद्यदर्शने । कुमारं समरकेतुं वरीतारं अवेदयत्. ॥ ११६० ॥
इति श्रुत्वाऽवदद्देवी तूर्णं मलयसुन्दरीम्, " । सख्यानय येन चैक्षे विवाहमुभयोरपि" ॥ ११६१ ॥
सा प्रत्युवाच, "देवीदं युक्तं, किन्तु विधेयता । अस्मिन् विचित्रवीर्यस्य ज्ञानिना मुनिनोदिता, ॥ ११६२ ॥
तदादिश तमेवाहं येन गत्वा प्रवर्त्तये." । तथेत्युक्त्वा तथा सा च व्यधात् सर्वं यथोदितम्. ॥ ११६३ ॥
तत्सर्वमिति विज्ञप्तं देवादिष्टं मयाधुना, । कुमारः प्रेष्यतां लग्नं प्रत्यासीदति साम्प्रतम्, ॥ ११६४ ॥
प्रशान्तवैरादानीता सम्प्रत्येवातिदुर्बला । तरङ्गलेखा स्पृहयन्त्याशुगन्धर्वकागमम्, ॥ ११६५ ॥
युक्तः काञ्चीपतेर्लोको विद्याधरजनैः सह." । इत्युक्ते समरकेतुमाहास्त हरिवाहनः ॥ ११६६ ॥
सहासमभ्यधाच्चेनमाबद्धकरसम्पुटः, । "चम्पाधिप ! किमद्यापि चिन्तयसि ? उद्यमं कुरु. ॥ ११६७ ॥
अनुतिष्ठ गुरोर्वाक्यम्, अद्यापि त्वयि वीक्षिते । वल्कलानां परित्यागं कर्त्ता मलयसुन्दरी." ॥ ११६८ ॥
इत्युक्त्वा तं सुवेलाद्रौ खेचरानीकसंयुतं । प्रहित्य सायमावासं ययौ स्वं हरिवाहनः. ॥ ११६९ ॥
अतीतायां च शर्वर्यां कृतप्राभातिकक्रियः, । कृतोपचारः सततं चक्रसेनमहीभुजा, ॥ ११७० ॥
प्रेषितैराप्तपुरुषैः कृतप्रीतिप्रकाशनम्, । एकदा च जगामैनं द्रष्टुमल्पपरिच्छदः. ॥ ११७१ ॥
परापदक्षिणश्रेणिमनेकपुरशोभिताम् । देवतायतनारामसरःश्रेणिमनोरमाम्. ॥ ११७२ ॥
आकर्णितागमेनाथ विहायश्चरचक्रिणा । प्रत्युद्गम्य निजावासं नीतो विरचितोत्सवम्. ॥ ११७३ ॥

तत्रानेककृताचारो विहितस्नानभोजनः । कियन्त्यपि दिनान्यस्थाच्चक्रसेनानुरोधतः. ॥ ११७४ ॥
आयातेऽथ प्रशस्तेऽह्नि मिलितानेकभूपति । निर्मापितपुरीशोभं भोजितज्ञातिसन्तति ॥ ११७५ ॥
सम्पूजितगुरुश्रेणि पूरितार्थिमनोरथम् । तस्मै विद्याधरेन्द्रेण ददे तिलकमञ्जरी. ॥ ११७६ ॥
तामुद्वाह्य दिनान्येष स्थित्वात्रैव कियन्त्यपि । कृतार्थीकृत्वा निःशेषानुभयश्रेणियाचकान् ॥ ११७७ ॥
पुरो भागे समारोप्य देवीं तिलकमञ्जरीम् । धृतातपत्रः सद्भूपमारूढो जयवारणम् ॥ ११७८ ॥
समं खेचरचक्रेण जगाम नगरं निजम् । तुङ्गप्रासादशृङ्गस्थसकौतुकपुराङ्गनम्. ॥ ११७९ ॥
प्रविश्य च निजावासे विहितानेकमङ्गलः । समं तिलकमञ्जर्या बुभुजे भोगसन्ततिम्. ॥ ११८० ॥
ततः कतिपयाहेषु सिंहलेन्द्रस्य नन्दनम् । आनेतुं प्रेषयामास प्रधानपुरुषान्निजान्. ॥ ११८१ ॥
सोऽपि विद्याधरेन्द्रेण साभ्युत्थानं निजे गृहे । नीत्वा मलयसुन्दर्याः कारितोद्वाहमङ्गलः ॥ ११८२ ॥
स्थानस्थानकृतप्राज्यपूजो बन्धुभिरन्वहम् । गुरूनापृच्छ्य सम्प्राप विजयार्द्धमहीधरम्. ॥ ११८३ ॥
नृपत्वमुत्तरश्रेणौ कोशलाधिपतेः सुतः । प्रीतिप्रह्वीकृतस्तस्मै साधिकारगणं ददौ. ॥ ११८४ ॥
श्रुत्वा च खेचरालिभ्यश्चरित्रं विस्मयावहम् । आहूयानुगतं भूपैश्चन्द्रकेत्वात्मजादिभिः ॥ ११८५ ॥
विधिवत्तं प्रशस्तेऽह्नि राजा श्रीमेघवाहनः । प्रीतो निवेशयामास हैमे सिंहासने निजे. ॥ ११८६ ॥
प्रारेभे च स्वयं कर्त्तुं परलोकस्य साधनम् । स्वसूनोः स्पर्द्धयेवासावुद्वृत्तोरुक्षमाभरः. ॥ ११८७ ॥
चैत्यालीषु महामहं, गुरुजने भक्तिं दधानोऽन्वहं, दुष्टारातिषु दण्डपातनभियं, मित्रेषु राज्यश्रियम्, ।

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www.kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

भुञ्जानः सह चक्रसेनसुतया संसारसारं सुखं, चक्रे श्रीहरिवाहनोऽपि सुचिरं चक्रित्वमुर्वीतले. ॥ ११८८ ॥

इति श्रीतिलकमञ्जरीकथासारं श्वेताम्बरपं० लक्ष्मीधरकृतं समाप्तं.

एकाशित्या समधिकरविशतविक्रमगते समानिवहे [१२८१]
शुचिसितपक्षतिरविवारहरभं ध्रुवयोगबवकरणे ॥ १ ॥

[संवत् १२८१. शुक्लपक्षे रविवारे आर्द्रानक्षत्रे ध्रुवयोगे बवकरणे ग्रन्थरचना, इत्यथ.—संशोधकः]

इदमस्यां चक्रेलेखयां तिलकमञ्जरीकथासारम् । श्रीमत्प्रसन्नचन्द्रस्य शीलभद्रेण शिष्येण

संवत् १४७४ वर्षे लिखितं श्री डूंगरपुरे ॥

For Private and Personal Use Only